

Carpații

Director: Aron Cotrus

REVISTA CULTURALA

Redactor: Traian Popescu

POEZIE SI POLITICA OCTAVIAN GOGA

de Pamfil SEICARU

Desen de E. Dragulescu

NCERC să desprind din ceața anilor și să-mi fixez când am auzit pentru prima oară, rostindu-se numele lui Octavian Goga. Imi aduc aminte că era în iarna anului 1908, prin preajma Crăciunului.

Intr-o zi, directorul gimnaziului din Tecuci, profesorul de latină și germană, Justin Brădușanu, în loc să ne examineze, spre a vedea ce progrese am mai făcut în verbele neregulate ale limbii germane, ne-a vorbit de Unirea principatelor care, implinindu-se cincizeci de ani dela proclamarea Unirii, trebuia să fie sărbătorită cu mult fast. Justin Brădușanu era de prin părțile Sibiului; fire blândă și profesor tare indulgent față de nevoiașele noastre progrese la germană și latină. Când se incurca un elev la germană, îl auzai spunând: «der, die, das, n'ai răgaz», sau la latină: «hic, haec, hoc, suflă'n foc». Și radea prietenos.

În ziua aceea a uitat conjugările și declinările și ne-a vorbit de însemnătatea acestei uniri mai mici, căreia îi va urma unirea cea mare. A urmat o pauză, părea că-și svara gândurile ca o patrulă în necunoscutul viitorului, apoi, cu o înduioșare în glas, ne-a spus că poate lui nu-i va fi dat să cunoască ziua cea mare, când de la Nistru până la Tisa, va fi o singură țară românească. Ne-a privit înelung ca și când vroia să verifice siguranța lui interioară. «Dar eu sunt din Tecuci, din Tecuci, din Tecuci...»

I s'a părut potrivit ca pentru serbare să fie reprezentată scena monologului lui Wilhelm Tell de Schiller. Traduse el monologul și privindu-ne, a ales pe Theodor Adam, cel mai voinic din clasă, să interpreteze pe eroul lui Schiller. Apoi a deschis cartea de poezii a lui Octavian Goga. Ne-a vorbit cu un cald entuziasm de acest mare poet al Ardealului și ne-a citit «Oltul» și «Dela noia». Din cei treizeci de elevi ai clasei a IV-a a gimnaziului din Tecuci, nu auzisem nici unul de Octavian Goga. Cei

care începuseră să îndrăgească literatura cunoșteau pe Coșbuc, citeau «Balade și Idile», «Fire de tortă», cunoșteau nuvelele lui Ion Slavici, dar nu șiau măcar de existența acestui mare poet al Ardealului, pe care, ni-l revela Brădușanu.

Mi-a revenit mie sarcina de a recita la serbare «Oltul». Am obținut favoarea de a lua volumul cu mine. Am uitat de lecții și am citit întreg volumul cu nesațul pe care ți-l stimulează o fermecătoare descoperire. Era un suflu nou, un ritm abrupt, un vocabular proaspăt, un lirism bărbătesc, care puneau stăpânire pe sensibilitatea mea de copil în preajma adolescenței. Poezia lui Octavian Goga contrasta cu cea care ne inițiasse poezia lui Eminescu, nu avea nici o intrudire cu poezia lui Coșbuc. Alături de versurile aspre, metalice, ale poeziilor lui Octavian Goga, ni se părea stearsă ca expresie melancoliei lui Al. Vlahuță, dulceagă gingașia sentimentală a lui Traian Demetrescu (Tradem era foarte iubit în acea vreme) iar lirismul lui St. O. Iosif din «Patriarhale», doar un cântec duios sopit de un prieten. În locul unei vagi nostalgia cu irizări romantice, o sugestie de energie, o chemare a vieții, o închinare pământului românesc pe care n'o mai înălțasem decât în fulgerarea «Doinei» lui Eminescu.

În acel dialog tăcut între un copil de 14 ani și volumul de poezii al lui Octavian Goga, s'a săvârșit invazia unei sugestii în afectivitatea mea, spre a-mi revela imperativul legat de un singur cuvânt: Ardealul.

Ne-am întâlnit cu Coșbuc, cu atmosfera satelor de dincolo de Carpați și Ion Slavici ne împrieteniți cu «Scormon», cu «Budulea taichii» și ne făcuse să înțelegem pe «Popa Tandus», dar Octavian Goga în poeziile lui adia ca o chemare ca trecem peste culmile Carpaților, conducându-ne pașii spre soselele apropiate al istoriei neamului românesc.

Doi ani mai târziu mi-a fost dat să-l întâlnesc din nou pe Octavian Goga, dar nu pe poet, ci pe inspiratul gazetar de la «Tribuna» din Arad. La un doctor de plasă de pe valea Slănicului din Buzău, într-o vacanță, am dat de ziarul «Tribuna». Prezența acestui ziar în casa unui medic din vecinul regat se explică. Doctorul Savu era din Ardeal iar soția lui copilărise cu Ilarie Chendi.

Urmează pagina 3.

Scrisoare Secretariatului General al O. N. U.

Domnule Secretar General,

Votul aproape unanim pe baza căruia Republica Populară «Română» a fost admisă în Organizația Națiunilor Unite constituie o flagrantă violare a principiilor cari stau la temelie acestui organism, care a condamnat, la 15 Decembrie 1955 națiunea română a trăi sub cea mai sălbatică opresiune, și teroare din câte a cunoscut istoria Europei până în zilele noastre.

Pactizarea cu călăii neamului românesc și-ai țărilor de dincolo de cortina de fier, vândute la Yalta, va plana ca o faptă de rușine asupra Organizației Națiunilor Unite și va spori ura celor vânduți, împotriva Occidentului, întrucât mirajul coexistenței nu poate justifica măsuri atât de nesocotite și de monstruoase de care va beneficia din plin numai Rusia bolșevică și expansiunea tot mai viguroasă a comunismului internațional.

Noi, cei grupați în jurul Editurii și Revistei românești «Carpații», din Madrid, protestăm cu toată energia și indignarea împotriva pripitei și nechipzuitei hotărâri dela 15 Decembrie 1955 și cerem ca reprezentanți autentici ai Românilor destărați să fie acceptați ca observatori în cadrul acestui for internațional, pentru ca interesele superioare ale neamului nostru să nu fie menite căleste în picioare de purtătorii de cuvânt ai Moscovei și de netrebnicele lor unelte din Republica Populară «Română», recrutate, în majoritatea lor, din aduși de vânturi.

Publicăm mai sus textul protestului pe care l-am trimis Secretariatului General al O. N. U.-ului, rugând pe cititorii și compatrioții noștri, cari împărtășesc amărăciunea și indignarea noastră să trimită, direct, Organizației de care este vorba, scrisori de raliere la protestul nostru. Este una din puținele arme care ne mai rămâne, deocamdată. Cu cât vom fi mai mulți și mai dărji, cu atât vom

Ca Români, dorim din tot sufletul ca neamul nostru să colaboreze frățește cu celelalte neamuri ale lumii, dar nu este drept ca o asemenea colaborare să fie lăsată pe mâna unor trădători de neam, cari nu reprezintă decât interesele fătife sau ascunse ale Rusiei bolșevice.

De pe toate drumurile pământului, pe unde ne-a aruncat cutropirea roșă a țării noastre, cerem dreptate pentru neamul românesc și numai moartea ne va putea opri în gât strigătul acesta în care am strâns toată indignarea noastră, și pe care suntem gata să-l pecetluim cu sânge.

Dacă cei dela conducerea lumii nu au urechi decât pentru cântecele de sirenă ale Rusiei roșii, s'ar putea ca blestemul națiunilor subjurate și mințite să cadă greu asupra Organizației Națiunilor Unite, care și-a trădat pe toată linia idealurile atât de trâmbitate, sub semnul căroră a luat ființă în San Francisco.

La 15 Decembrie 1955, O. N. U.-ul a semănat vânt în țările din Europa centrală și orientală. Va fi ea în stare într-o zi să potolească uraganele de indignare, și de ură ale acelor națiuni batjocorite și vândute?!

Primiți, vă rog, etc...

ARON COTRUS
Directorul Revistei «Carpații».

TRAIAN POPESCU
Directorul Editurii «Carpații»

apori posibilitățile de izbândă ale luptei noastre pentru desobirea României.

Să nu uităm nici o clipă că un neam, ca al nostru, înfrânt vremelnice pe câmpurile de luptă în apărarea eroică a pământului lui strămoșesc, dovedește prin acest fapt că este vrednic să trăiască liber și că va trăi, împotriva tuturor unchirilor strălune, cari se grăbesc să-l sape mormântul.

Steaua sus răsare
Ca o taină mare
Pe Moscali să-i prăpădească
Neamul să ni-l mântuiască.

Si ca'n zi de sărbătoare
Să întindem hora mare,
Hora mare haiducească
Peste Țara românească.
La anul și la mulți ani!

CANTA MAICA DOMNULUI

Ca pe bolta raiului,
cerul Betleemului
ieș aprins la căpătui,
stea ca steaua nimănui.

Și de-atunci, ființa Lui
e temei pământului,
alb izvor cuvântului,
cumpănă vădubului,
valvătae, dubului;
împărat al soarelui
și stăpân al harului...

La ieșele slomului,
pe leagănul comnului,
cu ochi câprui
pe chipul Lui,
cântă-un dulce liuliuliui,
liuliuliui, cum altul nu-i
pe pânza pământului;
cântă Maica pruncului,

cântă Maica Domnului...
Liuliuliui și liuliuliui,
pentru fiul cerului!...

Fie 'n veci mărirea Lui,
pe fața pământului,
și'n cerul cuvântului;
în vuetul mărilor,
și'n cartea schimbărilor;
în roadele humelor
și'n sbuciumul inumelor
subt biciul urgiilor
în țara robilor!...

Și în sufletul oricui,
aibă tron din tronul Lui,
azi și'n veacul veacului,
mărirea măririlor,
Maria Mariilor!...

Aron COTRUS

DESTIN

de ARON COTRUS

Pas de plumb
nădrăvan,
de Columb
fără de-ocean,

Unde-s eu,
nave nu-s;
drumul, greu,
crește'n sus...

Sue strâmb
către cer,
dămb de dămb,
drum stingher...

Și pe el
ca de-oțel,
hăd haiduc
dus mă duc...

Cale dărz și-mi
fac de cap: —
spr'nălțimi
piatra crap...

Și'n silhii
pas de dor,
parcă sui,
parcă sbor...

După-un semn
de-undeva,
imi însemn
trecerea...

Cresc mereu,
fără frâu: —
Curcubeu
greu, mi-e brâu.

Fulger lung
mi-e toiaș,
pân's'ajung
ceru'n prag...

Vânt crescut:
dulce cor,
apte trecut
când mă'nor...

Spre-anii șchiopi
ori frumoși,
printre gropi
de strămoși,

Prins de-alean,
cu-ochi semeți
de cioban
peste ceți...

Mi-arune: pod
inima,
șoim în glod
spre-altceva...

Pași: păuni
fără cuib,
în furtuni
sburd, mă'mbuib...

Iuți fiori
mă pătrund,
din vultori
fără fund...

Negri zimți
pieptu-mi rup...
li mai simți
trudnic trup?!...

Mă înghimp,
mă frământ,
între timp
și pământ

Și m'adun,
bun și rău:
greu gorun
peste hău...

Cu pas rar,
cu-ochi nebuni
de ciurdar
prin furtuni,

Volburi las:
ca pe-un fulg
de sub pas,
etanca-mi smulg...

Și'n hoțese
brusc puhoi,
mă izbese
înapoi...

Când mă'nfrunt
și mă prad: —
prin ce sunt
sui și cad...

A, nu ai
pași-haiduci,
smuls din rai
foc s'aduci?!...

Cu-ale lui
Zări și limbi,
în sfinți șui
să ne schimbi...

Mă frământ,
Mă răscol,
biet cuvânt:
fulger gol...

Nădrăvan
mers surd, sau
de-uragan,
cum să-ți dau?!...

Să te-aud
cum răsună,
lung, zălud,
prin furtuni...

Doar înmăd
sesupus,
pentru gând
temniți nu-s!

Rob îl vrei?
crește: pisc,
peste plai,
peste risc...

Vărf-cu-dor,
zid cerese,
cresc și mor,
mor și cresc...

Cât am stat,
cât am mers:
împărat
după-un vers!...

Pustie lov,—
orb zaraf
de istov
și de praf...

Pe-armăsar
nădrăvan,
vrui să sar
peste-ocean,

Vrui să salt
Peste hău,
pe celalt
țărnam al tău

Cum doar poți,
dus de vis,
pe cai hoți,
cai de-abia...

Unde nu-i
jos și sus,
nici zori și
nici apus...

Peste pat,
peste blid,
înstelat
văz deschid,

Mut, pe-aici
strâng ce nu-i,
nu vreau nici
loc de-un cui...

Aspru neam,
ca pe-o stea
datu-ți-am
inima...

Ca pe-un dar
de strigoi,
mi-o dai iar
înapoi?!...

Mut mă prăd
—crâncen bard—,
prin prăpăd
cresc și ard...

Rege-Duh,
te ascult:
prin văzduh,
sfânt tumult...

An de an,
tu m'aduni:
Caraiman
de furtuni...

Cu puteri
cât un neam,
cresc din ieri,
mă destram...

Ca un m'atung,
pe-ant, alănci
fulger cîmug
printre stânci...

Și desfund
Dunărea
fără fund:
inima...

Fremătând
lanțuri rup,
de pe gând,
de pe trup...

Scutur uși,
porți deschid: —
svărl cătuși,
trec prin zid...

Doar auz,
inte, gol,
cale ursuz
prin pârjol...

Văz: paing
alungat,
pot s'ating
ce-am visat?!...

Voi, urechi:
scoici cerești,—
din vremi vechi,—
ce povești!...

Slobodu-i,
la noroc,
coif să-mi pui,
coif de foc?!...

Să-l deochi,
să-l destram,
timpu'n ochi
rob să-l am!...

Prin ani mulți
de norod
simt, desculți,
pași de glod...

Bouri trec:
munți în mers,
pe drum sec
de-univers...

Zorii'ntăi
ți-i străvād,
sub călcăi
de prăpăd,

Zorii-ți, ah,
buni și răi,
neam valah,
zorii tăi!...

Simt ca'n somn
pasul tău:
rob și domn
peste hău...

Il aud
peste gând:
roșu, ud,
glod bătând...

Drept, durut,
greu și greu,
cum a vrut
Dumnezeu...

Aici, jos,
eu nu-s eu,
viforos
mers al meu!...

În vântul ar,
fără spor,—
gol plugar,
de-arșiți mor...

De arsuri
aș seca
până'n guri
Dunărea...

M'opăcesc,
lung să țin:
munți să cresc
din nisip...

Cât oin vrea,
pe drum lung,
negura
s'o alung...

Haiducesc
corn rebel,
neam să-mi cresc,
ca de-oțel!...

Lupi turbați
vin, m'ajung...
verzi Carpați,
drumu-i lung!...

Ani-tălhari
trupu-mi rump:
pașii mari
preț au scump...

Cum să ții
în cătuși:
veșnicii
și cenuși?!...

Sânge; slăt,
sânge rău,
parcă mut
un Ceahlău...

Glasul greu,
ochii uzi...
neam al meu,
mă auzi?!...

În ce veac
și ierbi vii,
să-i cat leac
inimii?!...

Și'n ce drag
vârf silhii:
sarcofag
gândului?!...

Treaz rămân,
să te văd:
surd te strig,
pe prăpăd...

Să sărut
ca pe-o stea,
neam durut
urma-ți grea...

Trupu-mi mănă,
ard de frig: —
din adânc
sur te strig,

Anii șterși
să'nământuchi,
foc să-ți verși
în genunchi...

Dărz, să poți
să te'nalți
pește toți
ceiași!...

Și'n nădrăvan,
într'o zi
ca'ntr'un an...

Și'n alean
și spor dac,
într'un an
ca'ntr'un veac...

Peste tot
s'ai căi vii,
să te pot
preamări.

Într'un vers
de-uragan, —:
rai în mers,
Canaan!...

Neam hulit,—
cu-aspru-mi jind,
am trăit
să te-aprind...

Jos, aici,
gând olog,
pe pitici
ce să-i rog?!...

Să mă mint?
să le smulg:
blid de-argint?!...
pat de fulg?!...

Adăpost
lângă hău,—
când ai fost
tu, al tău?!...

Pumnii-mi reci
taine n'au: —
dau pe veci
tot ce dau!

Pe drum larg:
chiot lung...
tenniți sparg,
pe-unde-ajung...

Foc și seram
cad pe cap!...
Să-mi roș drum
și să scap?!...

M'am născut
să merg drept,
să-i țin, mnt,
sortii piept!...

Dărz, voinic
cât un iad,
mă ridic
și iar cad...

Și mă scol
ca de-un junghiu,
cu pârjol
în rărunchi...

Crâncen Crai,
dub drăcesc,
unde dai
cremeni creac!...

Poți cu fier
fereca,
pân'la cer
temnița?!...

Să ne duci,
să ne'ngropi,
fără cruci,
fără popi?!...

Găzii-ți cruzi
te-or scăpa,
să n'auzi
volbura?!...

Prinde zimți
și drozi sui
să-mi simți
trudnic!...

De butac
neam voinic,
veac de veac
mucenie?!...

Prinde-vânt,
fără cap,—
în mormânt
o să'ncap?!...

Sănger, sburd,
prin nimic:
timpul surd
să-l despic...

Ne'mpăcat
veac olog,—
ce-am visat
las zălog!...

Pas schilod,
pas de jar,
te mai rod
în zadar?!...

Poți să'nfrunți
sori fierbinți,
munți cărunți,
neființi?!...

Să-i descui
spre-altceva
visului
temnița,

Să duc ce-am
prin potop,
dărz din neam
mă desgrop...

Cu gând greu,
mă mângăiu,
să cad eu
oel diutău!...

București, 1938.

Dar argumentele cele mai temeinice, logica cea mai imperabilă, nu pot exercita asupra opiniei publice influența capabilă să precumpănască forța imperioasă, acaparatoare, a unui curent de natură pur emotivă. Take Ionescu a dat o admirabilă definiție politicii de intrare a României în război alături de puterile aliate pentru dislocarea imperiului habsburgic: politica instinctului național. Și când evoc acei ani de neutralitate și trec în revistă oamenii politici, ideile pe care le-au susținut, verifică valabilitatea unei exclamații a lui Maurice Barrès: „d'intelligence quelle petite chose à la surface de nous mêmes”.

Teama de Rusia era prezentă și în conștiința celui care din primul moment alegea drumul României, deaceia în toate negocierile duse cu Franța și cu Anglia, Ionel I. C. Brătianu căuta să obțină pentru țară maximum de garanții în ce privește România. Cei mai emoționați martori ai războiului nostru, Saint-Aulaire, în „Confession d'un vieux diplomate” reținea această mărturisire pe care i-a făcut-o Ionel Brătianu, explicând poziția lui față de „agitatiei ireponsabile”: „Sunt hotărât să merg cu Dr., dar la ora care-mă convine și cu garanțiile pe care le cere salvarea țării mele. Este vorba de o luptă în care își joară existența. Acei cari n-au crezut să violeze neutralitatea Belgiei, vor ezita și mai puțin să ocupe o țară, juridic vorbind, aliată lor. De cealaltă parte, Rusia nu a luat încă angajamentele pe care le cred indispensabile, cu toate că semnătura ei nu are nici o valoare, dar pentru că Franța o garantează”.

O, dacă cei cari la 23 August 1914 au îmbrăncit țara în prăpastie ar fi avut același simț al răspunderii!

Octavian Goga nu vroia să apară în fața vechiului regat dominat de irezistibilă dorință de a trece Carpații ca un glas izolat al Ardealului, când restul conducătorilor partidului național rămasi acasă, constrânși de guvernul maghiar, erau nevoiți să dea declarații de fidelitate Statului austro-ungar. La funeraliile regelui Carol I a venit la București o delegație a conducerii partidului național, în frunte cu Th. Mihali, Al. Vaida Voevod, Vasile Goldiș, părințele Moșă. Pentru Octavian Goga, rămânerea la București și o declarație a acestor fruntași, ar fi constituit un act politic de separație a poporului român de Ungaria. Alături de Octavian Goga era și preotul unit Vasile Lucaci de la Sisești, din Nordul Transilvaniei. Toate argumentele lui Octavian Goga, toată cloceștea părintelui Lucaci nu au putut clinti hotărârea fruntașilor partidului național de a se întoarce, deoarece prezența lor în parlamentul de la Budapesta, putea împiedica deslănțuirea teroarei guvernului ungurez asupra populației românești. Ei era rezervată lui Alexandru Vaida Voevod misiunea de a rosti în Octombrie 1918, în parlamentul de la Budapesta, declarația de rupere a legăturilor poporului român cu Ungaria.

Octavian Goga a suferit mult văzându-se neputincios în fața neclintitei hotărâri a conducătorilor delegației. Și în momentul despărțirii a rostit cu amărăciune: „Rămân să agite ideea deosebiri poporului român de dincolo de Carpați, un popă nebun și un poet zănatec. Puteți să vă întoarceți și peste declarațiile voastre de fidelitate către drăguțul împărat, vor trece vijelii dorobanții români”.

Din delegație a rămas totuși unul: părintele Moșă din Orăștie. Se decisese din prima zi a războiului și luând ca pretext funeraliile regelui Carol, își adusesse toată familia la București. Venise și ginerele lui, Sebastian Bornemisa, directorul revistei literare „Cronica”.

Elementele din Transilvania, cea mai mare parte legați subite de Trămbura, marea Carpați spre a se răla acțiunii împotriva de Octavian Goga. Articolele publicate în ziarul „Adevărul”, conferințele, discursurile rosite la intrările în „Acțiunea națională” (se formează de către Nicolae Filipescu, Take Ionescu, Barbu Delavrancea, Toma Stelian, Gheorghe M. M. C. Argenteanu, Simion Măndrescu) și în totuși această risipă de energie și talent. Octavian Goga trăia cu o emoționantă intensitate ideea unirii.

Când Ion Slavici a scris ziarul „Zina”, în care susținea intrarea României în război alături de puterile centrale, Goga a publicat cel mai frumos pamflet liric: „A murit un om”. În 1915 Iuliu Maniu a fost trimis pe front ca ofițer într-un regiment de artilerie și Octavian Goga a publicat în „Adevărul” un inspirat articol: „A plecat și Iuliu Maniu” în care prezenta vechiului regat personalitatea politică a frumăului ardelen. Un splendid articol de definire politică și de lirism, evocând cu o reală și profundă emoție pe Iuliu Maniu, subliniind lovitura pe care o primiseu Românii din monarhia habsburgică prin plecarea pe front a lui Iuliu Maniu. În vechiul regat erau cunoscuți Al. Vaida Voevod, Aurel Vlad, Vasile Goldiș, Theodor Mihali, Ștefan Cicco Pop dar, cînd, Iuliu Maniu era necunoscut. El prezenta opiniei publice, Octavian Goga. O trăsură a caracterului: uitate atitudinea lui Iuliu Maniu din 1912. Scriind articolul de o nobilă inspirație, se gândise numai la simbolul pe care îl prezenta pentru poporul român de dincolo de Carpați. Lui Octavian Goga, ranchiuna în politică, îi apărea ca o gravă infracțiune de regulile de onoare ale luptei duse cu bună credință. Se deinea pe el, în acel articol să plece și Iuliu Maniu.

În 1915, la o alegere parțială din Romani, Goga a candidat în numele „Acțiunii naționale”. Candidatura lui prezenta o grea problemă pentru nuanțata politică neutră a guvernului Brătianu. Era Român, era marele poet consacrat de Academia română, dar nu era cetățean român; ori în momentul în care „Acțiunea națională” a prezentat candidatura lui Octavian Goga, implicit afirma apartenența Românilor de dincolo de Carpați la aceeași comunitate politică. Ionel Brătianu a avut nu numai înțelegerea gravei probleme care se punea, dar și tactul necesar unei soluționări politice. Putea să respingă pur și simplu candidatura printr-o strictă interpretare a legii care spunea clar că nimeni nu poate candida dacă nu este cetățean. O asemenea măsură, fără îndoială, ar fi provocat mari agitații în țară, perspective care nu-l emoționa pe Brătianu dar, era mai grav, ar fi însemnat o stingere adusă poziției noastre politice, în ce privește dreptul vechiului regat de a vorbi în numele Românilor alături de monarhia habsburgică. Toate sforțările guvernului liberal s'au concentrat asupra unui singur obiectiv: să împiedice alegerea lui Octavian Goga. Simbolul „Acțiunii naționale” înlocuit în alegere, aducea un argument lui Brătianu: opinia publică nu-l încălca decît în favoarea intrării în război. Lupta electorală a fost agitată: Curcuc, liniștitul oraș de provincie, devenise centrul vieții politice românești. Legațiile Franței, Angliei, Rusiei, ca și legațiile Germaniei și Austro-Ungariei, urmăreau cu o încordată atenție, fazele acestei lupte electorale. Take Ionescu, Nicolae Filipescu, Barbu Delavrancea, N. Titulescu, rețineau valuri de cloceștea asupra modestilor alegători din Romani, dar rezoluția a fost fără sfîșiere a urnelor-vel dorit de Brătianu: candidatul liberal, C. Bonarab-Băneanu, a fost ales, dar fără o majoritate zdrobitoare. Voturile obținute de Octavian Goga au fost suficiente de numeroase, ca să însemne totuși un serios avertisment dat Budapestei.

Prin înfrângerea acestei continue agitații, Octavian Goga, ca poet, s'a resimțit. Poziția pe care le-a publicat în acea epocă, mai tîrziu strîns în volumul „Cîntec fără țară”, vădese o schimbare a inspirației, o schimbare a conștiinței emotiv; o poezie retorică, ocazională, care nu mai păstra decât vocabularul liric al lui Octavian Goga. În 1916 publicase „Din umbra zădărilor. Noul volum „Cîntec fără țară”, reprezentă o dureroasă schimbare.

Prezidiul literar al lui Octavian Goga rămăsese totuși intact; drume „Domnul notars” prezenta un aspect neașteptat al puterii

OCTAVIAN GOGA

lui de creație. „Domnul notars” reda viața dintr'un sat din Transilvania, turburată de o alegere care provoacă conflictul între renegați și masa românească neclintită în tradițiile ei milenare, moenind vrăjmăgia contra stăpînirii ungurești. Eram student și am asistat la premiera dramei „Domnul notars”. Ca cronicar dramatic am asistat la sute de premiere, dar niciodată nu mi-a fost dat să văd un triumf de egale proporții. Spectatorii se contopiseră, păreau că formaseră o singură ființă ale cărei bătăi de inimă le auzi în tăcerea de biserică a vastei săli a Teatrului național. Din când în când tăcerea era brusc întreruptă de ropotele de aplauze, care răsunau ca o ploaie torențială, și tăcerea punea din nou stăpînire pe sală. Fiecare cuvînt, rostit de actori era ascultat cu o atenție religioasă, cum vor fi ascultat Grecii din antichitate tragediile lui Eschyle. Când s'a lăsat cortina am avut senzația că se prăbușea teatrul sub potopul aclamațiilor. Părea că fiecare spectator dădea voci o intensitate așa de mare, ca aclamațiile să spargă zidurile și să se ducă departe, departe peste Carpați, acolo în satele transilvane și să mîngăie pe cei cari așteptau ishăvirea. Aclamațiile treceau peste poet, erau expresia unui act de credință românească. Succesul literar al dramei „Domnul notars” acoperea cu prisosință scăderile volumului „Cîntec fără țară”.

Am intrat în război. După primele succese a venit ca o lovitură de trăsnet, dăzatrul de la Turtucaia. A urmat, după retragerea din Transilvania, înclăntarea pe linia Carpaților, încordarea patetică după Argeș și retragerea din Moldova. Se resimțise Octavian Goga de cumplitele vitregii ale războiului, dar continua să păstreze aceeași nevinovată credință în victoria finală; peste prăpădul care se abătuse asupra vechiului regat, poetul vedea cum se luminează drumul suitor al națiunii.

În momentul pămii dela București, Octavian Goga a plecat prin Rusia spre Suedia, ca de acolo să poată ajunge la Paris. Ce a fost acest drum prin vastul imperiu bîcînit de uraganul revoluției bolșevice, câte obstacole a trebuit să învingă, într-o călătorie în care moartea îl pîndea la tot pasul, ne putem imagina. Ajuns la Paris, a luat contact cu Take Ionescu și s'a integrat acelei intense activități de combatere a efectelor pe care le produsese în opinia publică franceză pacea dela București. Nu a fost mult de așteptat. La 1 Decembrie, la Alba Iulia, poporul român din toate ținuturile de dincolo de Carpați, proclama Unirea cu vechiul regat. Se forma la Sibiu Consiliul dirigent, sub președinția lui Iuliu Maniu. Din acest Consiliu făcea parte și Octavian Goga.

De la început s'a precizat antagonismul dintre Goga și Maniu. Când s'a ținut marea adunare de la Alba Iulia, Octavian Goga se afla încă la Paris, dar prietenii lui devotați erau prezenți pentru a susține teza lui: unirea necondiționată, opusă tezei lui Maniu, unirea cu condiții.

Dintre toți conducătorii partidului național, Iuliu Maniu era singurul care nu cunoștea vechiul regat, nu trecuse niciodată Carpații și nu luase nici un contact cu intelectualii, cu oamenii politici, cu lumea vechiului regat. Abia în 1922 după ce partidul conservator a fuzionat cu partidul național și au început să se formeze organizații ale partidului național în toate județele vechiului regat, Iuliu Maniu s'a dus în toate orașele, cunoscînd astfel țara veche. Această necunoaștere a vechiului regat a constituit, poate, într-o largă măsură, la unele rezerve pe care le-a păstrat multă vreme cel dăzatrul și dăzatrul al poporului țării veche. Octavian Goga menționează înscrisul neînțelept al viața culturală a țării noastre în apărarea revistei, o varie, pe care s'a n' o citență, deaceia pentru el vechiul regat nu era ceva necunoscut. Din nefericire Iuliu Maniu nu era un pasionat al lecturii iar literatura o cunoștea foarte sumar din revistele ardelen; și cum nu era abonat la nici un ziar din București, nu putea urmări, printr'un contact direct evoluția vieții publice din țara liberă. O bună parte din prejudecățile pe care le avea asupra vechiului regat își aflau sursă în el și s'a dea seama-originea în lectura ziarelor din Budapesta, lectură evident obligatorie pentru cine era strategul luptei pe care o ducea partidul național român contra Statului maghiar. Se explică de ce Iuliu Maniu, în consfătuirea conducătorilor care a precedat Adunarea de la Alba Iulia, a pledat pentru stipularea unor condiții care trebuiau cuprinse în actul unirii. Conducerea partidului era reunită într-o cameră a hotelului „Dacia”. În piața largă de puica cuprinde peste o sută de mii de oameni, pe străzile din jur, țărani veniți din toate satele transilvane, sub conducerea preoților, așteptau cu milenara lor răbdare. Prin mijlocul acestei mulțimi circulau foștii voluntari ardeleni, purtînd uniformă de ostași ai armatei române. Printre ei era și Eugen Goga, fratele poetului, mare invalid de război. S'a aflat că comitului național inclina spre teza unirii cu condiții și atunci foștii voluntari s'au improvizat în oratori, isbutind să creeze unanimitatea poporului adunat, care a început să ceară proclamarea imediată a unirii fără condiții. Câțiva ofițeri ai regimentelor de voluntari ardeleni, înarmați, au intrat în camera unde fruntașii partidului național continuau să dezbăta delicata controversă: unire cu sau fără condiții. Ofițerii ardeleni au cerut să se supună toată lumea voinței națiunii. De afară se auzeau strigătele mulțimii ce făceau să vibreze geamurile: unirea imediată și fără condiții. Dacă Iuliu Maniu, respectuos față de voința poporului, cedase în formă, își păstrase în fond punctul de vedere. Consiliul dirigent și frontiera vamală menținută la Carpați, erau doar unele dintre aspectele unei uniri cu condiții. Din nefericire, Românii de dincolo de Carpați nu aveau încătr numeric cadrele necesare pentru a acoperi necesitățile elementare ale unei administrații, iar experiența statală le lipsea cu desăvîrșire. Românii din monarhia Habsburgilor au fost fatal constrânși la o opoziție sistematică, permanentă, față de Statul opresor. Unul dintre cei mai incușiți tacișeni ai acțiunii de opoziție contra Statului maghiar a fost Iuliu Maniu, dar această îndelungată luptă nu prepară un om politic pentru conducerea unui popor, operă de afirmație nu de negație. Aici își află explicația toate dureroasele deficiențe de care a dat cu prisosință dovadă Consiliul dirigent între 1 Decembrie 1918 și April 1920.

Era inevitabil ca opunerea a două temperamente, două concepții, să se manifeste din primele luni după unire. Designat de Iuliu Maniu ca membru al Consiliului dirigent, Octavian Goga s'a menținut în rezervă, manifestându-și ostilitatea față de cei care el numea „un separatism politron”. După opinia lui, menținerea partidului național ca un partid regional, constituia o dezghazare a unor tendințe care nu erau decît dezghazarea a celorlalte tendințe pe care le reprezenta Hîitka în Cehoslovacia-șeful autonomiștilor slovaci ca și acțiunea lui Ștefan Radici, șeful agrarilor crioști. Partidele, susținea Goga, trebuiau să se extindă asupra întregii țări, fiecare orientându-se către un partid sau altul, după temperament, afinități, tendințe ideologice. Trei ani mai tîrziu, partidul era obligat să-și însușească teza lui Octavian Goga, fuzionînd cu partidul conservator din vechiul regat.

Alegerea lui Octavian Goga a fost fără ezitare; generalul Averescu. Când în Martie 1920 s'a format guvernul Ligii Poporului, lui Octavian Goga îi revenea răspunderea politicii a Ardealului. Se găsea atunci în cea mai favorabilă situație, Consiliul dirigent isbutise să devină mai mult decît impopular, odios; incapacitatea se luase la întrecere cu incorectitudinea. Ca imediată consecință, partidul național era într-o serioasă scădere de prestigiu. Octavian

Goga nu avea nevoie decît de o mică dorjare spre a-și consolida situația în toate ținuturile transilvane. În Aprilie 1920, Octavian Goga își începea acțiunea politică printr'o bună măsură: desființarea consiliului dirigent și absordă frontieră vamală dealungul Carpaților. Un mare sentiment de ușurare a străbătut Ardealul. A fost un admirabil început după care n'a mai urmat nimic. În cei doi ani de guvernare, Octavian Goga a fost politic absent dincolo de Carpați. În recrutarea partizanilor nici un criteriu. Era obligat să străbăta orașele și satele transilvane, să descopere elemente noi, să rallyeze pe cei cari se fuseseră despartie de vîltoarea politică, să încurajeze elementele tinere. Ori Octavian Goga se ducea rar în Ardeal. Chiar la Rășinari-mi-au mărturisit cu tristețe țărani: nu s'a dus decît o singură dată în cinci ani. Cu durere trebuie spus că marea descoperire a lui Octavian Goga a fost de necrezut: Petre Groza. A instalat la Cluj cu titlul de inspector general administrativ pe Buceșan, cumnatul lui. Era acest Buceșan un biet omuleț, de o dezolantă mediocritate; despre înșușirile lui, Octavian Goga nu-și făcea nici o iluzie. Nici un interes pentru procesul de integrare sufletească a populației transilvane în noua ordine de Stat. Nu a putut interzice un ziar al Ardealului, nu a scos o revistă literară. Ziarul „Biruința”, pe care a început să-l publice la Cluj, era fără interes și pentru cei cari își aminteau de Tribuna „era de neînțeles. Mai poate fi de mirare că a fost o mare și dureroasă desmăgire pentru Ardeal? Și a continuat până la sfîrșitul vieții să nu strîngă legături cu oamenii ținuturilor transilvane. Când a cumpărat la Ciucea casa poetului maghiar Ady Endre—unul dintre cei mai mari poeți ai Europei în secolul al XX-lea—, cu care fusese bun prieten, s'a crezut că această așezare în Transilvania va prileji lui Octavian Goga o împropiatare de vechi legături, hoînărind prin toate ținuturile, dar la Ciucea și-a căutat doar un loc de retragere, de meditație pentru poet. Veneau prietenii să-l vadă, dar el nu-și da ostensia să colinde, să poposească într'un sat la un preot, sau la un țăran fruntaș. Peisajul transilvan este atât de plin de incântare că privirile noastre ne încarcă la nesfârșit memoria cu imagini neclintite; rămîne de neînțeles lipsa de răvnă vagabondă a unui poet.

Octavian Goga a pierdut în 1920 bătălia politică începută în 1909; scriitorul militant s'a regăsit în 1923 când a început să publice revista de polemică „Țara noastră”. Își alesese ca prim obiectiv regionalismul. Când hotarele vitregiei milenare s'au prăbușit, când unitatea românească și-a aflat și unitatea politică, găsindu-se loialtă în cuprinsul aceluiași Stat ca în cuprinsul ororilor al casei părintești, nu-și mai aflau nici o îndreptățire acele critici în care se resimtea nostalgia după o rînduială care nu fusese a neamului românesc. Impotrivă acestor prizonieri sufletești ai trecutului, împotrivă celor care se găseau stingheri în casa părintească, Octavian Goga a început o implacabilă luptă. În cărcotașii casei părintești, Octavian Goga regăsea urmele unei retrănsări ipocrite a inadptabililor. În lupta pe care a dat-o împotrivă regionalismului, cu o înverșunare niciodată epuizată, svănea marea lui pasiune de unitate, pe care nu o voia știrbită, așa cum un cuvînt nepotrivit, o silabă greșită, poate strica armonia unui vers. Regionalismul nu era o născocire, ci o trișă realitate, la mii intelectuali, nu în masa țărănească. Îmi amintesc de ceiaze mi-a fost dat să văd la Cămpeni, în munții Apuseni, unde am fost oaspetele părintelui Gombosi. Mi-a vorbit părintele de marea greșală pe care o face partidul național, cănd din mînă preocupări electorale, de scîderilor unei administrații, interpretări menite să înveștăie un spirit separatist. Ca o ilustrare în a vorbi la ciucea casa sororii lui, Dină Chirțop. La intrare, pe un coridor, se vede Chirțop și cîndva în mijlocul coridorului, în fața unei uși, Gombosi imi spune cîndva: „Nu lăsa în seama, nu fîdă cu o româncă bună. Doamna Chirțop era bîrba româncă, ea le-a ales guvernul liberal masluise unele și senatorul Chirțop nu s'a mai ales. De aici forța pe regăteni. Ca o ironie a soartei, fata cea mai mare se căsătorise cu un căpitan vîntor de munte, regătean, Popescu-Argetoia. Această alegere sentimentală a fiicei, a mărit-o și mai tare pe dna Chirțop, care devenise o furioasă regionalistă, mai exact pornită contra regătenilor. Și este un caz dintr'o sută, care mi-au arătat temeinicia campaniei lui Octavian Goga contra regionalismului. Verva lui polemică află în partidul național un subiect care-l anima exact ca în anii de la Tribuna. A atacat și a fost atins; armura unei credințe l-a dus în vîrtejul inimicilor și, peste prejudecăți comode, nu s'a sfîșit să svărle noui lozinci de luptă. Se complăcea pe linia curajoaselor înfruntări, sfîdînd popularitățile facile, acceptînd larma pornirilor de ură, pe care le asmuțea cu o înverșunată plăcere. Lîngă călimara Octavian Goga găsea un stimulent pe care contactul direct cu mulțimile nu îl putea da. Se verifica temperamentul lui de gazetar, dar scrisul nu dă aceiași popularitate pe care țio dă contactul direct, uncel care poate asigura o bază electorală, fără de care omul politic este sortit să rămîna un izolat.

În 1926 Ionel Brătianu s'a temut să aducă la guvern pe Iuliu Maniu, așa cum cereau indicațiile opiniei publice; bănuia că odăra instalat la guvern, ar putea anula renunțarea la tron a principelui Carol. Nici formula unui guvern de coaliție în primăvara anului 1926 partidul național nu fuzionase cu partidul țărănesc—, Maniu-Milabace, nu convenea partidului liberal, deaceia formula unui guvern Averescu s'a impus ca unica soluție.

După căderea de la guvern în Decembrie 1921, la alegerile din Martie 1922, în tot Ardealul, Octavian Goga nu a găsit o circumscripție electorală în care să se poată alege. El singur înlesnise revanșa lui Iuliu Maniu.

Către sfîrșitul unei guvernări, orice alegere parțială oferă un prilej de cunoaștere a stării de spirit, a orientării opiniei publice. În vara anului 1925, urma să aibă loc o alegere parțială la Reghin, în județul Ciuc. Guvernul Brătianu, care se găsea la sfîrșitul guvernării, s'a abținut să pună o candidatură, lăsînd opoziția să-și dispute voturile. Partidul național și-a designat candidatul, iar partidul țărănesc a decis să susție același candidat. Partidul poporului a prezentat candidatura lui Octavian Goga. Fără îndoială că guvernul liberal a sprijinit pe sub mînă pe Octavian Goga, dar acest sprijin pur administrativ devenea mai mult iluzoriu cînd cele două partide-naționale și țărănesc-concentrându-și toate forțele, puteau exercita cel mai eficace control. Octavian Goga avusese simțul de prevedere să se înțeleagă cu partidul maghiar, care avea cuvîntul decisiv într-o regiune aproape în întregime secușcă. Octavian Goga a fost ales. Ionel Brătianu făcuse introducerea la guvernul generalului Averescu, destinat să-l succedă în 1926. În Noembrie, la deschiderea corpurilor legislative, Octavian Goga și-a făcut reparația în viața parlamentară. Cu prilejul validării alegerii de la Reghin, Octavian Goga s'a înfruntat cu cele două partide de opoziție, național și țărănesc. Cel mai redutabil adversar era N. Iorga, care la acea dată împărțea cu Iuliu Maniu șefa partidului național. Prin 1903, Octavian Goga, student la Budapesta, publicase un articol contra lui N. Iorga. Ori acest articol l-a durut și nu l-a uitat. Se explică dece pretuind pe poet, nu a avut nici o simpatie pentru om. A mai contribuit să întrețină această porne de ostilitate și legătura de prietenie cu Ilarie Chendi. Acesta era ostil admirăției condiționate și nu odăra svărle săgeți veninoase lui N. Iorga așa de sensibil oricărui atac. Discursul lui Octavian Goga la validarea de la Reghin s'a transformat într'un rechizițoriu făcut partidului național în general și lui Iuliu Maniu

în special. Dacă Iuliu Maniu putea să asculte imposibil și totuși cu atenția încordată cele mai violente atacuri fără să schițeze măcar o întrerupere, N. Iorga era excesiv de irascibil. Câteva întreruperi, intervenții mănoase, au deviat discursul, transformându-l într-o polemică acerbă Goga-Iorga. Dacă în atac N. Iorga era impetuos, plin de inspirație, în apărare și mai ales în bărtașii era, din cauza imensei lui vanități care nu concepea decât admirația totală cu abdicarea spiritului critic, foarte înegat. Invecțiile lui N. Iorga erau neîndurate dar le anulau ironiile lui Octavian Goga care îi cunoștea lui N. Iorga punctul nevralgic: N. Iorga nu putea suporta ironia folosită de Goga cu o savantă măiestrie. Din acest duel, Octavian Goga a ieșit clasat ca un debater parlamentar de mare talent, succedând obținut îl consacra.

Partidul popularului nu putea câștiga alegerile decât printr'o teroare fără precedent, când partidele național și țărănesc prezentau o listă unică. Ministrul de interne, Goga, a realizat miracolul urnelor care transformă voturile date opoziției în voturi pentru guvern. Când agenții electorali, conștienți de impopularitatea partidului și-au mână liberă, atunci toate abuzurile sunt posibile. Și agenții electorali și-au făcut de cap. Guvernul Averescu a obținut prima majoritară, dar cu ce preț? Partidul național și partidul țărănesc fuzionează, Iuliu Maniu începe creșterea prestigiului politic, pe când Octavian Goga politic scadea, pe căi de inutil, pe alii de vertiginos. Ca ministru de interne, odată terminate alegerile, a fost diletant și ca autoritate administrativă absent. Aveai sentimentul intrinsecător că Goga nu avea nici o noțiune de ceiace este un Stat. La Monitorul Oficial Mihai Sadoveanu tipărea «Comora satelor» pe socoteala statului și o distribuia prin jandarmi ca să catalizeze pe țărani, înșușindu-și produsul acestei vânzări forțate. Un poet-Ciureanu acuzau la cabinetul lui Octavian Goga, a avut ideea ingenioasă de a tipări tot la Monitorul Oficial, un volum «Munul care fierbe», în care a strins articolele din «Tara noastră». Era o dulce anarhie instalată în numele ideiei de autoritate. Raporturile cu presa erau cordiale-Octavian Goga s'a simțit totdeauna gazetar-dar nu mai puțin, libertatea presei primea corectival fantezist al anturajului ministrului. Liberalii, în lungile lor guvernări au practicat toate abuzurile, dar s'au ferit totdeauna să se atingă de libertatea presei, pentru salva astfel aparențele unui regim democratic. Și totdeauna partidul liberal a avut o presă slabă și s'a bucurat de utilitatea nerândurată person. Octavian Goga, în anul central de anarhie, Doina și-a găsit decizia sa prin intermediul presei, iar ea era cunoscută prin un amănunt al ei inconvenient și ironic, gazetarii liberali au devenit atenți să nu se arunce în asemenea situații.

Am creat câțiva ani de eclipsă politică. În Noiembrie 1928, Iuliu Maniu, împins de o popularitate irezistibilă, forma guvernul, fără să mai dețină autoritatea de camarilă. După moartea regelui Ferdinand, eu și mai erau mici o influență Barbu Știrbey. L-am văzut pe Octav

pe ce oare povestitorul cu un aza de fermecător dar de improvizare se simțea intimidat în fața paginii albe de hârtie? Octavian aza amintea foarte mult, în procesul de creație, pe Caragiale. Aza care l-au cunoscut bine pe Caragiale, sunt unanimi în ceea ce privește greutatea pe care o încredințarea marele nostru dramaturg, când

Nici un moment Octavian Goga nu a renunțat la lupta pe care a dus-o spre a se menține efectiv în actualitatea politică. După căderea de Averescu, fuziunea cu A. C. Cuza și formarea partidului național-creștin, nu sunt decât manifestările aceleiași voințe de a exista în viața politică. În alegerile din 1937, partidul național-creștin a obținut 9,8 % din voturi. Acest succes ar fi putut mulțumi pe Octavian Goga dacă n'ar fi existat o altă organizație având aceeași ideologie naționalistă, Garda de fier, care s'a obținut 17 %. Cum guvernul Tătăreanu nu a obținut prima majoritară, regele Carol nu s'a încumetat să lucreze cu un parlament în care 60 % dintre deputați și senatori erau ostili procedelor folosite de Coroană pentru falsificarea vieții publice și demoralizarea țării. Ii rămânneau regelui două soluții: dizolvarea parlamentului și formarea unui nou guvern care să facă noi alegeri sau să suspende Constituția și să instaurze dictatura personală a regelui. Între o corectă practică constituțională, regele trebuia să înceapă consultările cu șefii partidelor, începând cu Iuliu Maniu și Corneliu Codreanu, dar prin toată atitudinea manifest ostilă, coroana devenise parte și deci orgoliul lui Carol se opunea oricărei soluționari normale a crizei. Un guvern prezidat de Octavian Goga i s'a părut regelui ca o unică soluție menită să acopere impasul în care se găsea coroana. Cum procentul voturilor era redus față de național-tărâniști ca și față de Garda de fier, regele Carol a repetat operația din 1926: a convins o serie de frunțași național-tărâniști să intre în guvernul prezidat de Goga. Octavian Goga a avut ezitări și pentru a compensa prezența în guvern a unor național-tărâniști cunoscuți ca vrăjmași ai gârzii de fier, a condiționat formarea guvernului de acceptarea ca ministru al armatei a generalului Ion Antonescu. Era așa de dramatică strămtorarea regelui Carol că a consimțit să încredințeze ministerului armatei generalului care își arătase colț.

1935. În același guvern, Ion Antonescu prieten cu Corneliu Codreanu și Armand Călinescu, categorice ostil mișcării naționaliste, dădea o clară indicație în ce privește lipsa de viabilitate a formulei. Această formație eteroclită era de la început sortită a nu se putea realiza. Contradicțiile interne ale acestei improvizații luau uneori aspecte violente; în chiar curtea ministerului de interne. Petre Păndrea-național-tărănist de extrema stângă a fost ciomăguit de cuziști, cari l-au împiedicat să depona jurământul de prefect. Era o ilustrație a absurdității formulei. Octavian Goga acceptase formarea guvernului, cu dorința de a face o nouă consultare electorală a țării. Era preocupat să scrie un manifest către țară, și vroia inspirat, ideile bine rânduite în succesiunea frazelor literar exprimate; scriitorul își puna toate calitățile în serviciul acestor

...care este înscrisă pe care Octavian Goga nu și-o pusese și
...care manifestului, rumpându-l îndelung fiecare cuvânt, mase
regului începuse să fie întezărită. Atitudinea regelui se lămur
folosise guvernul Goga, pentru a da o lovitură național-princi
la scena dată nu Corneliu Codreanu era obsesia regelui ci Iuliu
Maniu și a intervala între regulul parlamentar și dictatura regal
această formă hibridă. Ca se urmărea suspendarea Constituției
șita, dar cererile politice credeau-Iuliu Maniu era form convins-
Octavian Goga este de perfect acord cu regele și acceptase să fi
executorul operației de instalare a vacanței legalității. M'a chemat
să-mi citească manifestul către țară. În casa lui din strada Poșta
ru pistră, era linigie: nu răbătea nimic din febra de care era
răpănită țara. Ștefan Chenidi, secretarul lui, avea instrucții să nu
primească pe nimeni. Din sala de intrare se vedea prin ușile larg
deschise în salon și fără să vreau am asistat la o scenă care ilustra
penibil viața intimă a lui Octavian Goga. Ca un om atacat de
vieșii, Goga se apăra de petițiile pe care i le întindea insisten
Veturiei, soția lui (fostă preotesea Triteanu). Erat diversele petiții
căror rezolvare aducea veniturii Veturiei. Octavian Goga protes
ta, respingând cu indignare hârtiile pe care i le întindea femeia cu
profil de pasăre de pradă. Când m'a văzut și-a dat seama că fusese
un martor involuntar. Am intrat în camera lui de lucru; Octavian
Goga a căzut pe scaun, și-a luat capul în mâini și cu fața apăsată
repetă: «câtă inconștiență, este îngrozitor!...

Din nedumerirea pe care am cînt-o în privirile lui Goga reieșea
ar că pentru prima oară auzea de această soluție și m'a întrebat:
«Am, crezi serios, că regele s'ar aventura în actualele împrejurări
avîrle țării o asemenea nesăbuită provocare?» M'am mărginit
și remarc doar prezența lui Armand Călinescu în guvern și încă
interne, fapt care nu prevestește nimic liniștitor. A rămas pe
pînduri, pîrînd că examinează situația printr-o lumină nouă. Iși
credea din cînd în cînd degetele prin gușile de pîr; nu se simțea
mișcări tîrșărilor unei enervări stăpînite. După un răstimp
tăcere mi-a răspuns cu calmul unei hotărîri luate: «Nu cred că
legea îmi va cere să renunț la alegeri și să colaborez la instaurarea
dictaturii. Împotriva cui? A național-țărăniștilor și a gării de
? Dacă în loc de un șef de guvern, regele caută un călău, lasă
Călinescu această misiune. Dar refuz să cred. Este absurd,

CORRIDA LA BUCURESTI

de Stefanita NICOARA

Don Luis González de Vergara a ajuns acasă mai preocupat ca de obicei. Nevastăsa râdea tot timpul, îi întreba, îi vorbea, și el aproape că nu auzea nimic. O singură frază pe care i-o repetase nevastăsa de nenumărate ori, îi rămăsese în minte: Tânase s'a făcut de râs.

Dar el nu era de aceeași părere. Fuseseră să vadă pe Josephine Backer, pe care, eu mari cheltuieli, vestitul Tânase o auzese la București. Se făcuse o reclamă nebună, venirea negresei era subiectul principal de conversație în cercurile bogate ale Capitalei, în ultimul timp, și totuși spectacolul fusese un fiasco total.

Din cauza căldurilor teribile din vara aceasta, spectacolul fusese prevăzută în aer liber. Dimineața fusese sufocantă, apăsătoare. La ora 4 începuseră să se arate câteva puncte negre pe cer, la 7 cerul era acoperit mai mult de jumătate iar la 9, la începerea spectacolului, era negru ca smoala. Și lumea venise buluc, nu mai rămăsese un singur locușor liber. Au început să cadă întâi niște picături rare și reci, iar când negresa a apărut pe scenă cu un colier de banane în jurul gâtului, a început să ploaie deabinelea. Câteva clipe de joc îndrăcit, după care, Josephina a început să lungece, căciace a stărnit râsetele galeriei. Ploaia a început să se întărească și atunci a venit dezastrul. Corile bananelor au început să se moaie, a căzut mai întâi una și pe urmă mai multe și râsetele galeriei s'au întins ca o pecingene, au cuprins staturile și pe urmă lojile. Era un râset general și tot de la galerie au început primele fluierături. Spectacolul s'a terminat. Tânase a anunțat un altul cu aceleași bilete, dar vocea îi era acoperită de râsete și fluierături. Când au ajuns la mașină, și Don Luis și coana Ileana erau uzi ciuciuțete.

Odată lumina stinsă, coana Ileana adoarme imediat, dar de Don Luis nu e chip să se lipească somnul. Spectacolul negresei, așa de lamentabil sfârșit, i-a dat o idee și această idee nu-i dă pace să doarmă. În fond, nici negresa și nici bananele ei nu-l interesează, ci Tânase.

Don Luis e din Sevilla. Acum zece ani l-a trimis la București o mare societate spaniolă, pentru a trata un export de portocale. Și la București a rămas. Iar fi greu lui Don Luis să-și explice de ce a rămas. În orice caz, când a pășit prima dată pe străzile Bucureștilor, a avut impresia că se găsește undeva într'un oraș din țara lui. Când a intrat în Cișmigiu, a crezut că se află în grădina Retiro din Madrid și când a ridicat ochii spre cer, nimic nu l-ar fi putut face să creadă că nu e cerul Spaniei, patria lui.

Când mai târziu și-a cumpărat o proprietate la țară, a rămas surprins când un țeran i-a spus: „Don Luis”. S'a frecat atunci la ochi, căci a avut impresia că se găsește în țara unui țeran din apropierea Sevillei. Căci și țărani undeva, tot așa îl numeau: „Don Luis”. Când i-a cunoscut mai bine pe acești țărani, a avut ocazia să constate că o mulțime, o mulțime de cuvinte, se asemănă cu cuvintele din dialectul catalan.

—Ce păcat, ce păcat, își spunea el, că în momentul formării limbii române, țara lui Spania, era căzută într'un fel de somnolență, că atâtea țări se interpuneau între patria lui și România și asupra acestora din urmă s'a exercitat influența Franței și nu a bătrânei lui patrii. O asemenea influență ar fi folosit ambelor lui patrii. Căci acum, Don Luis are două patrii: Spania și România. Și, la dreptul vorbind, dacă cineva l-ar întreba care din două ocupă primul plan, i-ar fi greu de răspuns. Și-a păstrat cetățenia spaniolă, mai mult dintr'un fel de inerție și apoi, de câțiva ani, Spania l-a numit director al Camerei de Comerț spaniolă-română la București. Dar el se simte Român ca toți Românii, posturcă, pentru aceasta, nu a fost nevoie de nici o schimbare. Românii sunt ca și Spaniolii, veseli, comunicativi, bescari, agomotoși, neșalanți, hărăgoși, se aprind ușor, dar tot așa de ușor se sting: irascibili, dar buni ca pâinea caldă. Dacă despre Români nu se spune că sunt Don Quijote, aceasta nu înseamnă că Românii le-a lipsit Don Quijote și Sancho Panza, ci Cervantes.

Au trecut zece ani de când a venit Don Luis la București, s'a cinstorit cu o Română, are prieteni buni printre Români, foarte buni chiar nu e o problemă să te împrietenești cu Românii și totuși, îl roade de multe ori nostalgia. E drept că verdele acesta crud, verdele acesta nesfârșit, cald, catifelat, verdele acesta pe care-l întâlnești la tot pasul e frumos, odihnitor, dar de multe ori el simte dorul de întinderea aleei stérpe din Spania, de stâncile goale, de perspectiva dezolantă a stierelor spaniole, de verdele închis, aproape negru, al portocalilor și, mai ales, al măslilor. Și mai presus de toate, îl roade nostalgia obiceiurilor specifice spaniole, mai precis, îi e dor să vadă o corridă, o luptă cu tauri.

În primul an își propusese să facă în fiecare an în preajma lui San Isidro—o călătorie în Spania, să vadă o corridă bună și apoi, oșurat, să se întoarcă în noua lui patrie și să—și caute de treburile lui un an, până la un nou San Isidro. Dar lumea aceasta o afacerilor l-a confuzat, nu și-a putut niciodată îndeplini dorința. Apoi s'a gândit la operația inversă: dacă nu se poate duce el la o corridă în Spania, să aducă o corridă la București. Și-a împărțit planul unor prieteni Români, dar nu a reușit să transmită nici unuia focal care-l mistuia pe el. Și anii au trecut. A vorbit câtorva impresari români dar aceștia, negustorește, au ocolit bătă și creșomul, au început să adune și să scadă, să înnuțască și să împartă și rezultatul a fost negativ: cheltuielile sunt prea mari. Românii nu sunt entuziasmați pentru asemenea spectacole, riscol e prea mare. I s'a propus să acopere el eventualele pierderi și Don Luis a fost nevoit să se incline. Nu era sărăc, avea o proprietate în preajma Sevillei, câteva zeci de hectare de lămâi, portocali și măslini, dar nu se hotărâ să le vândă, nu putea să se hotărâ să le vândă.

După ce a fost numit director al Camerei de Comerț, s'a dus la doi dintre miniștrii care s'au succedat ca să le expună planul, dar aceștia l-au privit cam lung, ca și cum ar fi bănuț că ceva s'a deranjat în curia crăiană a Directorului Camerei de Comerț spaniolă-română la București. Și a trebuit să renunțe.

Și în seara aceasta, când a văzut că ultimul loc era ocupat la spectacolul de dans al Josephinei Backer, ideea corridei la București i-a revenit în minte insistent, aproape dureros de insistent.

Don Luis își aprinde prin întinerie o țigară, atent să nu treacă pe coana Ileana care doarme liniștită alături, și se întreabă: „De ce nu m'am gândit până acum la Tânase?”

Într'adevăr, dintre toți Românii care se ocupă cu montarea de spectacole la București, Constantin Tânase este cel mai original, cel mai îndrăzneț. A început de jos, a fost de toate, până a ajuns artistul cel mai iubit din România. Cu mijloace reduse, cu un public redus și el la număr, Tânase montează revistele cele mai frumoase din țările situate în acest colț al Europei.

—Da, da, de ce nu m'am gândit până acum la Tânase? își spune Don Luis González de Vergara când, în zorii zilei, reușește să adoarmă.

Ca niciodată, timpul este hărăzit contra lui Tânase. Pe la 12 noaptea ploaia încetează, cerul devine albastru clar, a doua zi dimineața e frumos, dar pe la două, pe un colț de cer apare un punct negru. Pe la 4 cerul e jumătate acoperit, la 6 e negru ca smoala iar la 8 începe să ploaie cu găleata. A treia zi scena se repetă iar a patra zi dimineața, Josephina Backer e nevoită să plece, chemată de alte angajamente în alte țări și Tânase e obligat să restituie cea mai mare parte a costului biletelor.

Don Luis își dă seama că nu e momentul să se ducă la Tânase. Dar peste Zece zile nu mai poate suporta tortura gândurilor și se prezintă la teatrul „Cărbuș”. Îl primește în cabinetul directorial Constantin Tânase și Don Luis nu se poate împiedica să nu zâmbească, deși pe celebrul artist l-a văzut de atâtea ori, fie la teatru, fie în diferite localități de petrecere, fie pe stradă. Tânase are un nas ale cărui dimensiuni exagerate fac pe toată lumea să râdă. Unii spun că tot succesul lui pe scenă s'ar datorita acestor dimensiuni ale nasului, căciace desigur este exagerat.

Don Luis își expune planul, Tânase și-aprinde, o țigară de foi, privește pe fereastră, se ridică din fotoliu și face câțiva pași mari prin cabinetul directorial, după care se reîntoarce, deschide un sertar, scoate o foaie de hârtie și începe să facă exact ca toți impresarii cărora li se adresează până acum; adună și scade, înnuțeste și împarte. Speranțele lui Don Luis scad la zece grade sub zero. E gata să se ridice să plece, când Tânase își ridică ochii de pe foaie și spune hotărât:

—Domnule González, propunerile dumneavoastră mă interesează.

Don Luis nu-și crede urechilor.

—Mă interesează și eu toate dificultățile, se va face. Avem însă nevoie de o publicitate formidabilă și, dacă se poate, de un mic scandal. Și se va organiza și scandalul. Sunt prieteni buni cu directorul Teatrului, deputat parșin, el va face o intermedierie în cameră, vor scrie ziarele, etc...

Don Luis González nu pricepe ce scandal se poate face în jurul unei simple corridi, o corridă din acelea care au loc în toate orașele și orașelele din țara lui și încă, un scandal care să fie dorit. Dar el are încredere în omul acesta cu nasul cât un gogoșar bine crescut, în omul înalt, nervos și totuși cald, o căldură care i s'a transmis și lui, din momentul în care a intrat în cabinetul directorial al teatrului „Cărbuș”.

—Dar, continuă Tânase, după ce a mai făcut câteva tururi prin cameră și s'a oprit din nou în fața lui Don Luis, avem nevoie de bani. Bani mulți...

Lui Don Luis i s'a tăiat respirația. El a avut și are bani, a cheltuit și cheltuieste larg, dar totdeauna s'a simțit mai bine când a încasat un cer și nu când l-a semnat. Tânase nu-i dă timp să-și adune și să-și fixeze gândurile.

—Cu Josephina am pierdut o sumă rotundă. Ce vrei? Cine putea să prevadă că va ploua exact trei zile, cât a stat ea aici? A trebuit să rambursez biletele aproape în întregime și, cum a plecat negresa, soarele s'a instalat definitiv pe cer, parcă să-mi facă în ciudă. Se poate repeta scena cu ploaia, după cum poate interveni cine știe ce, poate interveni ceva ce nu poate prevedea nici omul cel mai calculat.

Don Luis nu mai aude bine și mai ales nu mai înțelege bine ce-i spune Tânase. Omul acesta l-a cucerit, îl ține în puterea lui și-i dictează condițiile.

Converșirea a durat trei ore. Tânase, care nu văzuse în viața lui o corridă, îi cere relații tehnice, se interesează asupra tureadorilor care pot fi aduși, asupra „ganaderiilor” spaniole, notează, adună, scade, rectifică, face totul. Când a ajuns Don Luis acasă, a fost nevoit să-și adune gândurile, să deschidă largi ferestrele biroului și să se plimbe în lungul și latul lui, așa cum făcuse Tânase, cu câteva ore mai înainte. Corrida va avea loc în parcul Carol. Vor fi cheltuieli serioase de amenajare. El, Don Luis González de Vergara, se însăruiează să aducă tureadorii, picadorii, abanderillerosii, și tot personalul ajutător, din Spania. În celelalte privește taurii, s'a căzut de acord, sau mai bine zis, Tânase și-a dictat voința, s'a renunțat să se aducă tauri din Spania.

—În Moldova se găsește buhai splendizi, de González, îi spune Tânase. Îi cumpărăm la kilogram. La „ganaderiile” spaniole se plătește un taur ca și cum ar fi vorba de un leu sau un leopard.

Din tot ce nu aranjat, chestiunea aceasta a taurilor, îl neliniștește. El, ce știe Tânase? Taurii aceștia din ganaderiile spaniole își au tradiția lor, sunt crescuți cu grijă, vacile și taurii din care descind sunt alopi, triași. Nu numai prin fața ochilor taurilor din care descind s'a fluturat capă și mușeta, ci și prin fața ochilor vacilor, pentru a vedea cum reacționează. Vor fi care buhaii aceștia moldovenegri ai lui Tânase, superb, agresivi, feroci, așa cum sunt taurii din ganaderiile spaniole? Iată o problemă care avea să-l hărăuiască pe Don Luis până în seara corridei, faimoasa corridă de la București.

Și mai era o chestiune care-l hărăuia pe Don Luis: chestiunea bănească. Se obligase să acopere jumătate din eventualele pierderi.

—Și la cât s'ar putea ridica aceste pierderi, domnule Tânase? reușise să întrebe timid Don Luis González.

—E greu de precizat. Cu negresa am pierdut 1.200.000 de lei. Cu taurii dumitale s'ar putea pierde 3.000.000, 1.500.000 de lei.

Ce va face dacă va trebui să plătească 1.500.000 de lei? se întreabă îngrozit Don Luis. Și nu are decât o soluție: să-și vândă cele câteva zeci de hectare de lămâi, portocali și măslini, din apropierea Sevillei. Nu fusese de vreme îndelungată să-și vadă această proprietate, administratorul—încă o teribilă asemănare pe care o găise Don Luis între Spaniolii și Români—îl fură copios dar, în afară de câștigul pe care i-l aducea anual, moșia aceasta reprezenta pentru el ceva mai mult: reprezenta legătura lui cu strămoșii, un ce în care Românii se deosebesc de Spaniolii, reprezenta tradiția, care se părea că lui Tânase nu-i spunea mare lucru, de moment ce pentru el e tot una dacă e vorba de un taur spaniol și un buhai moldovenegru. Dar o semnătură contractuală cu Tânase și lui Don Luis de Vergara nu-i rămăse decât să spună: „Taururile sunt aruncate sau, și mai plastic, așa cum învățase el de la Români, ai intrat în horă, trebuie să joci.”

In apartamentul ei din calea Dorobanți, ca în toate apartamentele din București, în această după amiază de August, e cald, o căldură înăbușitoare. Doamna Lucia Jianu s'a sculat din cauza căldurii, și-aprinde o țigară, își trage capotul și sună. Dar pe căldurile acestea, chiar dacă s'ar auzi tipă strident, nu însemnează că se obține mare lucru. Toanta de Maria nu poate auzi alarma, căci nu se găsește la buclărie. De cum s'a culcat conștient, se a spălat la repeșală cu apă de săpun și apoi a lăsat pe stradă, unde o aștepta Ion, ordonându-i să aducă mai întâi doamna Jianu, care nu ducea o rochie, ci o bluză în mână.

Doamna Lucia Jianu se îndreaptă spre buclărie ca să-și facă cafeaua. Cu toate că e rădă, doamna Jianu nu poate să se împiedice de aromă unei cafele turcești și, cu toate că nu-i place să se apropie de buclărie, nu are ce face.

Doamna Jianu e fata unui boier moldovan. Transplantată la București, ea își continuă habituțele de acasă. După masă un somn de un ceas-două, apoi o cafea turcească cu țigara respectivă și, chestiune capitală, un șerbet de trandafiri sau o dulceață de vișine.

Doamna Jianu știe să gătească perfect—cel puțin așa se laudă ea—, dar nu-i place să intre în buclărie decât atunci când Maria nu răspunde la apelurile ei la ora cafelei. Când intră în buclărie trebuie să spargă ceva, motiv pentru care, atunci când e acasă, se aude vocea batjocoritoare a soțului domnieisale, avoratul Jianu: a intrat watanul în buclărie.

Două porecle i-a pus domnul Jianu, soaței domniei sale, fata unor boieri moldoveni din ținutul Tutovei. Prima e watanman de tramvai și a doua, asemănătoare, acul de tramvai.

Este foarte just că domnul Jianu, avocat înseris în baroul Capitalei, nu are imaginație. E înseris în barou de doisprezece ani, dar de plectat a plectat o singură dată. La început, domnul Jianu a fost student strălucit, dar nu poate pleda. Când vorbește față de mai multe persoane, începe să se bâlbâie. Și din cauza acestui defect, își reduce și el tot vocabularul la câteva cuvinte: „Passe... merg și eu... plus potula, când e vorba de poker și se pică... două pică... schlimm mare sau schlimm mica, când e vorba de bridge, joc la care este un adevărat as. Numai că aceste două porecle lipsite de spirit, watanman și acul de tramvai, se potrivesc de minune dragutei și mai ales nervoasei doamne Jianu. În special pe a doua, acul de tramvai, toți prietenii și prietenele o găsește minunată. Doamna Jianu nu poate sta în casă-afară de timpul cât doarme-mai mult de două-trei ore pe zi. Restul timpului circula. Cu mașina când n-a luat-o soțul și aceasta se întâmplă rar—, cu autobuzul, cu tramvaiul și în special pe jos. E cunoscută la toate ministerele, la primărie, la prefectura de poliție, la comisariele, și chiar la palatul regal, unde, dacă nu a reușit să pătrundă ea, i-au pătruns reclamațiile, plângerile, intervențiile.

După ce-și ia cafeaua, tot din cauza absenței servitoarei, pregătește masa. Dar nu pentru ea, Doamna forește, ci pentru pensionarii domnieisale. Căci doamna Jianu, în afară de ei ei, Tucea și Sweety (un nume englezesc care nu-i place, dat de fiica domnieisale, domnișoara Picky-alt nume care nu-i place), are în grădina douăzeci și cinci de pensionari. Și nenorocirea este că grădina nu-i a domnieisale. În spatele casei este o grădina destul de mare, înconjurată de blocuri identice cu cel în care familia Jianu își are un apartament închiriat la etajul întâi. În grădina sunt flori, arbuști, un gard viu, tușuri și un bazin. Prin gardul viu, prin arbuști, prin tușuri s'au prăsit nici mai mult nici mai puțin de douăzeci și cinci de pisici. Aceasta până acum, căci până la căderea iernii, numărul va fi desigur dublat dacă nu triplă. Locatarii celorlalte apartamente din blocul ei și din celelalte fac scandal, amenință, șurătău cu pietre pisicile dar nu e nimic de făcut: doamna Lucia Jianu este președinta Societății pentru protecția animalelor.

Neșalanț, doamna Jianu a pregătit douăzeci și cinci de pachete și iese în balcon. Nu a fost nevoie de apeluri, pisicile erau deja în așteptare și când au văzut ușa de la balcon deschizându-se, au început să se prolingă de prin tușuri și s'au așezat în așteptare.

de departe—, încăl voința marelă dintre femeile care înconjoară pe răchizișii Jianu, începe să se elatine. Tânase și Don Luis González plășe surzătorii în fața toradarilor. Doamna Lucia Jianu, care și ea cămășese cu privirile asinate de figurile spândi-tilor, la vederea lui Tânase și, mai rău, a tipului acela surd, distins, care după descrierea unei membre din comitet trebuia să fie González, vede roșu imediat ochilor. Acelai președinte se scutură, ridică agresiv pancarta și, conform planului stabilit, mișcările pornesc la mers. Cordonul de jandarmi e măturat ca de un flux furios și câteva clipe, toradarii, Tânase și Don Luis sunt înconjorați. Cu pancarta pe care o are în mână, doamna Lucia Jianu îi dă o izbitoră în cap lui Don Luis care, scund încercase să se ascundă după Tânase, iar cu vesală în care se gânte, îl isbește pe marele comit drept peste nas.

—Jidovaci!, striga doamna Ileana din balcon, când incepe să coboare suferagiul. Și ca prin minune, una dintre păsări țese din rânduri iar celelalte se trag înapoi. Suferagiul ajunge jos și cu labele, Jidoafca își scoate pachetul frumos împăturit în hârtie. Suferagiul începe să urce. Doamna Ileana pune în el alt pachet și, la indicația ei, din rânduri iese Războana.

După o oră, îmbrăcată, gătită, cu geanta sub braț, coborâșcă scările. În geantă are un memoriu, studiat, documentat, prin care cere doamnei primar al Capitalei să convoace de urgență consiliul comun, pentru a organiza un cimiul al animalelor, cu despărțituri pentru cai, pentru măgari, pentru pisici și pentru câini. Pentru cea din urmă, se înțelege că doamna Jianu cere subdespărțituri, după rasă.

Anăsei este preocupată de chestia cimitirului de animale și-i pregătește mintal frazele pe care vrea să le debiteze în fața primarului. Dar, după vreo cinci sute de metri de mers pe jos, în fața unui zid vede vreo 20-30 de guri-cască, majoritatea bătute și fete dar și vreo câțiva oameni în toată puterea cuvântului. Se oprește și ea și atunci vede rogu înaintea ochilor. Cele 20-30 de persoane sunt oprite în fața unui sfârșit de dimensiuni neobișnuite, care anunță o corridă. Doamna Jianu are impresia că visează. Crede că se găsește undeva pe o stradă din Barcelona, unde cu vreo zece ani înainte existase la o corridă, corridă a cărei amintire prima, după o viață lungă, o face să se întoarcă din nou pe jos. O dăruie mai mult cu stăruie, îndărătnicie. Tare, tare, albește, începe să se prindă în buchia aceea dintr-o pereche de... Din gravuri

Și domnii liane lași intervenția pentru care voia să se ducă la primar, pentru aludăni, și se întorcă împiediciți acasă. La telefon, tremurând, enervată, zgâlțuită de furie, convoacă la sediu pe membrii comitetului Societății pentru protecția animalelor.

Peste două ore, comitetul e în păr. Abia stăpânindu-și lacrimile, doamna Jianu se ridică în picioare, albă la față, aruncând scuturări din ochi și bățând cu pumnul în masă.

Și pentru a le aduce pe toate membrele comitetului la unison
cu ea, le povestește curioasă vârstă la Barcelona, cu lux de amăn-
tați, întrebându-le cîntec și imagini care să miște pietrele.

Mișcarea de creștere e generală, majoritatea encoanelor srot bătutele și le duc la ochi.

—Eu doamnă propedintă, răspunde o voce pitigăiată.
—Ce fel de om e? Cum arată?

▲ Lo! Alla! Allono!

—Alo! Allo...!... Doctoral Vulpe?

virii mirate. Unii dintre ei sunt așa de drăguți-cel puțin văd

Seara este masă la Don Luis, care nu avusese timp să plângă de emoție la vederea pălărilor cordobeză din cauza Doamnei Ileano și a loviturii ei de pancartă. La masă, cum era normal, participă și Tănase. Don Luis González e bandajat la cap și Tănase, pe nasul care i s'a făcut de data aceasta ca o pălărie vânăta, are un platur.

Urmează pagina

CORRIDA LA BUCUREȘTI

și, sfârșit, cu privirile pierdute, cu limba acroasă afară, se apleacă în genunchi (doamna Jianu credea că la toate corridele se întâmplă ce a văzut ea la Barcelona). E momentul în care inimile spectatorilor încetează să mai bată. În acest moment, chiar inimile cele mai împietrite, inimile cele mai sângeroase se înmoașcă, un val de milă pentru urgisitul animal se revărsă în suflete. Acest moment trebuie exploatat. În acest moment taurul nu mai este periculos, este doar o cărpă fără voință, fără putere. În acest moment deci, vom escalada barierele și vom invada arena. Il vom lua pe nas pe acest pispindache împototit ca o puiță, îi vom rupe pantaloni și cu umbrelele, îi vom aplica corecția meritată. Vă asigur că acestu năos care se cheamă Tânase și acestu Sanchez Pansa care-și zice Don González și nu mai știu cum, le va pieri pofta să mai organizeze corride la București. Rândul trecut i-am înfundat pălăria în pancarta, dacă-l prind și acumă vă asigur că are și mă ține minte cât o trăi. Doamnele mele, trebuie să-i facem ridicoli. Ridicolul ucide.

La cererea lui Tânase, poliția fusese foarte atentă ca nici o cunoscută să nu intre cu pancarta sau cu pachete în care ar fi putut fi disimulate roșii sau ouă elocite. Și spre surprinderea tuturor, a lui Tânase în special, inamicul în feste nu avea nici pancarte și nici pachete. Lucra curios, toate aveau umbrele, dar sima e călduroasă și chiar dacă în mîntea lui Tânase ar încoți o hănnială, nu poate obiecta nimic.

Însăși, taurul pătrunde în arenă. E un exemplar superb—deși comparat de Tânase la kilogram—de un gri fumuriu, masiv, impunător. Ieșit dela întinerie, buhaiul se oprește o clipă, mirat. În partea opusă vede vreo patru-cinci banderilleros, care, desfășurându-se în evantai, se îndreaptă spre inamic. Buhaiul face câțiva pași amenințători și apoi pornește în trombă. Spaniolul agită capu roșie dar fără tradiția confrăților lui ieșiți din ganaderiile andaluzie desigur buhaiul adus de la moșia unui prieten al lui Tânase din Dobroboi se încordează, pornește ca o săgetă și îl aruncă peste barieră. Fiind și lupător de catch, Spaniolului nu i se întâmplă mare lucru, dar publicul e în delir. Se râde teribil, se bate din picioare, din mâini, se țipă, se fluieră. În lojile ambasadelor spaniole e consternare. Don Luis González începe să tremure ca o păpușă în bătaia vântului. Buhaiul se răsucește, pornește la salt spre al doilea inamic, dar acesta dându-și seama probabil că se găsește în fața unui vulgar buhai moldovenesc care nu vrea să ție nici de capă nici de mușetă, sare de picior, pune între el și animal, bariera salvatoare. Buhaiul ajuns la barieră se oprește, privește mirat la lumea care aplaudă înnebunită și întinde gâtul spre public. În acest timp, un alt Spaniol se apropie și-i înfinge banderilla în grumaz. Sub fulgerarea durerii, buhaiul se deslanșează. Il ia în urmărire, trece furtunos pe lângă alții care caută să-l atragă cu capele desfășurate, dar acestora bestia nu le dă mîșcă și peinde pe cel care-l înșepă, călare pe barieră. O izbucnire teribilă și pantofanii strîșcă pe țesut, plătine cu un halou de crucetă. Spaniolul e aruncat în public, dar pentru o clipă fetele goale cu rîsul expus privirii publicului. În grupul membrilor Societății pentru protecția animalelor, e delir. Doamna Lucia Jianu plînge și țipă de bucurie, țipă de bucurie și plînge.

—Malaguena! Malaguena!, țipă disperată membru ambasadă spaniole. Don Luis nu mai are nici puterea să țipe. Îi tremură bazele, își trece mâinile peste ochi, are impresia că e pradă unui coșmar. Tânase, nedîndu-și sama de proporțiile dezastrului, râde ca un disperat.

Malaguena intră în arenă. Pentru cei cari l-au văzut înainte de înțarea buhaiului, superb, încrezător, e de nerecunoscut. S'a făcut galben, mâna care ține mușetă, tremură. Buhaiul lovește mușul arieni cu capita, și trage capul învins și apoi pornește. Malaguena înaintează, desfășurând mușetă și caută cu ochii privirile animalului. Și animalul—vulgarul buhai moldovenesc—își încordează privirile cu ale lui. Odată prins, nu le mai părăsește. Zădărnice flutură roșul mușetei, Malaguena constată cu groază că bestia îi urmărește privirile lui, acestea și nu roșul mușetei îl interesează. Malaguena e hotărît să înfrunte fura, orice s'ar întâmpla, țipetele publicului îl țin, zădărnice în spaniolul încercările compatrioților: Adelante! Adelante! Dar cînd buhaiul e la trei metri, nu poate rezista. Iși dă seama că într-o clipă va fi în cornele fierci și nu poate avea siguranța că va avea norocul lui Miguel care o fost aruncat peste barieră sau a lui Carlo care a rămas cu fetele goale. Și atunci cu disperare, pîfîind, se îndreaptă spre barieră. Taurul schimbă și el de direcție, pornește mîșcîndu-se în urmărire dar, spre disperarea doamnelor din Societatea pentru protecția animalelor, Malaguena reușește să escaladeze bariera ca o zămoie de secundă înainte de desnoimăntul fatal. Buhaiul se oprește, remușcat parolă, se trage doi metri înapoi și apoi se înlește cu toată forța în scîndurile despărțirii. Acestea, subțiri ca să micșoreze cheltuielile se frîng. S'a produs o vorbă de un tipă de groază, dar, spre norocul tuturor, buhaiul o spîrtacă și publicul din apropiere începe să țipe. De astădată nu se gîndește să exploateze succesul ci începe să se plimbe prin arenă, ca un actor care, la sfîrșit de număr, culege aplauzele. Și aplauzele vin, fără preceputere, fără refuzare. În București, nici un actor, nici chiar Misa Apostolescu în vremurile ei de glorie, nu a fost răsplătit cu atîtea aplauze ca vulgarul buhai moldovenesc la prima și ultima corridă dela București. Mai apar timpii doi-trei banderilleros în arenă, înaintea căpiva pași dar, cînd taurul pornește în trombă spre ei, încalcă cu repeziune bariera.

—Malaguena! Malaguena!, țipă disperată membru ambasadă spaniole.

Și Malaguena își ia inima în dinți. Răpăște din nou în arenă dar, cînd i se încordează privirile cu ale fierci, cînd vede că acestea nu-l părăsesc, face exact ca ceilalți.

—Nerăsuțat! Ne faci de rîs, arigă furioși membri ambasadă.

Malaguena, roșu, infuriat, călare pe barieră, flutură mușetă spre lojile ambasadă:

—Que? Venga tu si quites que te mata! (Ce? Vino tu dacă crezi să te omorâ).

Lângă petul muzicii militare a regimentului 6 Mihai Viteazul, stau cuminți cei trei căpeti ai domniciale. Așteptă au privit curioși tot ce s'a petrecut și nu pierd din ochi splendidul animal care face victorios înconjurul arenei. Pe Riki se pare că-l distrează tot ce se petrece și, cînd buhaiul vine și se oprește în fața lor, exact undă tehnica animalului apăsese scîndurile, se coboară și pă-

trunde în arenă. Ceilalți doi îl imită și acuma câte trei lată furioși. Buhaiul se oprește mirat și se repede spre Riki, dar Pți și Kiki fac un ocol, se reped pe la spate și-l mușcă de picior. Ca pisicat de un țîșar, buhaiul se întoarce spre cei doi dar Riki nu-i dă timp să-și execute planul. Acuma e el la coada animalului și e rîndul lui să-l mușce de picior.

Publicul, aștept pentru o clipă, începe să aplaudă furtunos pe noii actori. Taurul se întoarce cu spatele la barieră și încetînd, încetînd se dă înapoi până cînd simte lipse de gînduri scîndurile salvatoare. Șeful muzicii, care privea îngrozit isprava javrelor lui, temîndu-se că fara îi va face una cu pămîntul, fără să-și dea seama ce face, dă semnalul unui marș.

Nu a mai fost nevoie de intervenția doamnei Jianu și a aderentelor domniciale. Pe Malaguena și pe tovarășii lui din Vallecua, i-au făcut ridicoli vulgarul buhai din ținutul Dobroboiului și, mai ales, cei trei căpeti ai șefului muzicii militare a regimentului 6 Mihai Viteazul.

De atunci au trecut ani. Don Luis González de Vergara a fost nevoit să părăsească patria lui adoptivă, la revărsarea puhoiului roșu de peste Nistru. A venit și s'a instalat la Madrid și, acuma, îl roade nostalgia verdelui crud, verdelui catifelat, verdelui odihnit din țara dela Dunăre, tot așa cum pe acele vremuri îl rodea nostalgia stierelor sterpe spaniole. Și cine știe, poate că acuma nostalgia este mai dureroasă, mai chinuitoare.

Nu s'a instalat la Sevilla, pentru că a trebuit să-și vîndă proprietatea, pentru a acoperi cheltuielile faimoasei corride dela București.

În Madrid nu se simte bine decît între Români. Nu e Duminică în care casa lui să nu se umplă pînă la refuz de pribezi români, aruncați aici de valorile înfrîngerii.

Valurile nemiloase au acroșat-o și pe doamna Lucia Jianu, tot la Madrid. Acuma e prietenă cu Don Luis González, ce a fost dușmănie, s'a uitat decînd. În ceiace privește dragostea ei pentru animale, e tot pînă, dar nu mai este atît de agresivă cu alții. Cele ce s'an întîmplat, i-au arătat că omul chinuiește pe om, mai mult decît pe animale. Și, dacă în lume există pretenziuni societăți pentru protecția animalelor, nu există, efectiv, nici o societate pentru protecția omului.

Don Luis González nu a renunțat la ideea unei splaze de toros la București. Ca și cei o sută de pribezi români acinați în ospitaliera Spanie, trăiește cu visul întărecerii, întărecerii în țara verdelui crud, în țara verdelui nesfîrșit. Și acuma, la întărecere, va fi ajutat în planurile lui de acești o sută de Români, majoritatea dintre ei astăzi, «aficionados» ca și el. Dintre toți, în special este un popă care nu lipsește de la nici o corridă. A citit viața lui Manolete, a vădit chiar și mormîntul acestuia la Cordoba iar, în momente culmiante, cînd toarează Litri sau Dominguin, nu se poate opri să nu-și arunce clop în arenă.

Dar, cu toate că auzi e prieten bun cu doamna Lucia Jianu, cu toate că aceasta este o femeie foarte de treabă, Don Luis González nu se poate opri, de multe ori, rînd vine la masă sau se întîlnește din întîmplat cu ea pe stradă, și un albu un gest de rical și să ducă mîna spre pălărie. Un prieten român, care nu cunoștea pretenții comuniste dela București, a scris odată o critică la Don Luis. Acesta s'a povestit toate minunile și, la sfîrșit, spre a-l convinge definitiv, i-a spus, ducându-și mîna la cap:

—Asta miier nebun. Dat la mine cu pancart în cap.

Stefan NICOLAE

AMANA-MI DOAMNE, TRISTA TRECERE

Amănă, Doamne, trista-mi trecere,
pîn'ce uriașa morții coasă și secere
sălbatic vor coși și fulgerînd vor secera
pe unde-a fost odată Moscova!...

Printre ierburi, ca printre codri de suliti,
să urle buenele pe unde-au fost uliți.
Fieele să-și facă-adănci și calde culcușe
în mături de moale cenușe,
iar enutele, ca ieșite din fund de pămînt,
să-și împrăstie triste mișmele'n vînt...

Strîmbi să crească brusturul și ciulinul
pe unde se înalță astăzi Kremlinul.
Căni flămânzi și lupii, pînă departe
să latre, să urle a pustiu și a moarte,
iar vîntul să amenințe ca un tigrul turbat,
peste-al lui Lenin mormînt dărîmat!...

Pîn'ce pămîntul va fi să mai fie,
să nu se mai ivească dinspre stea pustie
la străvechile noastre hotare
dela soare răsare,
umbra neagră ori roșă a unui Petru cel Mare,
ori pe cal nădrăvan,
vedenia unui nou, vilornic Gengis-Khan!

ARON COTRUȘ

OCTAVIAN GOGA

monstruos; ac fi salin demont în palpatie pe care l-au fecu monstria. Regele Carol este pres inteligent pentru a dirija un asemenea gest. Nu cred. Inseamnă o lovitură de mîna dintr-o instituție monarhică. Nu cred. A Seara a citit la radio manifestul și l-a dat la tipărit; Octavian Goga refuză să creadă că regele i-a întins a capam.

Peste câteva zile Octavian Goga demisionează și se întoarce dintr-o regim. Gestul lui Goga a surprins pe Ionu Mănuș, care era convins că va accepta propunerea regelui. Printu un demn refuz, Octavian Goga câștigase cea mai frumoasă victorie politică.

În Mai 1938, Octavian Goga a murit.

Putem încerca să emitem o judecată asupra operei literare; în lupta politică s'a risipit, inspirația, talentul, puterea lui de creație s'au resimțit. Pasiunea luptei la amulu acelei interiorități în care poezia se infiripă șoașă, din contemplarea vieții. Omul politic a ținut înactivității pe omul creației literare și văltoarea cotidiană-l zădărnicea într-o polihedre de victorii demere, victoriile posibile ale scriitorului. Nu odată surprindea în acei ochi albaștri, ce păreau că oglindesc cerul, umbrele regretelor pentru trecu inspirația sugrumată sub ispită irezistibilă a forului. Era înclinat cînd putea să evadeze într-o discuție literară; cu neîntrecutul lui dar de povestitor se complăcea să schițeze conturul unor opere rostite să rămîni doar nostalgii, chemări fără răspuns. Și la capitalul acestor spovedanii literare urma o tăcere grea de regret, care nu se mărturisea mai era eroie să se mărturisească?—, o tăcere plină de sentimental acla de dramatic prizonierat al luptei politice care i-a mutilat toate posibilitățile de creație și i-a oprit germinarea operei literare. Era prea mîndru să mărturisească cărua drama interioră; neputința lui de a mai mîna cadencele pure ale poeziei. Volumul «Din larg», colecție de poezii postume, ne dau măsura epuizării posibilităților lui de creație lirică. Acela invocă pe care o face poeziei, este caracteristică:

«Neprihănită, mîndră poezie,
Lumină albă, pururi adorată
Ascultă-mă cu ruga mea tîrzie,
Și fi pe veci în minte să-mi trezale,
Strălucitoare, rece și curată,
Singurătatea culmilor înalte!»

Lipsește inspirația, lipsește emoția, totul este corect și core; poetul murise de mult, fără să știe. A făcut câteva traduceri din Ady Endre: exacte, frumuse redactate, dar reci. Tot numălat lirie, toată vijelioasa pasiune a lui Ady Endre, era absentă; chiar cele mai frumoase versuri, printu o simplă fidelitate restrînsă la sensul cuvintelor, pierd vraja lor sonoră, li se alterează substanța lirică. Octavian Goga a cîntat zădărnice în mijloacele lui poetice, echivalențele lirice ale poeziei lui Ady Endre. Și suferența, o suferință pe care o ascundea, neîndrăznind să mărturisească: poetul Octavian Goga a murit. M'am întrebat adesea dacă a fost numai larma forului care a contribuit la această epuizare literară. Adesea înclin să cred că într-o și mai mare măsură a fost deciziivă absența lui de erotism, ceiace s'a numit «eternul femeian» la Lisat recu. Met-ciniker, marele biologu, în «Essai optimiste», făcînd un studiu asupra lui Cocteau, stabilește o legătură causală directă între epuizarea lui literară pînă la o anumită apă de înaintat și repugnă la erotism, înaintă pînă la sfîrșitul vieții. Mă întreb de cîte ori, în discursul de la Cluj, «Căci în viața mea, în viața mea, în viața mea» nu vor fi decît în minte de mîndre, pînă de rîu pentru tot ce a risipit. Înaintă de poezie, rîmări, invol-burările lirice ale imaginației. Se simțea mergînd singur în urma carului funebru al poetului pe care îl îngropa în mare tîmă. A dus cu el neștiută de nimeni această dramă.

Cîteva pagini într-o istorie a literaturii, cîteva pagini în istoria presei românești, un nume în istoria politică.

Și totuși așa de puțin pentru cel care începea în 1906 printu o unanimă consacrare. Capricios destin!

Pamfil ȘEICARU

PSALM MIC

Doamne,
nu pentru mine mă rog, nu pentru mine plîng,
ci pentru Neamul al cărui ucenic și rob sînt;
dă-mi mie durerea, dă-mi mie blestemul—
iar lui bucuria, nădejdea, îndemnul,
sfășie-mi mie inima'n două,
ci Neamului meu ursește-i ursita cea nouă;
să treacă ușor prin noaptea aceasta,
spre Tine, Lumină, larg să deschidă fereastra,
și inima lui, să fie a Ta, fără chin;
pe mine mă ucide, ca el să trăiască. Amin.

ARTUR ENAȘESCU

Deschide fereastra, inbuto, deschide,
Tristeșă mă paște, mă vrea, mă cuprinde.
O singură vorbă ași vrea să-ți mai spun:
E lira stricată... Poetul nebun.

Deschide inbuto fereastra, deschide,
În casă, lumina cea pală aprinde
Ascunde-ți de-acuma de mine regretul:
Stricată e lira... Nebun e poetul.

NICOLAE NOVAC

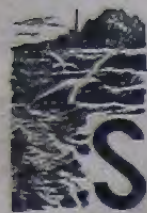

PASIVITATE

G. A. PORDEA

«Să nu uitați o veacurilor carte...»

OCTAVIAN GOGA.

Împinșit nu demult o jumătate de veac dela un eveniment însemnat în viața Românilor din Transilvania și nelișit de reperusuni asupra marci Uniri. În 1905, în cadrul Conferinței lor periodice din Sibiu, fruntașii români hotărâți, într'adevăr, reluarea luptei politice în Parlamentul din Budapesta. «Pasivitatea» lui astfel sfârșit după 36 ani zburcumați, în cursul cărora o generație de luptători înimoși, în frunte cu Rațiu și Lucaci, a servit cu abnegațiune și curaj «cauza națională».

Evocarea acestei perioade (cât mai îndepărtată pare decât este în realitate!) revine o lume apasă, înduioșătoare în candoarea ei, în stilul de viață ce-i era propriu, în imaginația, gândirea și alova arhaică, dar aproape uimitoare — în perspectiva zilei de azi — prin rectitudinea și dăruirea caracterelor, prin simțul demnității și a răspunderii naționale.

Comparațiile și paralele istorice sunt de cele mai multe ori sterile. Pentru învățătură și pildă, Istoria Neamului întreagă e prezentă, în cugetul și inima tuturor acelora ce simt românesc, pentru a pune în evidență un unic și același îndemn. Nu un astfel de obiectiv se poate urmări consacrand câteva rânduri unei schițe fugare a anilor premergători împlinirii idealului național, ci poate a contribui la un acord al acelor emoțiuni ce întovărășesc amintiri desprinse dintr'un album de familie comun.

Jumătatea veacului al XIX-lea se anunțase promițător pentru încercatul popor român din Transilvania. Anii revoluționari 1848-1849 afirmaseră, prin acțiunea episcopilor Avram Iancu, Simion Balint, Axente Sever, forța crescândă a românismului, confirmând totodată — după mai era nevoie — absurditatea veleităților de hegemonie nemăsurate ale Ungurilor. Starea de asediu decretată în Ungaria va dura până în 1854, între timp Schwarzenberg, apoi Bach și Goluchowsky, înscăunând creștinul absolutism al Habsburgilor. Viena visase de o Austrie mare, omogenă (2) și delimitată de năvălirile unei țări maghiare, vinută prin caracterul de imperiu european, sărăcită de războaie și războaie simpatizantă celorlalte națiuni, în Transilvania pe acele ale Românilor. Limba română, care până atunci fusese în limba de lemn, devine limba de fier, prin prezența în rândul său delegați ai tuturor provinciilor: Săpina reprezentând Ardealul, Andrei Mocioni Banatul și Nicolae Petrușo Bucovina.

Zeci ani de absolutism. Suntăm în 1860: între Principatele de peste Carpați e îndăpănat; în Franța, al doilea Imperiu, în plină prosperitate, e nimbă de glorie și elita românească complimentează periodic pe prestigiosii monarhi. Bălescu, Brătianu, C. A. Rosetti, sunt la Paris, unde se publică «România Viitoare», apoi «Republica Română». În același timp, în spărșile ungurene (Bancu, Crișana, Maramureș), Sigismund Pop de Șomcuta-Mare fondează ziarul «Concordia» (care e poate primul cotidian al Românilor dela «frontieră»), iar în Ardeal ia ființă «Asociația transilvănească pentru literatura română și cultura poporului român» (Asra). Afirmarea românească e deci în plină desfășurare, nu fără a nelișiti foarte serios pe Unguri, cari — pentru a-și menține supremația fără a-și pierde privilegiile încearcă zadărnici o descătușare de Austria, mergând până la atentatul lui Libényi împotriva viciului Împăratului (februarie 1853).

Scutul răboiu cu Franța, înfrângerea suferită la Solferino și pierderea Lombardiei, alăbiră însă pozițiunea Austriei. Guvernul Achiducelui Rainer, inspirat de îndrăznețul Schmerling, temptă atunci o liberalizare a regimului prin «constituționalizare», tot în dauna maghiarilor.

«Diploma» emisă în acest sens de Împărat, la 20 octombrie 1860, permițând constituirea de Diete provinciale reprezentative, Românilor, în coalițiune cu Sașii, nu pregătă a forma în Sibiu o astfel de Adunare, pe baza noilor legi electorale mai echitabile. Ungurii ajung astfel în minoritate cu 43 deputați contra 46 români și 32 sași.

Prima lege votată de noua Dietă (1863) și imediat sancționată și promulgată de Împărat, — lege având ca raportor pe Timotei Cipariu, fo actor a recunoașterii Românilor ca națiune politică.

Puternic impresionat de o atitudine atât de hotărâtă — ale cărei consecințe erau lesne de întrevăzut — precum și de complicitatea Curții din Viena la un act ce li se părea ultra-revoluționar, — conducătorii unguri ripostază retrăgându-se din Adunarea dela Sibiu și formând o Dietă maghiară dividentă la Cluj. Dietă care se grăbi să voteze o propunere de anexare a Transilvaniei la Ungaria. Momentul psihologic pentru un asemenea act de violență nu era rău ales, căci Viena se preocupă dintr'odată mai puțin de chestiunea naționalităților (doganul devine: *visz kőnen tartani*), căi de probleme de politică externă, puțin liniștitoare, și de împerejurările ce vor conduce la înfrângerea dela Sadowa (1866), la pierderea Veneției și la excluderea din Confederațiunea germanică.

În dezordinea relativă ce urmează răboiului cu Prusia, Românilor prezintă perioada unei recrudescențe a supremației maghiare. Vienași Bătes, Hodos și alții, elaborează un proiect de statut al naționalităților, sperând să obțină o aprobare rapidă din partea Vienei. Dar, competițiunea cu Ungarii este deschisă. Din nefericire, propunerea de anexare a Transilvaniei la Ungaria fusese votată de Episcopii români ai Ardealului: Șapova și Sterca-Șuluțiu. Lipsă de clarviziune? Oportunitate de moment? Pașii mai imperțiabili. Tare pe aceste reproșabile venituri, Guvernul ungar convoacă în 1867 Adunarea națională la Budapesta, abrogă legile românești adoptate în Dieta din Sibiu și votează legea dualismului, prin care

Transilvania este încorporată la Ungaria. Voca deputatului Ilie Măcelariu, protestând energic în numele majorității absolute a populației provinciei, este acoperită de inectivele a 278 deputați unguri, reprezentând 37,1 % din populație.

La fel va rămâne fără urmare «Pronunciamentul» redactat de Alexandru Roman și reclamând autonomia Transilvaniei, publicat în anul următor, cu ocaziunea sărbătoririi a 20 ani dela Adunarea depe Câmpia Libertății.

Și, în sfârșit, faimoasa lege XLIV «pentru egala îndreptățire a naționalităților» inaugura în același an, în mod legal, politica de desnaționalizare brută și de asuprire a elementelor alogene din noua monarhie austro-ungară.

Față de situațiunea deplorabilă creiată astfel Românilor, cercurile conducătoare a acestora începură a-și pune întrebarea dacă a lua parte — în condițiunile date — la viața politică activă, nu era o adevărată deserțiune dela idealul național, precum și un act de complicitate la un simulacru de parlamentarism îndreptat în mod principal împotriva propriei lor existențe.

În Ianuarie 1869, Adunarea Românilor din Timișoara se pronunță însă pentru continuarea activității în părțile ungurene. Dar, nu aceleași condițiuni erau prezente în Ardeal, unde legea electorală, diferită de cea din Ungaria, urmărea a împiedeca pe Români să aleagă și să fie aleși.

După ce Rațiu, ales deputat în 1868, refuză să intre în Parlamentul din Budapesta — Ilie Măcelariu convoacă pentru ziua de 7 Martie 1869 o conferință națională a Ardelenilor, la Miercurea, lângă Sibiu —, conferință al cărei obiect era de a se pronunța asupra alternativei: activitate-pasivitate. Din 400 delegați prezenți, numai patru votară pentru imitarea Românilor din părțile ungurene. Formula «pasivității parlamentare» triumfă astfel, și în același timp luă naștere Partidul Național Român, care își va desfășura acțiunea cu virulență, în cursul anilor următori.

Chestiunea pasivității fu ulterior readusă în discuțiune de mai multe ori, obținând de fiecare dată aprobarea majorității. Astfel, în 1875, după neîndemânateca manevră a înfrântării Vicariatului greco-catolic maghiar de Hajdudorogh (1873) și după formarea Guvernului Tisza, «zdrobitorul de naționalități» — în 1878 pe urmă, când Barfi, sublinia lipsa de orice rezultate pozitive depe urma activității în părțile ungurene —, și în sfârșit în 1881, în cadrul amarei Conferințe a tuturor Românilor din Ardeal și Ungaria, convocată la Sibiu de Gh. Pop de Băsești, conferință care urma constătuirea intimă dela Turda între Barfi, Jacob Bologa, V. Roman și Pop de Băsești, și în care s'a recunoscut că stotă lupta parlamentară pe calea...

În 1863, România aderând în mod secret la Tripla Alianță (se cunosc antecedentele, circumstanțele și spiritul în care a fost obținută această adesiune), Românilor transilvăneni — nu era de mirare — se simțiră pentru un scurt moment dezorientați. Defecțiunile nefund absente, se înceară fondarea unui partid românesc «moderat», având ca organ «Telegraful Român» de care face amintire Caragiale — și însăși viața Partidului Național părea, în consecință, în oarecare măsură amenințată.

Din fericire însă, «în Tară», sprijinul dat Ardelenilor se amplifică paralel, poate tocmai pentru a contrabalansa impresiunea penibilă lăsată de înțelegerea cu blocul austro-german. Slavici fu trimis din București pentru a redacta, împreună cu frații Broie, «Tribuna» din Sibiu, menită să cimenteze solidaritatea între Românilor subjugăți. E epoca în care mișcarea culturală ia subit proporțiuni considerabile, iaristia românească constituindu-și primele sale fundamente moderne: dincolo de munți, Cazzavillan fondează «Universul», apar «Lupta» lui Panu și «Voinea Națională» a Partidului liberal. — în Ardeal, pe lângă «Tribuna» lui Slavici, se publică la Arad «Tribuna» și «Românul». În Parlamentul din București, chestiunea națională revine periodic în desbatere, susținută cu căldură de Kogălniceanu și de Take Ionescu. În sfârșit, tot în București se naște în același timp, din inițiativa studenților originari din Transilvania, acel Comitet de acțiune care se intitulează «Iredenta Română».

O paranteză merită a fi deschisă referitor la acest subiect. Organizațiunea «Iredente» deveni într'adevăr curând o entitate apreciabilă, aproape neliștitoare. Manifestațiunile sale — lipsite de orice caracter conspirativ — se înteau și, față de indispoziția Vienei, abia ascunsă, — complicațiile de ordin diplomatic nu mai putură fi evitate. E drept că o amintire era încă prea proaspătă: aceea a discursului lui Petre Grăditeanu la desvelirea monumentului lui Ștefan-cel-Mare în Iași, când acesta se adresase Regelui cu următoarele cuvinte:

«Măiestate, când toată lumea se întrece a-ți aduce închinăciuni și urări, nu numai ca semn de respect către Suveran, nici numai drept recunoștință către căpitanul brai, ci dintr'o explozie de dragoste pornită din toate unghiurile Țării, dragoste pe care Măiestate Tu Ți-ai întemeiat Tronul... dă-mi voie, Măiestate, mie, simplu cetățean... să închin în sănătatea celor absenți... Căci ar fi voit să vie dar n'au putut, cari privesc în acest minut la noi, cari sunt în mijlocul nostru cu inima, cari Te iubesc, Măiestate, cu aceiași dragoste cu noi toți, căci văd în Măiestatea Tu nu pe Regele României ci pe Regele Românilor, și cu concursul cărora Măiestate Tu vei recăpăta pietrele prețioase care lipsesc încă dela Coroana lui Ștefan-cel-Mare.»

Pentru a doua oară, deci, — referitor la un caz similar — Guvernul austro-ungar ceru satisfacțiune pe căile diplomatice, — demersul fiind susținut de însuși contele Kálnoky, ministrul ungar al afacerilor străine. Guvernul român, pentru a evita un prea delicat întorsăciune cu Austro-Ungaria asupra «Iredentei», temporiză o scurtă vreme, motivând plauzibil cu necesitatea de cercetări, până la apropiata întrevădere dela Bad-Gastein între Bismarck și Brătianu. Viitorul cancelar — e neîndoielnic — nu va fi întretinut pe Brătianu despre «Iredenta Română», dar cert este că de îndată ceîntors la

București, acesta (va fi avut oare iluzia unei compensațiuni pentru acest gest?) procedă la «expulsarea din Tară a tuturor studenților ardeleni membri ai mișcării», măsură ce fu aspru criticată în deosebi de C. A. Rosetti, Kogălniceanu și G. Mărzescu. Astfel, «Proclamațiunile» lui Ciurcu, tipărite cu litere roșii, care treceau clandestin pela Predeal, încetară. Desigur însă, că aceste întâmplări mărunte nu au fost nici ele străine de înființarea, în 1890, a «Ligei pentru unitatea culturală a tuturor Românilor».

Dar, evenimente mai importante urmau să se înscrie pe răboiul anilor de suferință. Conferința din Sibiu din 1887 hotărâse redactarea Memorandului, încredințată lui Iuliu Coroianu, — singuri Babeș și Mocioni, partizani ai unei așa-zice «politici înalte», opunându-se și părăsind cu această ocaziune Partidul Național. Memorandul fu prezentat în 1892 Împăratului, și urmat de cunoscutul proces dela Cluj și de condamnările care au stărnit o unanimă și legitimă indignare în Apus. E momentul în care, inspirat, Vlahuță scria:

*Soldai viteji și preoți, tărâți în judecată
Pentru-o idee sfântă, azi lumea vă privește:
Ca pe-un model de jefă popoarele v'arată
Și dragostea obștească în jurul vostru crește.
Stați drept, sublimi apostoli, căci fruntea vi-e senină;
Lăsați închizătorii să-și facă datoria.
Vedeți-veți scris pe ziduri, cu slove de lumină,
În temnițele voastre: "Trăiască România!"...*

Tot în anul 1892, studenții bucureșteni publicară «Memoriul lor către străinătate» — nelișit de răsunet — în care redactorii, S. Mehedint și P. P. Negulescu, pledau cu juvenil entuziasm cauza Ardelenilor asupriți.

Reacțiunea Guvernului austro-ungar față de «duplicitatea» politicei urmărită la București, nu se lăsa așteptată. În noul Guvern Weyerle, care urma pe acela al conelui Szapary, — Hieronymi, ministrul de interne, obținând mână liberă pentru sectorul transilvănean, procedă la 6 Iunie 1894, la disolvarea și interzicerea Partidului Național Român. Era o grea lovitură pentru «națiune», care — în pasivitate parlamentară de 25 ani — era nevoită de-acum a-și organiza lupta clandestin.

Barzii nu se clintiră însă, și dovada o aduse curând «Congresul Naționalităților» ținut la Budapesta în August 1895, — când, într-o atmosferă de vie nemulțumire, s'a reafirmat solidaritatea între Români, Celi și Sași, — hotărându-se, în rezoluțiunea finală, ca toate națiunile să se unifice în jurul unei singure națiuni, și lupta pentru obținerea și asigurarea drepturilor elementare.

Peste câțiva zile, în același timp, Împăratul Francisc-Iosif la Ischl, de către Suveranul României, fusese hotărât — din partea maghiară — pentru a atenua, dacă era posibil, feroarea națională a Ardelenilor; în orice caz, Regele Carol I obținut ca această ocaziune grațierea condamnaților în procesul Memorandului.

Câteva episoade pitorești, cu caracter quasi-anecdotic dar ilustrând spiritul vremii, mai pot fi relevate în cursul anilor de sfârșit ai secolului.

În 1896 se organiză la Budapesta serbările «Milenarului», pentru comemorarea stabilirii Ungurilor în Câmpia panonică. Guvernul și oficialitățile de resort ținură a extinde sărbătorirea — supremă impostură — și asupra Transilvaniei. În Ardeal ca și la București, indignarea Românilor se manifestă fără rezerve; în Capitală, câteva intruniri de protestare, cu caracter violent, ce avură loc în Cismigiu și la Șoseaua Kisseleff, constrânsă în mod seric pe Dimitrie Sturza să renunțe la ciudata sa propunere ca România să participe oficial la comemorare. Astfel, doar agentul diplomatic ordinar dela Viena, E. Ghica, asumă această ingrată misiune.

În același an, Împăratul Francisc-Iosif reîntoarce Regelui Carol vizita dela Ischl. La 16 Septembrie sosi în București cu o suită impresionantă — în mare majoritate maghiară — având în frunte pe ministrul afacerilor străine, contele Goluchowsky. Și, la Cotroceni, nu fu desigur mică surprinderea, constatându-se că senilul Habsburg, colonel onor de artilerie românească, comise suprema indelicatete de a îmbrăca uniforma de husar ungar.

Dar, cea mai savuroasă întâmplare fu cea din anul următor. Conformându-se «misterioaselor» exigențe ale politicei externe, Regele Carol făcu o nouă scurtă vizită Curții din Budapesta, și, după uzanțe, decernă decorațiunile de rigoare. Lunga listă ce fu prezentată cuprindea — printre alți mulți demnitari — pe Alexandru Jexzensky, președintele tribunalului care condamnase pe autorii Memorandului. Lipsită de abilitate, desigur, intriga (se spune că însuși baronul Bánffy, președintele Consiliului avusese inițiativa) era oarecum justificată din partea maghiară, urmărind a opune astfel gestul Regelui României luptei conducătorilor români ardeleni, — dar nu mai puțin lipsa de vigilență a celuiui «existenței diplomatice române în Austro-Ungaria era de neiertat. Căci, Jexzensky fu distins cu Coroana României în gradul de mare-olifer! Incidentul nu se sfârși aci, deoarece, ca urmare la meetinguri de protestare organizate atât în Ardeal cât și la București, Goluchowsky fu nevoit să prezinte scuze Guvernului român pentru această aeroarea la care participase din necunoaștință de cauză», — iar biatul Jexzensky își retrindse decretul Legațiunii române, fără comentarii. Întâmplarea — relevantă în Parlamentul din Budapesta, după ce presa maghiară se grăbise a comenta decorarea cu pricina după cum se poate bănuși — a precipitat căderea Guvernului Bánffy, și — este locul să se presupună rechemarea ministrului României...

Urmează pagina 10.

PASIVITATE

În 1900, acțiunile jubiliare pentru comemorarea bicentenarului unirei ecu Sfântul-Scaun apostolic din Roma fură, pentru Români atdeleni, un nou prilej de afirmare a crezului național. Preocupate, autoritățile fură însă obligate a observa o prudentă rezervă din condescendență față de încurajările publice cu cari Papa Leon XIII patrona evenimentul.

Românismul transilvan era, un an mai târziu, în mod indirect din nou pus la încercare. Feld-mareșalul Beck, șeful Statului-Major al armatei austro-ungare, făcu o vizită la Sinaia — în fruntea unei delegațiuni de 40 ofițeri — vizită care, în mod simbolic, fu redusă la câteva ore. Durata aceasta foarte limitată nu împiedică însă semnarea unei convențiuni secrete de alianță militară între România și Austro-Ungaria, conform stipulațiunilor cărora faptul este puțin cunoscut — România lua angajamentul de a participa la un eventual efort militar comun, cu opt corpuri de armată totalizând un efectiv de cel puțin 250.000 oameni, — aceasta în cazul în care Rusia ar fi procedat la mobilizarea forțelor sale armate.

Asociată de 20 ani la Tripla Alianță și temând pe bună dreptate expansionismul rusesc, România acționa astfel în mod coerent și pe măsura intereselor sale vitale, în mijlocul unui angrenaj politico-diplomatic în care posibilitatea unei inițiative proprii era bine înțeles exclusiv.

Pentru Românii din Transilvania, însă, eventualitatea unei atât de strânse colaborări româno-ungare în caz de conflict, colaborare al cărei preț erau presupuși a-l plăti ei înșiși, era de natură a fi considerată ca o monstruozitate. Fără ca opinionea să fie generalizată — maturitatea gândirii politice a Ardelenilor era surprinzătoare — se găsiră totuși, în consecință, unele voci care să exprime un nou argument pentru critica pasivității: necesitatea ineluctabilă a augmentării eforturilor și prin acțiunea directă în Parlamentul ungar.

Un ultim apel la pasivitate mai fu aprobat în 1901, dar nu fără dificultate. Din acel moment, atacurile împotriva pasivității fură tot mai intense și prinse rădăcini ideea susținerii în mod pozitiv și pe toate căile — cât de neînsemnate sau spinoase ar fi fost ele — cauzei naționale, în scopul de a încuraja astfel asistența din România liberă, uneori desmițită în aparență de politica oficială a Guvernului din București.

Cu tumultuosul talent, înflăcăratul Goga răscolea simțăminte patriotice, reamintind că

*Avem un vis neîmplinit,
Copil al suferinței;
De dorul lui ne-au răposat
Și moșii și părinții...*

Câteva ani, discuțiunile fură încă vii: disente, rivalități, sciziuni și opoziții îndărătnice, reclamau disperare și clarificare. Apoi, — nouile alegeri fiind fixate pentru primăvara anului 1905 — la 10 Ianuarie, Conferința națională se întruni la Sibiu, în ciuda interdicțiunii de care era lovită, cu un comitet executiv remon, prezidat de G. Pop de Blăciți și urând ca membri pe: Bontescu, Cicio-Pop, Comsa, Lazăr, Mihali, Mihu, Onisor, Șenchea, Suciu, Vaida, Vlad, — și pe Lucaci, ca secretar-general.

Dezbaterile fură scurte, în noul spirit de care era animată majoritatea celor prezenți; combativitatea se menținea aceeași, inflexibilă și senină, — doar tactica se vedea modificată. Confirmându-se, odată mai mult, fidelitatea față de programul din 1881, care preconiza autonomia Transilvaniei, se decise reînnoirea luptei parlamentare.

Doar 14 candidați români fură aleși, după o campanie electorală în cursul căreia autoritățile au desfășurat o intensă acțiune de presiune și de intimidare, — și formațiunea fu efemeră, fiind disolvată în 1906.

În București, Expoziția se deschidea pentru a desvâului o parte din realizările strălucite ale domniei Regelui Carol I. la care contribuiseră în largă măsură «frații ardeleni»: Gheorghe Lazăr, Ion Maiorescu, Papu-Ilarian, printre alții alții. Capitala își primea pelerinii «de dincolo», într-o comuniune frățească plină de operanță indeplățită.

Cf.: «Acte, documente și procese, cu privire la Vasile Lucaci», prețioasă lucrare a Profesorului A. IUGA, — Baia-Mare, 1940.

G. A. PORDEA

OCTOMVRIE

Privind copacii ruginii
Mă duc duioase gânduri,
La anii când eram copil
Și mă jucam prin crânguri.

Nu mă prindeau melancolii
De toamnă, când sosise
Și frunzele din codri verzi
Brumaru 'ngălbenise.

Iar lângă vatră când stăteam
Și viscolea afară,
Simțeam că'n sufletu-mi copil
Era tot primăvară.

Cum totul astăzi s'a schimbat:
De-i toamnă-o simt în mine,
De-i neana care cade'ncet
Simt gerul ei prin vine!

Căci farmecul acelor ani
Trecut-a ca verdeața
De pe copacii ruginii
Ce-mi întristează viața.

Ion CONDURATU.

MURFATLAR

ST. GEORGESCU-OLENIN

AD mi-a fost satul meu, Murfatlar și chiar după ce viața m-a prins în cleștele ei și m-a purtat pe alte țărâni, cu alte fețe și izvoade, întotdeauna m-am reîntors, cu neostoită mulțumire în suflet, la locurile copilăriei mele. Ii e dat omului să întâmpine, cât trăiește, bucurii sau dezamăgiri, să trăiască în belșug sau strâmtorat, să urce până în slăvi sau numai cu o palmă deasupra semenilor săi sau să scoboare lin, pe nesimțite, ori să sa prăvăliască în beznă, de unde să nu se mai ridice; dar ori unde l-ar asvârli soarta, chiar când l-a răsfățat cu darurile ei, liniște și împăcare cu sine nu-i e dat omului să aibă, decât atunci când, mânat de o tainică putere lăuntrică, se întoarce înapoi, la pământul de unde a pornit. Că sfântă și trăinică în vecii vecilor e legătura dintre om și pământ. Ea își are izvorul înainte de naștere și nu se sfârșește odată cu viața: când se zamislește pruncul, în pântecul mamei — spuneă bunicu-meu — îngerul Domnului ia țărână din pământul muncit de părinții lui și-i dă trup, pe care-l însufletește duhul lui Dumnezeu; iar când viața de pe lumea aceasta își va fi îndeplinit rostul ei, tot în pământ se întoarce omul, pentru deplină și veșnică odihnă.

Dar viața își are întocmelile ei, rânduite de Cel de sus și neștiute de noi, care numai să ne supunem voii Lui suntem vrednici. Vremea trece pe nesimțite și prefăce lumea. Ea-l mână pe fie-care, cu voia sau împotriva voii lui și-l așează la locul ce-i e sortit. Și iată-mă și pe mine, copil măricel, gata de plecare la carte, la Kiustenge — cum îi spuneau tăturii din sat; la Constanța — cum începusem să-i spunem noi-unde eră, pe atunci, un gimnaziu cu puțini școlari: câți-vă feciori de târgoveți, dar mai mulți de plugari înstăriți de prin satele dobrogene.

— «Să înveți carte, măică, îmi spuneă duioș biata mama-mea, Dumnezeu s'o ierte pe când mă pregăteam de plecare; să ajungi și tu să mănânci o pâine mai ușurică și să fi în rândul oamenilor luminați. Că învățătura de carte, chiar dacă nu e ea cheia raiului, dar îți deschide, pe pământ, multe porți.»

După mine au mai plecat la carte și alți băieți din sat, unii chiar mai vârstnici decât eram eu. În scurtă vreme ajunsesem, în Murfatlar, o ceată întreagă de băieți, la învățătura: unii la gimnaziu, alții la seminar, la școala de agricultură, la școala de meserii și unul chiar la conservatorul de muzică și artă dramatică din București. Cartea însă nu ne îndepărtase de la munca și trebuirile câmpului. Viața noastră în timpul vacanțelor, la Murfatlar, nu se deosebea cu nimic de a celorlalți băieți de seama noastră, rămăși acasă. Și câți dintre cei rămași la coarțele plugului nu erau mai bine înzestrați decât noi și fiii de târgoveți, colegii noștri, dar neștiința și nu arareori îndărătnicia părinților de a-i avea pe lângă ei, la muncă, îi împiedicase să-și ia și ei avântul.

Ne întorceam la Murfatlar în vacanța mare, în preajma Drăgaiciei, când începea coșca, strânsul și «armănitul», cum îi zice în Dobrogea treeratului. Veniă toilul muncitorilor și începutul belșugului la casa omului. Dumnicile și sârbătorile ne strângeam cu toți, împreună, noi cei din «Tinerimea studioasă și ciitorul Murfatlarului», cum ne numise, în glumă, Părintele Ciocan, Preotul satului, când ne întâlnea, grămadă, dimineața la biserică sau după masă, la horă. Stam în cerc, de-o parte, discutând, cu aprindere, chestiunea nici până acum deslegată, dar pe care noi o formulaseam academic: «ridicarea nivelului cultural și economic al țărânilor români». Și noi tocmai ne pregăteam să ieșim din ea, iar unii dintre noi chiar s'o uite cu totul, în desfășurarea noii lor vieți.

La trei sferturi de poștă, cum vîi de la Constanța și la ceva mai puțin, cum vîi de la Medjidie, e satul meu, Murfatlar. Așezat la poalele unui șir prelung de obairuri — de dealuri pietroase și înalte, cât culmile de jos ale muntilor — satul se desfășoară între alte dealuri mai line, cu vîi și livezi de cași, deoparte; de cealaltă, o pădure de salcâmi, înalți cât fagul, amestecați cu stejari și pe rîpe, cu corni, «ceaururi» — locuri șese de pășunat și cu vremea, arături — bostane și grădini de zarzavat. Cum are și stație de drum de fier, obor de grâne și «canarale» — cariere — de piatră și cuptoare de ars varul și făcut ciment, satul cuprindea, pe lângă plugari, temeiul lui și lume de negustori și dragomani de grâne — amisiți, cum li se zicea — greci și armeni, de meșteri și lucrători de fabrică și de muncitori pălmași, la grădinile de zarzavat, la cuptoarele de var și în stația de drum de fier, la cărat grânele în magazii sau la încărcat în vagoane. Aceștia însă nu se amestecau în treburile și rosturile satului și-și duceau viața lor deosebită, cu portul și obiceiurile lor. Plugarii îi lăsa în pace, cât timp socoteau că munca lor e cinstită și purtarea cuvințioasă. Nu pizmuiau pe negustorii și misiții greci și armeni, care câștigau ușor, dar nu cum a lăsat Dumnezeu, după morala țărănească, bani cu grămadă, dar călneau pe lucrătorii de la fabrici și pe muncitorii pălmași, că nu le e dat, de Dumnezeu, să fie slobozi și să lucreze la rostul lor și după capul lor.

Plugarii, toți cu gospodării bine încheiate, cu pământ, cu vite de muncă și cu oi, nu s-ar fi dus în rușul capului la altă muncă decât pe ogorul lor sau la cărat altceva, decât ce secerase el, pe țarina lui ori treerare pe armanul lui. Păstrau, din părinți, o anumită împărțire și rânduială, după locul de unde venise fie-care și starea agonisită: pe șoseaua dinspre Biul-biul, în partea de apus a satului și pe o latură a uliții largi, ce ducea la oborul de grâne și la moara de foc, își aveau gospodăriile «mocani» români veniți de peste munți, «de dincolo», cum spuneam noi, oameni chiburi, dar și muncitori aprigi, strănși

la mână și la chimir și greu de amăgit de negustori și de misiți. Cum spuneă în gluma tată-meu, primarul satului, un grec înșală pe doi români, un ovrei înșală doi greci, un armean înșală doi ovrei; dar dacă pisezi la un loc un român, un grec, un ovrei și un armean, amesteci bine praful și-l plămădești, din aluatul acesta abia scoți un mocan. — «Bogdaproste, urmă el, că l-a lăsat Dumnezeu așa, fiindcă, îl răpuneau ungurii. Decât atîta, băgasem eu de seamă mai târziu, după unire, frații noștri de dincolo se poartă cu cei de dincoace, tot cum se purtasera cu ungurii și mie mi se părea că ei fac ca târgovețul, care ține umbrela deschisă și după ce a stat ploaia și a ieșit soarele. Dar așa se întâmplă de multe ori, când românii trăiesc departe unul de altul, printre străini și aceștia le sunt stăpâni.»

De partea cealaltă a uliții și în mijlocul satului, erau «cojani» români veniți din județele învecinate și mai cu osebire din județul Brăilei. Nu aș putea spune dacă numele de «cojani» are vreo legătură cu un cuman Coja, care ar fi trăit prin părțile noastre, după cum spune «Codex cumanicus» or e vre-o poreclă, fiindcă neamul acesta de români duce la greu și e vârtos, cum e stejarul cu coaja pe el.

Printre cojani erau «durcanii», români aflați în Dobrogea încă dinaintea stăpînirii turcești, de pe vremea lui Mircea cel Mare.

Mai mergând spre soare răsare, pe un loc neted s-a înălțat biserica, marea și monumentală clădire, numai din piatră cioplită, scoasă din «canarale» dinspre cimitir. Piatra de la Murfatlar e bună și de statui, așa de asemănătoare marmurei este, decât că arată ca fildeșul nițel îngălbenit de timp. Biserica s-a ridicat numai de oamenii din sat, fără nici un ajutor bănesc, fără sfat sau îndemn de nicăieri, nici de la altă lume, nici de la stăpînire. Poporeni au scos piatra din «canarale», au cărat-o la bină, au tocmit meșterii zidari, dulgheri și tâmplari și când a fost s'o împodobiască, pe dinăuntru, pictorul Petre Serafim, am dat și eu o mână de ajutor, învățînd la morișca de amestecat praful de vopsele cu ulei și dînd cu pensula, de zor, acolo unde nu eră altceva de făcut, decât de așternut o culoare uniformă. Pictorul Serafim făcea apoi sfinții, sfințele sau alte scene biblice ori priveliști cerești, acoperind, aproape, «opera mea» cum spuneă el în glumă, dar tot mai lăsînd din ea, pe ici pe acolo, câte ceva s'o vădă și lumen, câte un colț de cer senin, cum e pe bolta din țara sa mare, unde e pictat Dumnezeu. Tatăl sau cerul dintre sfinți, pe pereții turcești și mai puțin între ferestre.

Tărnosirea a avut loc într-o vacanță de Paști, pe o zi de sărbătoare în gimnaziu și dintre părtășii ei mai însemnate, înalt Sfîntul-Sa Pimen Georgescu, Episcopul Dunării de jos și Primarul satului, se revedeau după mai bine de un pătrar de veac, de la prima lor întâlnire: un tânăr, pe atunci, întors din războiul pentru independență, unde plecase voluntar, lăsînd pentru o vreme cartea, venise într-o vară, să se închine la Mănăstirea Putna, la mormântul Voevodului Ștefan cel Mare și acolo se întâlnise cu un student de la facultatea de teologie, Petre Georgescu, venit și el să se închine la același mormânt și să aducă prinos de cinstire sfințelor locuri, pe unde stramoșii noștri au strălucit în lumini de arhangheli.

— «De-acolo, unde ne-am închinat în tinerețea noastră împreună, înalt Prea-Sfînte — spusese în cuvîntarea lui, primarul, la agapa ce-a urmat tărnosirii, de acolo se va înălța mîntuitorul neamului nostru.»

În partea de miază-noapte a satului erau tăturii și tot acolo aveau și geamia lor, iar în apropiere, casa cu grădină, a imamului lor Hogeia Cantemir; la miază-zi, pe partea din izlaz mic, care începea de la obor și înțergă de-a lungul drumului de fier, spre gară, se ridicaseră gospodăriile veteranilor din războiul nostru pentru independență, iar de la casa cea din urmă, a lui Radu Oprică, luînd-o la stînga, spre miază-noapte, erau casele «băjenarilor» — români veniți mai târziu în Dobrogea, cei mai mulți de fel, de prin județul Ialomiței.

«Băjenarii» nu apucaseră nici o improprietărire: nici cea cu loturi de cincizeci și chiar o sută de hectare, cu care te rugau inginerii și agenții domeniului și nu-ți cereau decât o jalbă cu un timbru de cincisprezece bani și un nume de improprietărit, fie al omului, fie nevastei, al copiilor sau chiar al unui câine din bățăbură, cum s-au găsit acte de proprietate, pe numele de Lăbur; nici improprietărire de mai târziu de douăzeci și cinci de hectare, cu timbru de două gologani de câte zece bani, pe jalbă, nici cea de zece hectare, cu timbru de două gologani și jumătate. Iar cum printre băjenarii de la noi, nu erau foști luptători din războiul pentru independență, nu avuseseră parte nici de improprietărire cea mai sărăcăcioasă, cu opt hectare numai, a aceloră de pe urma cărora Dobrogea eră românească, a veteranilor de la 1877-78.

Deși «băjenarii» nu aveau pământul lor și nu puteau face prea multă plugărie, totuși nu erau oameni săraci. Mai făceau și ceva cărăușie pe la canarale și cuptoarele de var sau pe la proprietari, la masina de treerat și numai flăcăii lor lucrau ca pălmași, la încărcat de vagoane, să-și scoată bani de cheltuială și de țoale pentru horă. Nu aveau gospodării așa întemeiate ca ale celorlalți plugari, dar aveau case mai frumoase decât ale tatarilor.

«Boierul» satului fusese, la început, Mihai Cogălniceanu. Clădise la conacul lui grajduri, cosare și magazii mari, dar pentru locuință lui nu zidise decât o casă măruntă, cu puține odăi. De Paști trimitea la București, lui Vodă Carol I, miei, soi de la Murfatlar, cu blănița fumurie și carnea mai dulce decât cea de sitar, «chirigico», cum le ziceau și tăturii și românii. Hogeia

(Urmează pag. 11.)

MURFATLAR

...spunea că, pe vremea turcilor, la bucătăria împăratărilor din Stambul, nu se găsea, pentru masa Sultanului, decât *achivrigia*, cel mai bun soi de oi, trimise din Dobrogea, unde Seraiaul avea un elujitor anume *acorum hazaş* - căpetenia oilor, cum am zice acum - pus ca să îndestuleze *ucapanulu* - cămăra - Padisahului; iar un alt Cantemir, creştin acesta si din 1777 - 1782, Dimitrie Cantemir, în *«Descriptio Moldaviae»*, scriind despre acest soi de oi - *mistarum orium Kyvirdzik distarum* - spune că, pe fiecare an, peste sasezeci de mii, *«pro Sultani culina adducuntur»*.

Și astăzi e în Dobrogea un sat care se cheamă «Carargien», iar «Căronu Mihailache», cum i se zicea familiei sale, e un sat pe care tuos, reînviată, în plină independență și libertate a țării pe care o

De fapt, în secolul al XVIII-lea, în orașul de odăită, cu în-
tâlniri de spusuri (de la Alina, din județul Iași, dar
păstrările rămân).

Moșia lui Cogălniceanu a cumpărat-o Theodor Miulescu, mare latifundiar, cu moșii pe Bărăgan și senator de Ialomița. Noul proprietar și-a durat o vilă cât un castel, cu turnuri pătrate, cu balcoane și cu o terasă mare în față, iar casa lui Cogălniceanu a rămas pe seama logofătului, să-i slujească de locuință. Când a murit, a lăsat un nou drum de fier, înlocuind pe cel vechi, construit de el, care mergea de la Buzău, la munster și apoi la Ialomița. După moartea lui, casa a rămas în stăpânirea lui. Asta

tul serviciului interior— se mărginise tot concursul ; îndemnul
fiindcă nu putea avea vre-o putere asupra oamenilor, care-şi
vedeau de treaba lor şi nici pământ nu-i cereau aranduşului,
nici alt ajutor, de nici un fel.

Să întâmplă uneori în viață eă lucrurile o iau razna, pe alte
cari, nu numai pe făgășuri bătrâtori. În loc de rugămintea oame-
nilor din sat, *aboieru nouu* a fost nevoit să le ceară el ajutor.
Făcuse cu vitele, argații și unelte lui, toate muncile mașin-
arase, semănase și la sapa porumbului, pusese o mulțime de
sârbi, aduși din țara lor. La tăiat, unde nu se putea sau nu
ajungeau secerătorile, cosiseră lipoveni, veniți de la Jurilovca
și de la Slava rusească; dar după secerat, mecanicul neamș i-a
spus că el are nevoie *amuzain*, la mașină de treerat, de care
cu drugi, multe, mult mai mult decât erau la *acurleu*, fiindcă,
altfel, nu-si ia răspundere dacă se scutură grâul și orzul în
znoți ori încolțește și putrezește în căpițe, în cazul când ar
incepe ploile. Domnul căpitan Ionescu nu primise serviciile lui
Tăpăloagă, care-l asigurase pe *aparoldoneru* lui, că-i scoate
amontental imediatu care cu cai și oameni, câte poștește și ceru-
se prietenește, primarului și oamenilor din sat, să-i trimită, la
mașina de treerat, oricâte care vor vroi ei, dar cât mai multe;
cu plată, firmeț, patru lei pe zi de car, cu doi cai și un om
să măie caii și să încarce și să descarce carul. — Mai dă Dum-
nezeu, i câte-un lup mâncat de oiea — spuneă primarul oameni-
lor, *inimă îndu*! să dea o mână de ajutor arendașului, să nu
se înroșească bunătațe de grâu și câți au putut - așa cum e
rumânul, cu inima bună, că el uită ușor răul făcut și gândul
dușmănos ce i s-a purtat - au trimis câte-un băiat cu carul cu
cai, la mașina de treerat a arendașului. Primarul m-a trimis
pe mine, care tocmai venisem acasă, în vacanță mare, de la
gimnaziul din Constanta. Dacă toți trimiseseră câte-un băiat
cu carul, cu carul, asta nu eră din pricină că oamenii din Mur-
larlar vroiau să-și dea copilul, zălog, în mâna arendașului, ca
să-l îmbuneze, așa cum, de mult, erau trimiși coconi, la curtea
Sultanului. Nici gând de aceasta: ei socotiau că au mai mult
spor la muncă, de pe urma unui argat sau a unui băiat
rumas acasă, decât de pe urma unui băiat, care *are spurcase la
carte* sau spuneau ei de noi, din *„Tinerimea Studoasă*”, sa-
că, ca la oraș, la școală, pierdem pe fiecare an, din virtu-

chimizarea și difuzarea gîrui stăruie și a sportului printre țărani. Murlularul lăsa des de el ca să-l experimentați, ofîndu-l, după a seer, lui, un cârmăl teren cîm grănic și social în mediul rural).

Prima experiență și lecție practică nu a avut niciodată loc, oamenii din Murfatlar socotind că, munca grea la câmp, din zori și până seara, târziu, întărește trupul, pe puțin cât bătuțul mingiei cu piciorul ori lăsatul pe vine, cu asvârlitul mâinilor în lături. Mai ales că erau sătui și, de la armată, de *amaldierio*, la școala soldatului și a grupeii și apoi — spunem noi — Dumnică și lăsată de la Dumnezeu, omului, să se ducă dimineața, la biserică și după amiezii, la horă sau să se hodine, nu să alerge cu nebulul după minge ori să umble hoinar, fără rost.

Totul „Monsieur Raoul” a fost un inovator și un precursor, la felul lui și la noi în sat. Cel mai e primul, care a venit cu un automobil în Murfatlar sau, în tot cazul, cu un automobil, care a fost primul care a venit în Murfatlar.

[illegible]

de mânăscă bătrână și cu dinții pe niște, să se pună și
lăsa să se scurte mânășile albe, de pînă scumpă și hucioasă
— aglăcească, cum i se zice — înțepase mânășile în mângăria mămă-
ligeri, despărți un coștru, pe care-l frânse în două, dînd apoi
cu gratie, câte o hucăță, lui Boby și lui *Monsieur Raoul*. Dar
cînd își prîi mîinile năclăite de mămăliga moale, se stăbînă
ca un copil năzuros, căminu-nu-i fu pe voie, își scose cu mu-
șcăci delicate mînușă de măt, pe urma cu mai multă băgare de
seamă și ferindu-și degetele, mînușă stînga și cu o schimă de
degust, aruncă amănîta a mînușile pe cîmp. Cît timp i-a tre-
bur să se scurte amănîta a mînușile, pînă de degetele mici și
mai puțin înclăte, îndată, cî mîinile ei păreau aripărele tur-
turelei, cînd pasărea se apucă înțepătoare, pe o ramură, eu pri-
eam cu mîna, ferindu-și de atingerea mămăligeri mîna ei
nică, te îndăfiră și străvezie și mă gîm nam că bunicu-meu, Ni-
cola Otopenian, ar fi spus, desră fi fost acolo, că e lucru de
peară că o mîinere să nu aibă mîna ză vna, hucă de mîință,
de făcut crucea cu o mîinșie și de trecut cu patina, prin chica voi-
nicului și pe trîntura și obăci lui, să simță, și el e o iste acia
mîinșă de mîinșă. Sau că fu să născut cu mîinile închir-
ite și la tesugul iste a se trage din păcetele părinților

Pe secolulă cu o exagerată și prăfuită surprindere
Măcar Răzvan, și cu cum er la văzând atunci, pentru totdeauna
era născut. Iar potera în birou născut în orbită și după
ce dăduseră, strambul și mie din născut, din cel ce tot mai ieșea
dona din buze și mamei, de la ea cu alți grupe de cucoana
Sărbă, de a dă în se gustu în ea, con dăru de la brachon.

Bato, pe care numele de obiect este, ca, din cand in cand si pe

Alina Scărițe și Andrei Opriciu prăteau ieri și țigări de rășină la un sfârșit de trecut și început al de ună și-a-mă săptămână de vară, au să te ducă la Stăruță, care purile îți face scade de la... (continuă)

Pe când era singur, se dăduse la Solange radeau cu ho-
bor de glânduri de tot felul, o schimbare şi înmănuşările lui
"Măcar Rami şi de lui Roby, în timp ce gustu din mă-
nuşogă, cu alături dău, tot pe constanţele nule de tran-
ziţie, se învârtă la gura şi în Constanţa, rătăcăm în gând
un aspect, cămăra o dată dreapta din gura, ce din puşca,
are şi o dată în nepotul în vârta lor."

Atunci, în fața Eschiquier, până des pânze roumaines, grupat în jurul ei, dădea și mai gânduri cu încredere, ce multă lume a fi fost bănuială în a lăsa, Genorghe Malgoussou, căci, întru a lăsa, și cum vedeai că mai privea în fața stăruie Mău Săulea și Vănu Oprăci și împreună cu ei și alți bănuiați să, dăgănu înțeleseseră într-o vorbă din ce spusese.

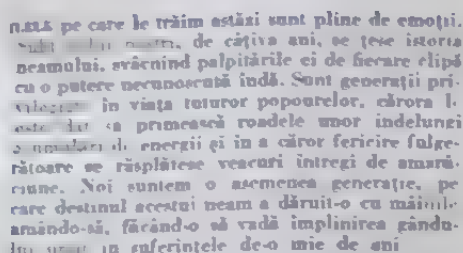
Atunci, la fel de ras, amos, căci cu ușoare strigăte de mirare izbucnă din spire parbă, dăcineri Saphy, a lămurărilor Solange și a lui Bely, pe când Monsieur Raoul se gârșea de barm, și stăse răstăcutul cu o bătaie de mână, seosă tăcută, cu bucurii pînă din dă, dăcineri a dă, în orbită și pînă din dă, cu ochii pe rătăcită închis, și și cum agă fi fost

[illegible]

(Continued page 12.)

Mapudahunda, 13 Jan 1950.

de Octavian GOGA *

Unitatea națională de aștiri este încoronarea unei opere de străduință necurmată. Ea a venit ca o rezultantă a frământărilor de ieri, ca o consecință logică a unui proces normal de evoluțiune. Nu altmădă într-o sbuciumată simfonie. Trecutul din a cărui elaborare continuă s'a desprins această strălucitoare isbândă țării e întunecat și trist. Numul nostru și-a răscumpărat în cursul vremii existența pe prețul unor jefuri și încordări mari. După gloria prinosă de tinerețe înconunată de razele legendei, vitregia sorțului l-a frământat sub diverse stăpîniri străine, tot așchia pietre pe pieptul lui, care i-au oprit respirația liberă vecurii deardînd. Granițele, înfrînte în încheieturile acestui organism din copilarie, au datui ca niște piroane în carne și au fost mai primejdioase ca orice boală vremelnică, fiindcă au stănjenit în permanență creșterea unui trup viguros. Am trăit perioade tulburi de apăsare, sub loviturile lor ar fi putut ușor să intervie stingera noastră. Totdeauna însă, cu rezistența îndărjită a sînașităților robuste, masele românești de pretindendeni au păstrat, și în cele mai oprite zile, instinctul sigur al unei înrudiri organice. Unitatea de suflet ni s'a menținut astfel fără gîrbire dealeungul vremii. Ca la un lac cu apăncîmii mari, vîrtoarele au hătut valurile de la suprafață și au pățat adese oglinda lor: în alvia de jos însă unda a rămas limpede și pură. Trebuia, pe lîngă această frățietate a păturii populare, trebuia și conștiința unității de aspirații, crezul care umplea cordul din amurgire și-l fortifica, trîmbița fermecată menită să răscălăreze energiile și să le înșurze în linie de bătaie, trebuia o unitate a solidarității militante, un foc pururea treaz care arde pe culme vestind tîrziu ca în vîile dimprejur lupta se ține încă. Aștia fiind marea alie din care beau forțele creatoare ale tuturor optimismilor a fost și la noi ca și în alte părți, literatura.

Optimismul a fost înalta noastră şi în alte părţi. **Interzicere:**
Nu zis, cu drept ură, că la începutul strărei mişcări de li-
bertar e o poezie, la începutul tuturor biruinţelor mari ale reven-
dirilor naţionale, un mare triumf literar. E un profund adevăr
în această axiomă curentă. Literatura a fost totdeauna o energie
perpetuă, la timpul ei, adăugând mai întâi şi cu cerut cuvânt
puteri latente ale unui popor, înducând prin propoziţiile lui raze
de lumină în mintea sa, în acest chip blădă lui Homer
a fost înălţat în înălţimea sa.

nu s-a născut o dată, în toată România, unirea. S-a reînviat
câmpul, născut din sânul Marelui Voievod, nu s-a putut im-
plini decât după veștile românes. S-a schițat în aventuri in-
frângătoare, după ce poezia cu culmile ei eterne a săvârșit logodna,
dându-ne deoparte gemul lui Eminescu și de alta paginile nepier-
itoare ale lui Gheorghe Cosbuc.

Ardealul nostru în acest sfârșit istoric al neamului a trăit
printr-un popor de țărani

Vărmăşia Ţapancilor trăieşte încă şi astăzi ca ţinta desfruntării noastre născută dintr-o lipsă de metode, vremuri îndelungate. Clasa conducătoare nu a pierdut-o elementele dominante, însuşi a trăit în umbra şi persecuţi răguşite, şcoala nu ne-a împărţit cu linefeurile ei. Nu ne-a rămas decât taranul rob al pieţii scutit de regimul „Aprobatorilor şi Compilatorilor” sub principii Transilvaniei, acesta — omnia plebs contribuens — răzleacă prin satele de munte şi de câmpie şi devine mai târziu un rezervoriu de forţe rupte, când de dragul politicii din Burgul dela Viena, când de răsunetele recente ale imperialismului unguresc. Intru vremea cele două principate danabene, ca tot conştiinţa de muzeu, al vanităţii tarabă, avuşi totuşi o pătură condusă toate de stat şi un impuls de viaţă proprie, în Ardeal, românul nu trăieşte decât în cadrul unei vieţi patrilare. Această izolare a naţiunii noastre încă, venim deasurdu, s'a prefăcut într-o cetate împotriva a apărării naţionale (trăgând plăcări şi războaie) s'a retrasat în paravala lor şi omne de amn. Jăstrându-se, dăruie, autolele, sperându-se, totuşi firele de argint şi leze deilor din statul, înfruntându-se de turele naturii carei infamur, în miele nău ferocitate paravala ei au răsuat nău din peretele în surdita, patrimonial cadetă, speria, al razei. În acest chip, aşteptarea s'au s'a transformat în supremul nostru sentiment, aşteptându-se a puritate de sânge intru în toate naţiunile şi puritate de neajunzându-se, contact asin, ca un neajunzându-se de raze. Natural, vremei în Ardeal a trecut astfel, ca toate furtună de hădăd călăd, frângând neceste călăd, dar hădăd neceste călăd şi ei deplau lor pedalea brăilele de călăd.

1. La începutul anului 1990, România a fost un stat comunist.

[illegible]

bătănie, a duce mai departe firul unei continuități milenare, și a simți, purtând în jurul său eternitatea, lărmărea de-a meargă din această comunitate, cu larga ei armonie primitivă, era înăuntri afirmarea noastră. Din sânul ei plecau unde de energie, solii călătorește, care revineau răsuși la miază, cu toate apăsările lor. Tot ce vedea dincolo de răză acestui câmp, erau șușurii vântului, valuri deplătate, aduși varte departe de tulpina comunității.

Dimensiunile parastimului ardelean a răsunat în toată țara și l-a împins mai departe, Gheorghe Cosbuc. Amintirea lui îți dori să o evoc în cuvinte puase sub cupola Academiei române, unde mi-ai fi fost onoarea de a răsplăti străduințele mele, chemându-mă la scaunul lui rădăvit.

În județul Bistrița-Năsăud se găsește satul Hordoun, de câteva sute de fumuri. Case albe la poala de deal, strânse împrejurii unei bisericuțe cu tornul tuguait, între plopii albului, toți români pulgari, temători de Dumnezeu, harnici, aprici, uscați, cu lumină în ochi și cu sufletul mișcat în basme. Sunt din neamul grănizerilor, nu fel de rășei paznici de hotare, care și-au scuturat oasele pe toate câmpiile Europei sub pajura Haștaburgilor. De pe vremea Mariei Terezie soarta lor s'a nșurat și corveziile iohăgice au scăzut în jurul lor. Satul Hordoun însă e sărăcăț și puțințel. Cam la mijlocul lui este o căsuță cu acoperișul de paie, cu umerii gârbovi, cu gard de niște împrejurul ogrăzii scunde și cu o grădiniță în față. Aici trăia încă părintele Sebastian Cosbuc și preotessa Maria acum o jumătate de veac. Căsuțul însă și dăruia preoției se adaptează de vre-o două sute de ani sub tavanul de grinzi. Părintele Sebastian, cu și înaintașii lui, era preot de legea veche, chipul cunoscut al istoricului epopă românesc așa cum l-am văzut pe prispă aproape cu toții în copilăria noastră tălcuitor de psaltrie, îndrumător al poporului și cel mai puternic stăpân al vieții noastre în Ardeal.

Copilul lui e Gheorghe Coșbuc, născut la 8 septembrie 1866. În mijlocul unui peisaj câmpenesc, deci în aer și în lumină, au privit pentru întâia oară împrejur ochii poetului. Tabloul acestei clipe, cu misterul lui, nu l-a mai părăsit niciodată.

Zările de farmec pline.
Strălucesc în lumină,
Abstrac muerlele n tulis

Sunt primele rânduri din «Balade și Idile», care sînt, un ecou întîrziat al clipei cînd ea cazut pe frunte cea dintîi rază în leagănul dela Hordou, sunt sinteza operei lui Cosbuc.

A fost o copilărie senină la curtea părintească, alături de frațele său Aurel, ramaș țăran și astăzi ca-năni din batrâni. Atmosferă de liniste și împăcare patriarhală. Copilul a învățat mai întâi slovele la dascălul Tămășura, ajutorul parintelui, cântăreț de urăni, care-l purta pe grunchi. A trecut apoi la școala primară din țeră, în comuna Telciu, și de acolo la Năsăud, unde l-au trimis la învățătură. Lăsat singur în lume, singur, singur de fondul ve-

liniile munților Bistriței. Era aceeași lume, același pământ și grâu
pe câmp de românism ferit de orice infiltrație străină.

Câteva sute de elevi, copii dela țară veniți din toate părțile, cu mâncare în săsăgi, aiciuși în gazdă la câte-un gospodar din capul satului. Coșbuc ne-o spune undeva: „Doisprezece din patrusprezece, câți urmau clase a opta a liceului din Năsăud, eram băieți de țăranii oieri și purtam căciăli și țăfari. Vacanțele ni le petreceam prin păduri și prin munți, căci numai la școală eram „domnigorio, iar acasă eram țăranie. O căldă înfrățire populară înseamnă acest lucru, priverluști de da-căli creștea pe vremea absolutismului austriac pe la Universitățile germane, cunoștea bunii pedagogi ardeleni, naționaliști militanți, propagatori entu-iaști a descendenței noastre latine și oameni onestți în slujba lor. Suo conduseră aceora, la Năsăud stăruia un spirit de îndrăzneală a revendicărilor noastre și societatea de lectură „Irtus romani redit- riva a elevilor, constituită la 1870 cu activitatea ei e o oglindă a năzuințelor literare de pe atunci.

Aici a început Coghăzu să-și urzească cele dintâi versuri. Dacă ar fi rămas alfabet în creșală și țîrziu todeauna, iar fi ales din el un cuvânt la numți, un mare meșter anonim al autorilor „Morțușei” și suflarea lui de foc s’ar fi topit în flacăra pururea primentă a folklorului nostru. Pe banchile bălării mase, impulsul constant al creației nu l’a cercetat de graba și încurajată de profesorii înțeleghitori cari s-au ghicit de buna vreme talentul, la 15 ani elevul de la Năsăud, scutit de studii științifice și mai ales de matematică pentru căruia avea născut trageri de inimă, s’au nescos „gura dănsul”, bindică era ugonită fantazia, publică versuri în „Muzeele Sarmășene”. Cu actual profesor universitar din Cluj, distinsul biolog N. Drăgan, s’auv buna idee să publice într-o broșură o amănunțită și interesantă dare de seamă despre activitatea literară a elevului Coghăzu în locul dela Năsăud, a cărui societate de lectură l’a proclamat președintele ei. În cartea acestei societăți, între anul 1902-1904 când a fost bacalaureatul s’a introdus un număr considerabil de versuri de ale lui. Sunt desigur strofe incalificabile, aspritate și neclarități destule, așa cum sunt toate, inspirate din balade populare sau reamintite din clasicii germani, fragmente de înțelegere primitivă sau acente calde din imnul lumii, al naturii pe care l’a cântat o viață întreagă, ele anunță pe cântărețul de muzică

TARU

...Tabelle de marche...

Blonda roza
Lacrimose
S. n. n. n. n. n.
S. n. n. n. n. n.
Purpurea
S. n. n. n. n. n.
P. n. n. n. n. n.
S. n. n. n. n. n.

În poezia lui Călugăr, în esență, un secol avansat din „Noaptea de vătă” (ceare ne revine) miza lămpede din îndelungatele i literate de pe alături, o îndelungată — pe genul epic, poezia de rapetului a arde lui O lămpă primă în versuri (cepoia din vârgă, vârmul rate se bate cu smet și pleacă la „noaptea pământului, o apăsătoare de frăzile lui lipsesc), îndrăzneața de zădărnici și imaginii care se joacă în jurul zădărnici răsod. Fără de țară, subtoare de hărm și pînă, cu imaginația ferindă și cu ochii îndrăgii în tărâș, mure Călugăr s-a îndrăgii la lămpă în tărâș argintat al mîșii populat, care la fărâșat mai întar ca un cântec de

lăcăn și la normă mai mare ca în toate problemele de acest gen arătate. Totuși, în cazul pe care îl avem în față, în problema de stăruie a stăruirilor vizibile (fig. 1), mai mult, originea lui, în cazul Hordou, în ceea ce îl tremurăm basme de vremea, apoi de oameni, ai câmpului, în cele străvechi păstrate în sarcina lor originală într-o căldură de muni, purtăminte este la primitivilor cald și colorat, o taină monotonă înțărâtă din lumea lui Homer, într-un anumit unghi trădător. Era apoi edorația particulară a căr-turarului ferit de toate aspectele frământărilor moderne, abstrac-ținerea de esență pură fără umor și complicații, prelucrare bine-făcătoare a unui basm. Toate aceste, hrodându-se pe un tempera-ment de visător deslegat de obiceiul realității, au dat naștere unei poezii impersonale, la cărei fond se pierde o vechime lui în negura vremii, dar era susținut de mijloace artistice noi și em-pioare.

Cosbuc scapă de pe băncile liceului, trecând un an și jumătate pe la Universitatea din Cluj, care l-a deșugat de atmosfera ci străină și respingătoare a genurilor unguri de pe studii, s'a închinat în turnul lui vrăjii și pe unde s'a dus a întina pretutindeni împărăția satului cu sron câmpenești și cu freșmăt de pădure. În Sibiu, unde s'a croit la ziarul «Tribuna» vreo trei ani și mai bine, talentul lui precoce a început să închege într'un mănunchiu fragmentele mitului și o întreagă serie de povești în versuri a văzut lumina tiparului. E o adevărată epopee populară care a făcut școală în Ardeal, plină de imagini și culoare. În alzcor de apă vie, *Pe pământul Turcului*, *Blăstăm de mamă*, *Fata Crăiului din Cetini*, *Fulger*, *Tilincă*, *Pătru porțări* și *Crăiasa Zănelor*, autorul lui *Pepelea din cerușe* țese mai departe firul de aur. E o năvală de eroi din basme în scrisul lui, o nomenclatură sugestivă pe lângă cea consacrată, *Treznit bătrânul*, *Crăi-înecatul*, *Tabăra împărat*, o invenție specială în conducerea acțiunii, frânturi de grai dela țară, crâmpoe de înțelepciune din bătrâni și peste tot o înrădăcănire organică cu minunatele producții ale folklorului nostru . Cosbuc s'a gândit, ne-o spune el, la un mare epos național în care să se încadreze mitologia românească și care să reoglăndească ca o *Iliadă* sau *Aeneidă* însăși copilăria neamului, perioada de legendă și de mister, când în intimitate cu natura se plămădea sufletul nostru. Fără îndoială că pentru romanța acestui trecut vizuina lui era cea mai indicată, nimeni nu s'a coborât așa de adânc în rezurile îndurute ale celui-alt țărâm, nimeni nu venea așa de departe ca dănu-l.

Într'un avânt capricios al tinereții înfruntate, într'o tensiune de nerăi și într'o năvală de sânge la temple, răpărat de domăneli de cătoasă «frustrată» ca un gând răzleț, ascultând un cântec care se deșina dinlăuntrul, și era chemat de patime lui, s'a lăsat prins în vrejurile necrutelor verzi și a cântecii la nuntă. Fecelul cămărușii lui a cutremurat lumina întregă pe unde a a plimbat marea lui în apnea morții de pământ. Pe toți prietenii capătării lui fermecute, pe toți câștigii înmărmurii și a năvalii la nuntă, s'a înmărmurit și a năvălit. S'a năvălit și a plimbat marea lui ca

Logotețul, purtător al
-sefului, ca într-un val imens de valtoare costuma firea întrecă

Și s'au pornit bărboșii regi
Și s'au născut năchizi în lezi,
Și puzureci de zile nărezi
Au tot născut...

Feriorul popii din Hordou a făcut o nuntă cum n'a mai fost balada nuntii jăreneşti: „Nunta Zănelor”. Ca în Teogonia lui Hesiod, unde se fixează ierarhia zeilor Eladei, în poezia lui Cugbuc, cea mai strălucitoare creaţiune epică a noastră, se redă eto şi vigoare elementară şi cu o diabolică alchimie a verbului, cea mai veritabilă incarnaţie a mitului românesc. Admirabilul poem a fost remarcat de Maiorescu şi, retipărit în „Concordanţele literare” a consacrat gloria literară a poetului.

Pe atunci Ardealul se afla sub spăsoarea guvernării intolerante
dela Budapesta. Printre anii 1900 ai seacului trecut, spiritul lui
Coloman Tisza inaugurând opera de maghiarizare au început și
protestările noastre, dar viața publică a resimțit loviturile date
Atunci nu s'a înblățit otrava educației ungarești, cu puterea ei
ale cărei consecințe fatale, la proiectul postume, se întrevăd
astăzi în unele disipații de ale clasei noastre conducătoare. O
atmosfera de temniță intelectuală s'a așternut peste provincia
napo-tentă, spiritele libere se mușcau greu sub tentaculele ei.
Deasupra graniței însă pătrunseseră vântul desrobitor al literaturii
proaspete, care stăpâna în auzurile primitive și fermentul ei le
fructifica. Eminescu, ca un boț de leu, alinașe suferința cărării
ardeleni, scriitorii de seamă și aruncau rîsul peste baionetele
nepurtuioase dela Predeal rețeaua fermecută a stator opere de
artă, creștina și vizuțase modela unității literare iar Bucurari
devinse în conștiința tuturor caputula culturii noastre intelectuale.
Se va găsi oare cineva care să ridice vîlul de pe frământarea unui
creier de artist din această perioadă subnumită și ferdina, cînd
din Ardealul înăbușat ca printr'o surdă pravalire subterană se
gorneau valori de energie spre Reșitul fraților liberi, și din
avântul lor impetuos să deșindă, inform și turbure, dar mareș
și conștient, produsul strălucitor viitoare? Pentru noi, soarele
la București rasare-acasta era în Ardeal dincolo curent care ne
scăpa ca un mîzgol de savagile Budapestei, kirigie, în acest varșet
de patimi, Căsbuc, mai mult ca orișare altul, simțea chemările
de peste mîuni spre marele vecher al lumii noastre, de unde
ispitele stator sperante îl copleșeau în fîcarea ei. Plin de vînturi și
de armînașugind în toate blînde de capcîntul mare al oceanului,
el a lașat în urma graniței și a plecat la București pentru totdeauna

De acum, o lume nouă împrejmuie viața lui (Gheorghe Coșbuc). După fricile cu mîsurata la casuța din satul lui, după burlăciuna cîșchii ospitalității a dîla Nașaul și după planurile îndrăgite de boiem vizitor dela redacția *"Tribuna"*, din Sibiu, decodată vîlmîșagului de orag mare, cu șomot de țarg și de țare, - îngruși de oameni grăbiți, negaște, indiferența, o salutare atît de sîbitorie și de nesunusculă Desigur, da-că ar fi avut cat de puțină supleție de lărgovot, căteia dispoziții de tranșauți cu împerejurările, lucrurile ar fi mers - leare

Dar el venes va un tip resumativ al unes rase, n'aves conceau
 de facut, el produmase atotipernumia salulus de care gaudurile
 nu e sau deslipit miedada Cosbu era un inadaptilu. Dar, in-
 dularnu, conceutu in protectoria lor repoutu andria grantierlor

LA CAPATUL DRUMULUI

am fost obișnuiți. Crăciunul venea cu daruri, cu colbe pe masă, cu porcul atârnat la afumat... cu nuci, cu mere. Cu pițărâi și colindători. Anul nou, cu purcelul de lapte fript la tavă. Cu plucugorul. Ce-avem din toate astea astăzi? . Nimeni. Niste sărbători de iarnă muscălești, cu frig, foame, cu lacrimi și ofaturi. Astea ne sunt sărbătorile: jale scrâșnitoare de dinți.

Să nu te-ai audă cineva, copile.

—Audă-mă, tată. De-acu', nu-mi mai pasă.

—Copile, nu te joca cu viața.

—Cu care viață, tată?! Asta numești dumneata viață?... Spune drept, dumneata, care ai trăit viața în toată plinătatea ei, i-ai cunoscut bucuriile pe toate fețele, numești ceea ce trăim noi astăzi, viață? Spune-mi!

—E drept, copile, dar ce putem noi face acum? . Crezi tu că revolta noastră mai are vre-un rost?... Nici unul, Dănuț!... Nici unul! . Am fost trădați și părăsiți de toată lumea. Nu ne-a mai rămas nimic altceva decât resemnarea.

—Da, resemnarea... Stupida resemnare. Resemnarea aceasta care ne îndobitorește și ne ucide. Tată, resemnarea aceasta de care s-a făcut și se face atăta caz, fiind dată drept virtute românească, a dus țara și neamul aici unde se găsește. Resemnarea aceasta bolândă, proverbial de bolândă, s-a transformat țara într'un cimitir. De nu ne-ar fi binecuvântat Dumnezeu cu ea, altul ne-ar fi fost destinul în istorie.

Poate că ai dreptate, copile, dar

Am tată, am. Ne-am făcut de cap cu resemnarea noastră. Spune-mi ce faci tu, dumneata, în fața celui rădător de Carol. Tată, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

Constituție, subliniă astfel ca în umbra ei să-și poată duce la îndeplinire planurile lui demonice de exterminare a acestui neam de care el a fost întotdeauna, anzi dumneata, întotdeauna, alina de străin? . Vă puneți ghearele în gât și pistolul la ceafă și spuneți «DA», resemnați. Gândiți-le bine, ce-ar fi fost dacă țara întreagă ar fi suflat neamului în fața un echipat de «NL»? . V-ar fi împușcat pe toți? . Nu tata. N-ar fi făcut-o. Și-ar fi luat poate tălpășița și-ar fi plecat la mama dracului, de unde a venit, să nefericească acest popor.

—Dănuț!

—Tată! . Dă-mi voie să-mi descurc inima. Odată și bine știu că dumneata ai spus «NU», căi fost închis și bătut. Dar dacă toți ar fi făcut ca dumneata, crede-mă, astăzi nu ne-ar sta muscalul în țară și țiganii în fruntea ei. Cine a adus dictatura în țara aceasta? . Carol? . Antonescu?... Nemții?... Nu! . Proverbiu la resemnare românească, tată! . Această adevărul... Și dacă suferim astăzi și murim băuți și schingiuiți de toți adușii de vânturi, apoi aceasta este poate pedeapsa lui Dumnezeu pentru nebulia noastră.

—Nu vorbi așa, copile!...
—Dar cum, tată? . Cum?
—Ce vrei tu să facem, astăzi?
—Nimic, firește! . Să stăm resemnați ca vitele la abator și să ne așteptăm moartea... Ce-am mai putea face altceva?!
—E prea târziu, Dănuț!
—Da, tată. Amarnic de târziu! .
Tăcerea se lăsa grea, apăsătoare, în cămăruța mică și friguroasă. Dănuț se așeză obosit pe un scaun în fața mamei, proptindu-și fruntea în palmă, în timp ce tatăl său, așezându-se lângă el, privea afară în noaptea rece. Afară, seara se lăsa încet peste orașul trist, peste casele mohorite, peste oamenii flămâzi și infircoși. Venea o altă noapte cu chinurile ei.

Când s'a deschis ușa și-a intrat bătrâna, cei doi au tresărit epuraj.

—Tu ești, Ana!
—Eu, Dumitru... Da ce n'aprindeți lampa? .
—Am mai crutat și noi ceva petrol, răspunse hărțatul.
—Cruțăm... cruțăm-ne-ar nevoile să ne cruțe, că nu știu până când om tot cruțe! . Aprinde lampa, Dănuț că mi-a mâinile înghețate.

Dănuț deschise sertarul mesei, scuturând prin întinerie câțiva timp, apoi scutură cutia între degete. O deschise. Primul chibrit ce încercă să-l aprindă, s-a rupt. Al doilea, nici că se gândea să se aprindă. Il arșă pe masă. Cu al treilea, pați la fel. Dracul dracului, tună el, în țara asta nici chibritele nu mai ard!

—Or fi și ele otrăvurate, Dănuț, spuse mama.
Din pieptul scurmat de boala al lui Dănuț izbucni deodată un vulcan de râs. Pentru prima dată de când se înapoiase acasă, râdea. Și râsul lui o cuprinsese și pe mama. Numai tatăl tăcea în colțul lui, învelit în pătură. Vorbele lui Dănuț îl tulburaseră adânc. În daea seama că Dănuț avea dreptate. Că prea răbdaseră toate nebulile și toți nebunii din lume care-și bătuseră joc de țara și de poporul acesta, pe rand, cu guvernele și cu partidele lor, dela ministru și

până la rege, dând țara pleacă maselor și mizeriei din țară de se rată.

Înfărași, o făcă lumină. O lumina pală care alina de pătrundea până o unghie.

Bimbată, prozestisă, spusă Dănuț arătând pătrundele m-nucule de pe masă.

Da, copile. Un pătrund, o cutie de sardale, câte-o cutie de carne un mosorac de apă neagră și o lingură de marmeladă.

Și pentru asta ai stat dumneata din ore în șir?

Pentru asta Dănuț, pentru aburimărită, se zădărnici.

Se făcu iarăși liniste. O linie de mormoni. Mama cu o mână în jurul lampii și umbrele în umbră și se profilau în toniatie pe pereți. Mari. Colozal de mari.

Dănuț și-a amintit de ziar. Și de Ileana. Il ținea din buzna cel paltonului în care rămăsesse tot timpul îmbrăcat, îl pune pe masă și începu să citească.

—Ascultă aici, tată, spuse el într'un târziu. N-a mai murim de foame. Rușii ne-au trimis optzeci de vagoane de vacanță dela cele mai renumite și mai moderne fabrici din Moscova.

—Câte sute de vagoane de grâu vor lua pentru ele, nu scrie'n ziar, Dănuț? întrebă mama.

Mama a făcut focul în sobă. Și căldura începu să se împăstie în încăperea ca o binecuvântare.

Dănuț și-a scos paltonul. Tata, a aruncat pe podea, lângă el, păturile în care stăneau învelit. Odată cu căldura, plutea din nou în cameră ceva din atmosfera din trecut. Mama presătea de cină.

Dănuț citea ziarul. Tata își torcea caerul gândurilor. Toți tăceau.

Dopă o bucată de vreme, mirosul mămăligii le gădila plăcut nările. Dănuț se gândea că de mult dorise o lingură de mămăligă caldă, mirositoare, în închisoare.

—Hai la masă, Dumitru.

Dănuț s'a ridicat. Dănuț s'a repezit să-l aprijine și la condus până la masă.

—Șezi, tată.

—Mai întâi, să spunem rugăciunea, copile.

În jurul mesei, în picioare, cu mâinile împreunate în rugăciune, sub lumina palidă a lămpii de petrol și'n aburul mămăligii, cei trei păreau niște vedenii dintr'o altă lume.

—În numele Tatălui, ș'al Fiului... ș'al Sfântului Duh... așeză vocea tatălui între cei patru pereți și ecoul ei străbătura inimile celor aplecați în rugăciune. «Tatăl nostru, carele ești în ceruri» Rugăciunea plutea materială în încăperea. «Păine noastră cea de toate zilele, dăne-o nouă astăzi»

«... c'a Ta... este... împă... răția... și pu... terca... și mă cirea... A... Tatălui... ș'a Fiului... lui... ș'a Sfântului... Duh... A... min»

Când tatăl termină chinuită-i rugăciune, pe obrajii celor trei, lacrimile i tăcuseră brazde.

Se așezară. Mama împușcă mămăliga, așezând firea în farfu ei. Tatăl, în timp ce se așeză, se uită la sardale dela unul la altul.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

—Dănuț, tu ai fost un om mare, un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă. Tu ai fost un om de seamă.

cipii de conduită ale conducerii noului stat, Dănuț a simțit pentru prima oară în viața lui o urâțe. Și ura aceasta creștuse mereu în el, cu fiecare zi ce trecea, cu fiecare crimă pe care bestiile comuniste o săvârșeau pe spădărea bietului popor îndobitocit de teamă. În toți acei ani de groază și blestem, când muscalii și oamenii lor își făceau de rap peste tot, o singură nădejde mai licărea în sufletul multimilor: Regele. Sperau că, într'o bună zi, Regele va pune capăt suferințelor lor. Nimănui nu i-ar fi putut trece prin gând că într'o bună zi, cel spre care își îndreptau rugăciunile lor tacite, îi va lăsa pradă în mâinile lupilor turbați și setoși de sânge. Dar zina aceea venise. Atât de neașteptat. Atât de zguduitor. Regele îi trădase. Își trădase țara. Își trădase poporul. Plecă. Ei rămăneau înși. Înfrânți. Sdrobiți. Știau că de-acum, numai Dumnezeu îi mai putea salva. Că numai el ar mai putea face o minune.

În zina aceea, când vestea abdicării Regelui străfulgerase multimile, Dănuț își spusese resemnat: «De-acum, facă-se voia ta, Doamne!» . Și Neamul întreg, spusese odată cu el, aceleași cuvinte.

Și astăzi, ca și atunci, Dănuț își repeta mereu de parcă ar fi cântat un psalm: «Facă-se voia ta, Doamne. Facă-se voia ta.» . Cu capul plecat, privind omătul murdar al străzii, Dănuț pășea legănat, fără să vadă pe nimeni. Nu simțea nici frigul care i se cuibărea în trupul prost îmbrăcat și slăbit. Trecea ca o umbră. Ca o stafie. Ca una din zecile, din sutele, din miile de stafii ce poplau orașulul acesta, atât de vesel, de plin de viață altădată și atât de tăcut și mort astăzi.

În dreptul chioșcului cu zăbrele, se opri automat. Ferestruica se deschise. Dănuț își scoase mâna din buzunarul paltonului și puse banii în mână întinsă cu același aer cu care, înainte, punea banii în mână în tinerețe ale cerșetorilor dela colțuri de stradă. Nu spusese nici un cuvânt. Își luă ziarul, îl împătură și dădu să plece. Dar o voce caldă de dincolo de geamul aburit, îl făcu să se oprească.

—Resul, tovarășe!

Dănuț se uită mirat la femeia care-i întindea mâna prin deschizătura ferestrei.

—Am plătit exact, murmură el.

—Dănuț! .

Tresări. Numele îi sunase atât de dulce, atât de melodos depe buzele necunoscutei de dincolo de geam. Pentru o clipă, inclus ochii, așteptând parcă s'audă în continuare acel veșnic: «te iubesc», acântat cu aceeași căldură și pasiune în voce cu care-i fusese pronunțat numele. Dar în locul unei romantice declarații de dragoste, străbina continuă:

—Ia te rog banii aceștia. Sunt pentru mama ta! . O datorie veche!

Dănuț își încordă privirile căutând să descifreze figura de dincolo de geamul aburit ușor. Cu greu, recunoscu în femeia cu tâmplă albă, fata pentru care Valeriu scrisese pe vremuri, cele mai frumoase poeme de dragoste.

—Ileana. Dumneata?

—Eu Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

—Dănuț! . Tată!

monie, atăta pace, atăta împăcare. Nimeni furtinos. Nimeni revoltat. Nimeni demoni. Fiecare ton, fiecare nuanță, venea și pleca limpede, clar, divin, ca o curgere liniștită de apă, cu fiecare pas ce-l făcea. În același ritm, în aceeași cadență.

Ce-ai rom, ce-ai rom, ce-ai rom.

Când ajunge'n fața casei, gândul se frânge. Melodia dispăru.

O altă simfonie neterminată: și spuse el intrând.

—Te-a pătruns frigul, îi spuse tatăl.

În pic, răspunse el. Da unde-i mama?

—Unde să fie? . Face ocoadă pe la pravații, doar o apuca ceva că-avem de sărbătorile anului nou în casă.

«Sărbătorile», repeta Dănuț cu atata scârțâie'n glas. Astea mai sunt sărbătorile, tată?

—Așa ne-am obișnuit, copile. Pentru noi, ele rămân sărbătorile.

Sărbătorile noastre, tată, au murit de mult. Încetul cu încetul încep să ni se ștergă până și din amintiri. Sărbătoarea, moartea veche. Lumea noastră împăcată. Începutul belug. Așa

picioare de porc, ceva făină de porumb, o litră de gaz și un sfert de ulei de floarea soarelui.

Din cele două picioare de porc, mama făcuse trei farfurii mari de răcuri. Făină de porumb, aveau acum în casă pentru câteva săptămâni. Iar mătușa Maria, le strecurase în noaptea Crăciunului, un sac de cartofi.

—Să fie de sufletul fetei spuse ea când mama încercase să-i plătească, și-au început apoi amândouă să plângă.

Triste și geroase, zilele treceau. Una după alta. Așa cum erau orânduite din minutul în care Dumnezeu a despartit lumina de întinerie și-a spus luminei: zădă, iar întinericului: noapte.

Gândul întâlnirii din casa Ileanei, Dănuț îl ocolise mereu. Din momentul în care Ileana îi spusese că cineva venit din Germania vrea să-l vadă și să-i vorbească, viața lui căpătase un sens. Presimțea că de această întâlnire îi este legat propriul destin. Știa că acel cineva care-i aducea vești dela Valeriu, nu se putuse

Într'un târziu, s'a ridicat ușor sprâmbându-se în rotul mîinii drepte. Se făcuse frig în odne. Dănuț, respira greu alături. S'a opărit peste el și l'a sărutat pe buze, simțind ceva umed, sărat, pe buzele ei. A sărit în picioare, înspăimîntată.

Dănuț!

S'a repezit nebună în hucătările lovindu-se de pereți și uși și revenit c'o lălmășare aprinsă.

Dănuț măca inert. Galben. Din colțul gurei se prelingea pe covor o guriță de sînge.

— Ce-am făcut, Domnule? Dece m'ai pedepsit așa?.. De ce mi-ai luat mîinile? De ce mi-ai semănat în carne acest blestem?

Dece? Dece? De ce?

Heana plîngea.

Ceasul pendulă bătu melodie orele nouă.

Alergă din nou în bucătărie și reveni c'o sticlă de oțet în mînă. Li deslăcu cravata și cămașa. Începu să-l frece cu oțet pe piept, pe tîmple, la încheieturile brațelor.

Târziu, Dănuț, își reveni.

Heana, de ce ai făcut asta? — spuse el stîna.

Dănuț, iartă-mă! Iartă-mă! Dănuț. Te rog! Iartă-mă!

Dănuț se ridică, își ștearse gurița de sînge din colțul gurei. Trebuia să mă întorc acasă, spuse el.

Te conduc, Dănuț. Să nu ți se întâmple ceva pe drum.

Nu! Te rog.

Mă urgîti, Dănuț?

Nu, Heana! De ce te-ai urgi?

— Pentru ceea ce am făcut.

Să nu mai vorbim de asta... Să uităm, Heana.

Acesta e blestemul meu, Dănuț!

Heana, blestemul care plutește deasupra capului tău, nu însemnă nimic pe lângă blestemul care a căzut peste țara aceasta!.. Ceea ce faci tu, Heana, o an jor cu moartea. Știu că teama de moarte te-a împins spre beția cîrni.

Nu tu ești vinovată, Heana, ci frica ce s'a cuibărit în sufletul tău. Tu ești femeie, Heana. Drumul tău spre izbăvire este anevoios. Plin de tenebre. Cu ocoliguri.

Cu văi adânci și prăpăstioase... Cu urcușuri oșoșitoare... Tu cauți refugiu în elocutul sîngelui. Te minți cu interbătarea cîrni.

Vrei să furi prezentului ceea ce-ai va fi interzis viitorului Heana, pe fiecare dintre noi, la capătul drumului pe care mergem acum, neașteaptă moartea!

— Da Dănuț. Moartea este izbăvirea noastră. Singura noastră izbăvire din această vale a plîngerii și a păcatului.

— La revedere, Heana.

— Nu pleca încă. Tănăsescu a lăsat la mine o cutie cu alimente pentru tine. Nu știu dacă n'o să fie prea grea. Mai bine să merg și eu cu tine.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

Heana rămase plîngând în prag, urmărindu-l cum se pierdea în întuneric. Când nu se mai auzi nimic, se întoarse și se aplecă asupra lui.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

Heana rămase plîngând în prag, urmărindu-l cum se pierdea în întuneric. Când nu se mai auzi nimic, se întoarse și se aplecă asupra lui.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

Heana rămase plîngând în prag, urmărindu-l cum se pierdea în întuneric. Când nu se mai auzi nimic, se întoarse și se aplecă asupra lui.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

Heana rămase plîngând în prag, urmărindu-l cum se pierdea în întuneric. Când nu se mai auzi nimic, se întoarse și se aplecă asupra lui.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

Heana rămase plîngând în prag, urmărindu-l cum se pierdea în întuneric. Când nu se mai auzi nimic, se întoarse și se aplecă asupra lui.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

Heana rămase plîngând în prag, urmărindu-l cum se pierdea în întuneric. Când nu se mai auzi nimic, se întoarse și se aplecă asupra lui.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

Heana rămase plîngând în prag, urmărindu-l cum se pierdea în întuneric. Când nu se mai auzi nimic, se întoarse și se aplecă asupra lui.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

Heana rămase plîngând în prag, urmărindu-l cum se pierdea în întuneric. Când nu se mai auzi nimic, se întoarse și se aplecă asupra lui.

— Nu, Heana. Te rog, rămăi acasă. Am s'o duc eu euva.

— Bine, dacă ții neapărat astfel.

Heana aduse un carton din bucătărie. Dănuț îl luă sub braț și ieși.

— La revedere, Heana.

— La revedere, Dănuț!

LA CAPATUL DRUMULUI

—Unde-a fost așteptă între opt și nouă?

Da unde să fie, păcatele mele, aici, pe canapea. Deseară se luptă cu moartea. Nu vedeți că are hemoragie.

—O să vedem noi ce fel de hemoragie. O fi rănit. În contră, leasă-l tovarășe!

Dănuț văzu aplecată deasupra lui o față măncată de vîrnat și se aplecă despus. Închise ochii. El era scîrbă.

Nu o rană, tovarășe, auzi Dănuț într'un târziu, după ce fusese întors pe toate fețele și controlat cu deamănuntul.

Norocul lui, răspunde celălalt.

Nu v'am spus eu, încheie mama.

Timp de zero alie, Dănuț a măcut între viață și moarte.

În dimineața celei de a unsprezecea și dela întâlnirea cu Tănăsescu în casa Ilenei, Dănuț s'a simțit mai bine și s'a ridicat între perne. În camera, nu era nimeni. Dănuț a rămas surprins să vadă patul tatălui gol. «Unde-o fi tata, se întreabă el meru.

«Aor fi ridicat isă?». «Așa paralizic?». Gîndurile îl chinuiau. Nu s'a mai gîsit linște.

Cînd ușa s'a deschis și mama a intrat, primele lui cuvinte au fost:

Mamă, unde-i tata?

Mama a izbucnit în plîns.

Nu-a lăsat, Dănuț. Ne-a lăsat și s'a dus. Mai bine mă las și pe mine și pe tine, cu el. Mai bine murram toți trei.

Ochii lui Dănuț s'au umplut de lacrimi. Și-a ascuns capul în perini și-a plîns pînă ce a adormit.

Cînd s'a trezit, mama stătea la capătul lui.

Te mai bine, Dănuț?

Mai bine, mamă.

Te-o fi foame? Să-ți faci mama o supă?

Da, mamă.

Mama se ridică.

Mamă!

Da Dănuț.

Mamă, nu vrei să dai o fugă pînă la mătușa Maria și să ceri pentru mine zărele din ultimele zile. Aș vrea să citesc să fac ceva pînă-i gata supa.

Am lăncezit destul apă în patul tău.

Mă duc, mamă, mă duc.

Cînd mama se întoarse cu zărele pe ultimele zece zile, Dănuț aproape să i le smulgă din mînă. Tremura. Nu mai era stăpîn pe nervi. Ardea de nerăbdare să afle ce se petrecuse. Și privirile-i parcuseră în fugă literale mari ale titlurilor din gazeta locală a partidului: «Omul Nou»: «DRAMA DE LA TEATRU POPORESC».

«ISPRAVA REACȚIONARILOR FASCIȘTI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

«REACȚIONARII CAMPULUI».

portament. El plănu totuși stătuțuza lui Dănuț. El n'avea de la distanță, curios de ce se va întâmpla și unde a datu pînă la ora asta.

• • •

Trecuse de miezul nopții. Vîntul sufla din ce în ce mai tare, purtînd cu el fulgi de nea ce și se încheia în alături ca niște ace. Pădurea, vîntul sinistru. Într'untrul era înspăimîntat. Dănuț pășea încet, sigur, pe cărările pe care-o strălucise de mînd de oră în copilărie, în drum spre depozitul de lemne unde tatăl său era paznic și înapoi. În urma lui, se strecurau alte trei umbre.

Cînd ajunsese în marginea pădurii se opri.

Sub privirile lui, avea depozitul de benzină al rușilor, iar mai încolo, gara.

—Aduceți materialul aici. Puneți-l jos! Aveți timp o jumătate de oră. Timp destul pentru a fi departe.

—Dănuț... ai înnebunit?!

—Am spus, le tăie vorba Dănuț. Eu singur cunosc locul. Eu singur lucrez. Iar dac'o fi să cad, apuneți-i lui Valeriu cînd s'o întoarcă acasă că am murit frumos. Atît!.

—Dănuț... nu se poate... înțelegi...

—Ei bine, spuse el, dacă nu se poate așa, faceți ce vreți, eu mă întorc acasă.

—Uite ce, interveni Tănăsescu, merg și eu.

—Nu! îl întrerupse scurt Dănuț. Dumneata mai ai de făcut și altceva decît să-ți joci viața pe-o carte atît de neînsemnată. Merg singur... sau nu merg deloc.

În fața încăpățînării lui, Tănăsescu cedă.

—Auzi, făcă-se voia ta, spuse el.

—Făcă-se voia lui Dumnezeu, răspunde Dănuț.

Își strînsese mîinile cu căldură și cei trei plecară pierzându-se în întunericul pădurii.

Rămase singur în marginea pădurii, Dănuț se văzu copil, alergînd desuț printre stivele de lemne, în joacă nevinovată cu prietenii de-a eluții și pandurii. De data aceasta, avea să joace cu vigilența rușilor, același joc, pe viață și pe moarte.

«O să ardă rusacii ca gîbolanii în noptea asta» își spus el. Și gîndul acesta îi dădu o deosebită satisfacție. Se gîndi apoi la Valeriu, la ce va spune cînd va auzi cum a murit tatăl, Heana, el. Cît de tristă-i va fi întoarcerea acasă, cînd nu va mai găsi pe nici unul din ei.

În cele din urmă, iocuna mamei îi apără dinainte și-i sfăia inima de durere, cînd se gîndea că de trînz și de pusie rămîne să-și ducă amărîta-i bătrînețe. Simți că ochii i se umedea. Ar fi vrut s'o aibă aci lîngă el în ceasul acesta greu.

Să-i sîrute obrazii. Și să aibă binecuvîntarea ei. Dar drumul era fără de întoarcere.

Cînd își privi ceasul brațară, trecuseră șapte minute peste jumătatea de oră. Cei trei erau desigur departe acum. Cu voia lui Dumnezeu, putea să-nceapă. Se apropiie tiptil de sîrma ghimpată, tăio cu foarfece o hercă, apoi așteptă o bucată de vreme. Știa că pe furtuna ce se deslănțuise cu atîta furie, ori ce sgomot ar face, n'ar putea fi auzit de sentinela din turnul de pază ce se înălța în mijlocul depozitului ca o amenințare. El era numai teamă.

«Zona cea mai periculoasă era dela gardul de sîrmă ghimpată. În primul rînd de barieră, cînd se trecea prin linia de sîrmă, se dău scutur de temerile lui și erau pe un timp. Reveneau din nou în stîna de pînă, înălțau umărul înălțîndu-se benzină pînă la cățiva pași de gard. Înapoi înaintea parie din materialul cel lăsat, cei trei și de care avea nevoie, apoi se țîrî cei cîțiva pași pînă ce intră în umbră. Se ridică apoi și-și văzu liniștit de treabă ca și cînd s'ar fi mîșit în curtea casei lui.

De patru ori a făcut acest drum alungind și depozitînd întregul material la picioarele primului tanc. Apoi a început minuiș, pe dihoite, prețuirea aruncării în aer a primului tanc.

Munca era grea. Oșoșitoare. Degetele-i înghețau meru și era silit să și le ducă în buzunare și să le mîlțosească la cele două pile electrice pe care i le dăduse Tănăsescu.

ACTUALITATEA LUI EMINESCU *

Din volumul *Tara de peste veac.*

ACTUALITATEA LUI EMINESCU

orientare clasic liberală. «Toate relele de care este bântuită România și care-l distrug viitorul, provin din cauză că Românii nu pun politică în economie și economie în politică», scria Dionisie Pop Marțian în «Analele» din 1864. Este izbitor de asemănătoare felului de a gândi, de a exprima lapidar, al scriitorului lui Marțian cu al lui Eminescu. Este exclus ca atât «Analele» cât și «Economia socială» să nu fi fost citite cu atenție de Eminescu. Cu aceeași grijă de a stabili originile gândirii lui politice, dl. Murărașu îi cantă filiațiile din cultura social-politică germană. Mă surprinde că i-a scăpat tocmai Adam Müller, teoreticianul politic al generației romantismului german, Görres, Schlegel, Novalis. În cartea lui Adam Müller «Elemente de politică» (Elemente des Staatskonst) vom găsi foarte multe din ideile bazice ale gândirii politice ce străbatează toată activitatea gazetărilor.

Fără îndoială că Eminescu—gânditorul politic—a fost sub acest aspect mai puțin studiat și meritul lucrării dlui D. Murărașu este de a fi făcut prima încercare de a infuza activitatea de gazetărie politică a celui care este destinat să ne inspire mâine în acțiunile de reconstruire a Statului român. Ce lumină pune în evidență multiplicitatea culturală lui Eminescu; în spatele criticii lui vehemente, în spatele invectivelor de o rară violență, simțim prezența omului de o excepțională pregătire intelectuală.

Într-un articol, Ion Ghica scria: «Departa de aceste lupte, urma-

eli când vor rîni câte s'au scris într'acești timpuri, vor vedea cu mîhnire sîrăcia de idei și avuția de patimi care ne asfîie într'un timp atât de critic, într'un timp cînd trebuia ca toată inteligența să aducă contingentul său la o lucrare atât de mare, atât de anevoioasă, ca renăscerea unei națiuni». De mult a amușit vîntul perșianilor și din toată agitația, din frământarea pasiunilor partizane, rămîne ca un îndreptar valabil, hogăția de idei risipite de Eminescu în harnica lui dăruire ca gazetărie.

Editura «Carpații» a făcut un mare serviciu Românilor exilați tipărend lucrarea dlui D. Murărașu «Naționalismul lui Eminescu». Măine vom trebui să începem reconstruirea Statului român sub egida lui Eminescu.

Democrație? Fără îndoială dar înecată în masiv emoționantei realități românești: țărănimii. De această realitate se isbește marea ofensivă marxistă de desnaționalizare și apraxism—al țărănimii sub dominația comunistă duce la concluzia revoluției naționale.

Dacă ne-am fi trădit toți intelectualii să facem timp de un secol educația naționalistă a poporului român, nu am fi putut realiza cât a realizat opresiunea marxistă. Și mâine, după eliberare, ne vom da seama de actualitatea gândirii politice a lui Eminescu.

Editura «Carpații» are inițiativa direcției pe care o va lua gândirea politică a poporului român.

* Note pe marginea cărții «Naționalismul lui Eminescu» apărută recent în editura «Carpații».

TARA MEA ESTE ITACA

Sub Alphonse el XIII-a, a fost nevoit să se exileze pentru cîteva timp, Miguel de Unamuno, marele scriitor spaniol.

A stat la Paris și cu orice exilat căuta și Unamuno să regăsească atmosfera din patrie, frecventînd cercurile spaniole. Intr-o zi, povestea Jean Casson, în apartamentul pe care romancierul Blasco Ibañez îl ocupa la hotel Louvre și în timp ce Unamuno s'a retras într'un colț, adăncit într'o mîniosă meditație, avînd în preajma lui gazetari, politicieni și conspiratori cari se agitasă, la un moment romancierul i se adresa: «Ei, don Miguel, lași gândurile întinseate și vino cu mine în balcon, cu să contempli avenue de l'Opéra. Nu ai sîrit înconjurat lumii dar eu care l-am făcut și cunosc toate capitalele, îți jur că nu este nici una așa de frumoasă

că, așa de exaltantă, ca Paris. Central lumii nu poate fi altul decît Paris». Și atunci Unamuno ridică fața lui ca un portret de Greco (exact portretul lui Antonio Covarrubias, care se găsește la Toledo) și cu un ton religios răspunde laconic: «Sierra de Gredos».

Blasco Ibañez n'a știut în primul moment ce să răspundă, apoi s'a reculea: «Sierra de Gredos? Dar sunt munți prea puțin înalți. Eu care am văzut Himalaia, te asigur că Sierra de Gredos, este un nimic. «Don Miguel Unamuno a privit îndelung pe Blasco Ibañez și s'a mulțumit să repete: «Sierra de Gredos».

Pentru Miguel de Unamuno, asprul peisaj al Castilei îi vorbea sufletului mai mîngăietor decît toate splendorile lumii, el se sim-

tea pretinzîndu-se stîngher, chinat de dorul de țară, căsca Greco numeau nostalgie, adică rîul întoarcerii sau căsca Francezii numesc amal du pays. Găsim și la Homer acest chinător dor al întoarcerii în țara în care ne-am trăit copilăria, pe pămîntul pe care îl călca părinții noștri și l-au răscălit și strălucit. Homer a folosit o formulă cuprinzătoare pe cât de expresivă: «pămîntul patriei». Ulyse nu este altceva decît epopeea întoarcerii, lupta patetică a omului împotriva destinului. Și în lunga lui răstăiere pe întinsul Mediteranei, tot timpul Ulyse visează să vadă orîndul spre cer fumul țării sale. Această nostalgie de pămîntul-patrie, apare ca unul dintre cele mai vechi și mai profunde sentimente ce au încălzit sufletul omenească. Formăm să colindăm lumea, dar ducem cu noi imaginea patriei. Toate încercările la care a fost supus Ulyse, cântecul Sirenelor, băutura vrăjită a lui Circe și gingașia frumoasei Nausica, nu erau decît tot atâtea ispite pentru a-i da oîntarea întoarcerii». La începutul cântecului al V-a, Ulyse ne dă imaginea exilatului care plînge pe malul mării întoarcerii în Itaca. «Țara mea este Itaca.» își îngână dorul Ulyse. «Ea este atînceoasă și cu toate acestea, bună mamă. Pentru mine nu există nimic mai dulce decît pămîntul Itacei».

Miguel de Unamuno, profesorul de limbă și literatură greacă la Universitatea din Salamanca, spunea: «Sierra de Gredos» ca Ulyse... Itaca».

Ce puțină bogăție de imagini, de amintiri, de sentimente, au dus în pribegie cei cari după cîteva ani se pot despărți de tot ce-au lăsat în urmă și scuturînd pulberea trecutului, trec în alte comunități naționale. Suflete sărace, biete suflete uscate, oameni de nicăieri, purtați de vîntul întămplării, arunca vesele ancora oportunității. Frunza îngălbenită se desprinde de pe ramă...

Îmi amintesc figura aluită a lui Octavian Goga când a primit scrisoarea romancierului Szabo Deszo, prin care îi exprima dorința de a deveni cetățean român, înînd numele Mille, numele mamei lui. Szabo Deszo era unul dintre cei mai mari romancieri de limbă maghiară. Trăia la Budapesta și sub impulsul revoltei contra unei ordine sociale de structură feudală, a voit să se separe de comunitatea lui națională. «Nu-ți poți da demisia din nația ta. Luptă-te să îndrepti ce crezi că dăunează progresului neamului tău, dar rămîi până la mormînt strîns legat de soarta lui». Este bine să fie amintite cuvintele lui Octavian Goga, pentru cei ce confundă cetățenia cu hanurile în care poposești vremelnice, că te simți bine.

Cînd neamul tău este la tragică strămtorare, nu-i sîrbi ca un dispreț al munceniei lui, demisia. Este doctrina lui «Ubi bene, ibi Patria» și, în special pentru intelectualii, —deși sunt cei mai vitregii în această prelungită pribegie—condamnarea este fără circumstanțe atenuante și fără apel.

Dar poate constitui o pierdere lepădarea de nație a unor oameni cari nu s'au simțit înrădăcinați cu toată ființa lor în pămîntul românesc? Fără ezitare răspundem: nu!

P. Ș.

NOTE PE MARGINEA CARTELOR

GINO LUPI: STORIA DELLA LETTERATURA ROMENA

Închinată dlui Aron Cotruș, cu un semn de rache și frățoasă prietenie, cartea aceasta are o dublă semnificație: dragostea nemărginită pentru România țesută și de nouă, acum cînd sîngerează și se frînge încet, sub cea mai odioasă povară a blestemului cel îndurăm și isără dragostea și constanța sentimentelor față de poetul care astăzi strunește pe lăzăr imitari pentru ce-a fost și ce va fi în curînd. Aici este meritul cel mare al dlui prof. G. Lupi: prezentarea culturii românești, cum este în realitate, neîntănată și fără să fie apendicele niciunei culturi, în momentele ei cele mai tragice, uitată și părăsită de toți prietenii ei de altădată și închinată lucrării valoroase poetului luptător, al cărui vizuros talent pentru viața și viitorul țării se abate, vibrează și intruzență forme noi de poezie.

Nuș vrea să mi se ia în nume de rău, dacă mi-ăș îngădui să spun, că opera aceasta de știință literară apărută în Italia, este cea mai mare mîngăiere ce-o poate avea poporul român, ce se află între hotare sau în pribegie.

Voia scrie elădată despre viața și activitatea dlui prof. G. Lupi, care este unul dintre cei mai prodigioși misionari în slujba idealului nostru cultural. Poporul român îi va răsplăti meritele acestuia cum se cuvine, după datina noastră de ospitalitate mai toată oleacă, după ce va curăți țara de toată scîrnăvia cu care este mînjită de dușmani. Astăzi vom încerca să prezentăm cu toată modestia, planul de lucru al distinsului profesor milanese, care și-a împletit-se pare-viața d-sale, cu destulul, oricare ar fi el, al Neamului frate dela Dunăre.

Aș vrea să fac o remarcă generală asupra felului cum s'a scris până acuma istoria noastră literară. La fel cu istoria. Recunoaștem că am avut de luptat cu dușmani puternici și bine pregătiți, ea să putem să le răsturnăm teoriile desigur pătimase, oarbe, subiective prin care ni se contesta originea latină, continuitatea pe pămîntul istoric al Daciei și nașterea noastră ca popor din cuceritorii romani (ei înșiși spanoli, portughezi, italieni, etc.) și Ducii tribi getice, ca și din celelalte triburi geto-tracice și germanice, care se așlău pe pămîntul cuprins între Tisa, Nistru și Balcani. Istoricii noștri n'au voit niciodată să adăncăiească izvoarele istoriei noastre (avem și excepții onorabile) și să cerceteze istoria și comparativ, cu izvoarele istoriei ce-

lorialitate popoare. Le-a plăcut să spună că limba străbunilor noștri, înaintea celor scriși după ce s'au stabilit relații politice și chiar sociale cu Slavi din Sudul Dunării (adică Bulgarii și Sărbii), în limba paleoslavă. Să nu fi știut istoricii noștri aceasta, nu se poate, categoric. Să le fi pus sub obroc din motive politice, nu-i exclud. Dar adevărul tot iese sau va ieși la iveală și istoria romanică rămîne doar poezie.

Planul de redactare a lucrării dlui prof. G. Lupi este întocmit astfel ca să prezinte publicului și învățătorilor istoria literaturii românești dela 1800 până în prezent. Este împărțit astfel: I. Formarea literaturii naționale (1800-1866). II. Perioada lui Carol I (1866-1914), înglobînd formarea spiritului critic, cu «Junimea» și «Convorbiri literare», scriitorii noștri clasici, Eminescu, Caragiale, Creangă, Odobescu, etc. și epoca semănătoristă. Partea III-a a lucrării este destinată literaturii dela 1914 la 1940.

Precum se vede din expunerea dlui Prof. G. Lupi, intenția d-sale a fost să familiarizeze pe cititor cu literatura modernă, intrucît literatura veche este doar o introducere la opera d-sale. Noi credem c'ar fi fost bine să fi prezentat și literatura veche (în detrimentul lipsei de spațiu și hîrtie), mai devotat, intrucît pentru Neamul Românesc, literatura veche și istoria limbii formează toată argumentarea noastră în fața străinătății, de nevolărea națională a culturii române cum și de contribuția ei la îmbogățirea patrimoniului lumii (cfr. studiile dlui prof. Gr. Nandriș, Gazdaru, Ispesescu, Băfî, etc.). Cu un Petru Moghilă sau Nicolae Milescu Spătoru se poate mîndri orice literatură străină. Demonstrarea scrișului latin sau romanice, reprezentat prin Nicolae Olahu (Carminia), Voievodul poet Petru Cereel și poemele lui Miron Costin, etc. Noi Români trăim astăzi aceleași vremuri cînd ni se contesta chiar dreptul de viață fizică, nu numai spirituală. Lupta înverșunată ce se dă cu argumente false, slabe, dar persistente, are scopul desființării noastre de pe harta lumii. Trebuie să răspundem cu armele noastre romane, care sunt tari și eterne. Istoria nu trebuie tratată numai sub raportul cultural și cu viziuni umanitariste, desființătoare de neamuri, granițe, limbi, etc. La fel istoria literară. Ambele sunt nu numai discipline de studiu ci, pentru poporul respectiv, și mijloace de educație și de susținere dreptului la viață în arena lumii. Era după primul război mondial tendința Ministerului Instrucțiunii de a reduce istoria națională doar la momentele

În privința limbii și exprimării în scris a poporului nostru, istoricii noștri romancieri au spus că primele noastre manifestări scrise au fost în limba slavă (bine că nu cea rusească!), uitînd să spună că, cu mult înainte, Românii s'au exprimat în limba latină sau italiană (cfr. cercetările dlui Cl.

Ispesescu și Băfî). Manifestări scrise în limba străbunilor noștri, înaintea celor scriși după ce s'au stabilit relații politice și chiar sociale cu Slavi din Sudul Dunării (adică Bulgarii și Sărbii), în limba paleoslavă. Să nu fi știut istoricii noștri aceasta, nu se poate, categoric. Să le fi pus sub obroc din motive politice, nu-i exclud. Dar adevărul tot iese sau va ieși la iveală și istoria romanică rămîne doar poezie.

Planul de redactare a lucrării dlui prof. G. Lupi este întocmit astfel ca să prezinte publicului și învățătorilor istoria literaturii românești dela 1800 până în prezent. Este împărțit astfel: I. Formarea literaturii naționale (1800-1866). II. Perioada lui Carol I (1866-1914), înglobînd formarea spiritului critic, cu «Junimea» și «Convorbiri literare», scriitorii noștri clasici, Eminescu, Caragiale, Creangă, Odobescu, etc. și epoca semănătoristă. Partea III-a a lucrării este destinată literaturii dela 1914 la 1940.

Precum se vede din expunerea dlui Prof. G. Lupi, intenția d-sale a fost să familiarizeze pe cititor cu literatura modernă, intrucît literatura veche este doar o introducere la opera d-sale. Noi credem c'ar fi fost bine să fi prezentat și literatura veche (în detrimentul lipsei de spațiu și hîrtie), mai devotat, intrucît pentru Neamul Românesc, literatura veche și istoria limbii formează toată argumentarea noastră în fața străinătății, de nevolărea națională a culturii române cum și de contribuția ei la îmbogățirea patrimoniului lumii (cfr. studiile dlui prof. Gr. Nandriș, Gazdaru, Ispesescu, Băfî, etc.). Cu un Petru Moghilă sau Nicolae Milescu Spătoru se poate mîndri orice literatură străină. Demonstrarea scrișului latin sau romanice, reprezentat prin Nicolae Olahu (Carminia), Voievodul poet Petru Cereel și poemele lui Miron Costin, etc. Noi Români trăim astăzi aceleași vremuri cînd ni se contesta chiar dreptul de viață fizică, nu numai spirituală. Lupta înverșunată ce se dă cu argumente false, slabe, dar persistente, are scopul desființării noastre de pe harta lumii. Trebuie să răspundem cu armele noastre romane, care sunt tari și eterne. Istoria nu trebuie tratată numai sub raportul cultural și cu viziuni umanitariste, desființătoare de neamuri, granițe, limbi, etc. La fel istoria literară. Ambele sunt nu numai discipline de studiu ci, pentru poporul respectiv, și mijloace de educație și de susținere dreptului la viață în arena lumii. Era după primul război mondial tendința Ministerului Instrucțiunii de a reduce istoria națională doar la momentele

culturale, evitîndu-se faptele de arme ale lui Ștefan, Tepeș, Mihai, etc. Teoria susținută de Kirilescu, secretar al ministerului pe-atunci, a fost izbîta de valul profesorilor secundare, care l-au amenințat, cum se cuvenea, pe interpretul dispozițiilor dulcege ale defunctei Ligi a Națiunilor.

Școala ardeleană este un mare moment revoluționar în istoria noastră literară și atât corilei ei că și faptele de cultură sîvîrșite de ei și urmași lor (scuzîndu-se chiar ridicolul în care căzuseră, cîci pornea dintr'o fanatică iubire de limbă, neam și pămînt românesc), merita o tratare mai devotată, spre a se edifica neștiutorii și peneștrarii noștri asupra originii noastre nobile. Sunt astăzi scriitorii mici cari pot fi doar pomeniți, cu eventualele lor volumaze, și cari nu trebuie să treacă înaintea celor mari. Admirabile sunt figurile celor doi patriarhi ai culturii noastre, Heliade și Asachi, viața și opera lor marcînd epoca eroică a literaturii noastre. Romanticii Stamati și Carlova sunt pomeniți de autor cu dragostea cuvenită, mai ales pentru vremea în care au trăit. Cei doi poeți mari, Gr. Alexandrescu și D. Bolintineanu sunt analizați cu lux de amănunte, și, mai ales, ultimul, căzut în disgrafia unor istorici literari pătimuși, este pus la locul cuvenit. Epoca de tradiționalism și istorism, reprezentată prin Kogălniceanu, Alecu Russo, N. Băleescu, C. Negruzzi, I. Ghica, Ion Codru Drăgășanu, este iarăși foarte bine tratată. Lui Vasile Alexandrii îi consacră un capitol întreg, analizîndu-i-se opera cu deamănîntul. Desi Alexandrii intră în epoca de istorism a «Daciei literare» și a lui Kogălniceanu, prea mare este activitatea lui ca să nu i se acorde pentru întreaga lui creație poetică un capitol. Cele spuse de noi mai sus sunt constatări de ordin general pentru felul cum s'au scris la noi—absolut toate izvoarele literare—iar materialul istoriografic prezentat de diversi autori a fost cercetat—asa cum este—de învățători străini, cari l-au prelucrat mai apoi în vederile lor.

Nu-i nici o vină pentru un cercetător străin, care va scrie o carte bună, dar cu un material oarecum demn de scîrnănit și pus la punct cu adevărul. Noi suntem de părere că istoriografia unui popor nu trebuie să fie doar o înregistrare de oameni și opere, ci o categorisire a lor în timp și loc, și după criteriul valabilității. Aceasta o face cu prisosință dl prof. G. Lupi.

Partea întâia se încheie cu capitolul in-

STORIA DELLA LETTERATURA

chinate scriitorilor de-o importanță mai mică, între cari Boliac, C. A. Rosetti, Depărușanu, Donici, A. Mureșanu, C. Sion, C. Negri, etc., dar cari sunt caracterizați cu justețe. Date biografice puse la punct printr-o cercetare minuțioasă a studiilor de specialitate.

Partea a II-a este denumită "Perioada lui Carol I" (1866-1914) și remarcă acest lucru ca pe o adevărată revoluție. Ii revine cinstea dlui prof. G. Lupi, căci a interpretat epoca cea mai rodnică a culturii noastre, astfel că a logat-o de marea domnie a Monarhului creator al României moderne. Dă este primul care împărțește astfel materialul literaturii noastre. Este un act de pioasă amintire față de un adevărat rege, încurajator de cultură, cum a fost Carol I și îndreptățește desigur pe orice cercetător să adauge epocii lui Ștefan, Matei Basarab, etc., și o epocă a lui Carol I, epoca de creație a Neamului. După o scurtă vedere istorico-politică a epocii, analizează epoca critică și "Junimea", moment culminant în istoria culturii românești, desprinzând figura lui Titu Maiorescu, marea personalitate politică și culturală care domină dela 1866 viața spirituală a României. Atmosfera junimistă este prezentată într-o formă deosebită până acum și rolul jucat de ea poate convinge pe orice cercetător al nostru. Lupta creatoare a acestei grupări și victoria asupra tendințelor bolnave, infiltrate în literatură, sunt evidențiate de autor cu elocvență.

Niciun curent literar n'a putut să aibă înflorire în cultura românească, afară de curentul junimist, condus cu atâta simț literar și critic, de Titu Maiorescu. Sunt momente literare demne de reșinut istoric, dar n'au constituit școli cu idealuri estetice serioase, deșeurile au și dispărut odată cu inițiatorii lor.

Tradiționalismul romantic, sub stegul lui B. P. Hașdeu, mare filolog, istoric, filozof, etc., n'are viață și trăiește doar prin marea figură a lui Hașdeu, latinistul din Ardeal cu Aron Densușanu în frunte nu pot crea nimic literar și abaterile de la crea o altă limbă artificială, moartă, n'au avut nici un succes. Școala ardeleană și curentul latinist desăvârșise opera națională de care avem nevoie pentru viața noastră spirituală, atacată de dușmanii interioși. Trăirea noastră în duhul nobil al latinității era utilă creșterii sufletului a neamului românesc. De lipsa ei ne lovim acum. În crinice prietene școala socialistă a lui Gherca, care scria în rusște și apoi i se traducea proza teoretică a tendenționismului în artă, dl prof. G. Lupi este clar în expunere. Nu

cu elia Neamului. Măsurarea socialistă n'a avut niciodată cursuri în țara românească, spun din punct de vedere literar, și nici creatori n'a avut, deci nici opere de seamă n'au da la iveală. "Înșipat și proletar" și "Noi tremăm pământ", au fost scrise de naționalisti, scârbiți de politicianismul odios și abject din Tără. Simbolismul lui Macedonski iarăși nu s'a putut impune, nici măcar prin condeiul poetic al "șelului" care și-a atras antipatia generală prin faimasa epigramă la moartea lui Eminescu. La fel atacurile contra lui Alexandru și romania antidualistică de pe la 1884 l-au depărtat pe singuraticul boem de masa românească.

Capitolul acesta este iarăși tratat cu competență de dl prof. G. Lupi. Dă dovedește o adâncă înțelegere în înțimțurile literare românești, iar tratarea lor este fermă dar elegantă.

Scriitorii clasici ai epocii 1866-1900 sunt: Eminescu, cel mai mare poet al Neamului românesc, căruia autorul i-a închinat un studiu de seamă important pentru știința literară românească prin obiectivitatea și precizia cu care este înțeles (de care ne-am ocupat în revista "Înșirte mărgărite"). Aici ca și în broșura amintită, figura lui Eminescu este privită cu ocaziile dragoste și înțelegere critică. Impresionantă delicatețea cu care vorbește despre boala și moartea marelui poet, originea care pe alții îi preocupă în special, dl prof. Lupi o fixează după datele cunoscute. Dușoia cu care-l acoperă pe Eminescu ne inițiază și mai mult în sinceritatea autorului față de România. Omul, poetul, filozoful și gazetarul sunt tratați cu distincție. Analiza operei lui Eminescu este făcută judicioasă, clar expusă, apropierea de Petrușca foarte interesantă. Chintuirea cu problemele eterne ale lumii și redarea lor într-o formă și un fond expresiv de universalitate unui mare poet național român. Acestea toate sunt probleme ce le rezolvă dl prof. G. Lupi cu adâncă pricepere și gust. Bibliografia îngrijită.

Cu mult simț artistic analizează la fel proza lui Odobescu, creștile poetice ale lui Ion Creangă, povestirile ardeleni ale lui Ion Slavici, caracterizându-le cu precizie și onestitate literară. Pătrunderea operei lui Caragiale se poate vedea din critica făcută operei dramatice și prozice a marelui scriitor. Dl prof. G. Lupi a înțeles nu numai lupta literară a lui I. L. C. cu o societate care l-a înșinat, dar tot fenomenul care bătăia în țara ce voia să imprime o formă falsă de viață politică și socială fără evoluție.

Scriitorii minori sunt S. Bodnărescu, Col. Th. Șerbanescu, N. Nicolescu, A. Naum, D. Petrino, Matilda Cugler-Poni, Veronica

Micle, etc., cu lucrările lor mai mult sau mai puțin apreciate, dar pentru care dl prof. G. Lupi are o vorbă bună, ca și pentru cei mai rășirși ca frații Jacob și Leon Negruzzi, Nicu Gane, etc. Intreaga atmosferă dela "Junimea" este privită cu simpatie de autor.

La fel procedează cu scriitorii mai mici și cari au scris sub influența altor cercuri literare. Sunt citați cu operele lor și cu o caracterizare exactă. Unii morți într-adevăr să fie judecați estetic, dar alții-Carol Serob, Rădulescu-Niger, etc., o pomenire le este suficientă. Credem că pentru Ion Bănu, Vasile Conta, Anghel Demotescu, Sim. Fl. Marian, Tudor Pamfile, G. Dem. Teodorescu, etc., ar fi trebuit capitol special, căci sunt și oameni de știință (chiar dacă i-am considerat numai oameni de cultură și tot ar trebui remarcăți).

Pentru epoca dintre 1885-1914, din manifestările junimiste și cele semănătoriste, studiază minuțios pe Duiliu Zamfirescu și pe I. Al. Brătutescu Voinești. Poezia și proza sunt analizate cu finețe și dl prof. Lupi remarcă clasicismul poeziei lui Zamfirescu care nu lezează iubirea de glie și tradiție din seria Comăneștenilor. Este deosemena aproape de lumea groilor lui Brătutescu Voinești, căci îi desprinde cu ușurință din paginile marelui și îi arată așa cum sunt, inadaptabili, care vor cădea în lupta cu viața nouă, în care nu pot trăi.

I. Popovici-Bănăneanu și Victor Vlad-Delamarina, sunt reprezentanții Banatului și sunt zugrăviți cu simpatia de către autor. La fel proza lui I. A. Basarabescu este analizată cu atenție, dar poate că ar fi trebuit să se insiste asupra navelisticeii lui specifică și a tehniceii achitei în care scriitorul este maestru.

Nu sunt trecuți cu vederea nici A. C. Cuza, O. Carp, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Haralamb G. Locca, Radu D. Rosetti, etc., ca să se oprească asupra lui Barbu Delavrancea și să ni-l prezinte ca pe un naturalist și psiholog în navelă, și un distins dramaturg, creator de limbă, de imagini, de dialog. Pentru epoca semănătoristă consacra dl prof. G. Lupi pagini întregi și dă explicații frumoase și interesante pentru a concretiza ideologia uneori interpretată cu patimă de alții. Conceput de ministrul Spiru Haret, un fel de Wilhelm von Humboldt al României, și tradus în fapt de Vlăduț și Coșbuc, care au expus un program de ideologie națională și socială aplicabil literaturii românești. Într-un mare parte sunt analizați amănunțit. Nu omite istoricul nici Vlăduț, de mare efect pe vremuri, iar ce "Minciuna stă cu regele la masă" a lui lebrei balade "Nunta Zamferei" îi dă locul cuvenit în literatură, după ce cu ani înalți N. Iorga, la publicarea ei, o categorisise ca "miroase a alifie de muscă văduvă". Intreaga operă bazată pe folclorul și superstițiile poporului român este cercetată de istoric și analizată cu atenție. Problema așa ziselor plagiate literare, pe care le-ar fi comis Coșbuc, nu prezintă nici un interes care să vătămă poezia optimistă și plină de viață a lui, și dl prof. G. Lupi le amintește, ca să arate geniul lui Coșbuc chiar când tratează o temă deja tratată de altcineva. Profesorul N. Iorga, animatorul de pe vremuri al naționalismului, ia conducerea deplină a revistei "Semănătorul" și a mișcării semănătoriste. Intreaga operă a ilustrului profesor și animator este cercetată și prezentată cititorului, așa cum a fost. Ca om de cultură este un humanist, ca istoric a scris enorm pentru o viață de om și-fără îndoială-o mare parte din opere, revăzute de specialiști, ar constitui surse inepuizabile de știință. Limba, uneori de cronică, este frumoasă, dar topica frazei a fost instalată în inaccessibilitate tuturor oame-nilor, care-i contestau claritatea. Despre teatrul lui Iorga, cu temă veșnic istorică, iarăși se pot spune multe lucruri bune, dar tehnica teatrală este foarte ingrată cu cine n'o cunoaște bine. Despre versuri, cu umorul lui cunoscut, N. Iorga supunea că încă n'a debutat în ele. Pe cât era de subiectiv ca critic, pe atât de mare gazetar.

Dintre scriitorii semănătoristi, dl prof. Lupi consacră atenție marelui Șt. O. Iosif, liric elegiac, cu rară putere de descriere a naturii, cu o formă perfectă, fond bazat pe istorie și folclor, și traducător excelent. În același fel, pe poetul Ardealului, Oclavian Goga, îl analizează minuțios în producția lui artistică, deși tendențioasă, iubirea lui de țară, mesianismul lui, trăirea numai în ideologia lui Neamului Românesc, toate fac din Goga poetul național al Ardealului și marelui cântăreț al lumii sătești, pe care o trăiește cu dragoste. Pufină simpatie pentru dușosul Cărlăuș, ca și pentru C. Sandu Aldea, un descriptiv de mare valoare. Sunt trecuți în revistă scriitorii de mână a doua, iar din domeniul teatrului alege pe Al. Davila, care într-adevăr a dat literaturii dramatice istorice cea mai bună dramă a noastră, cum și pe Zaharia Bărsan, poet liric, autorul piesei "Trandafir roșu", poemă lirică apreciată.

Poporanismul, simbolismul și estetismul sunt studiate prin reprezentanții autentici. Astfel, lui C. Stere, cel nedreptățit literar și politic, îi consacra autorul pagini judi-

cioase, spre a ne explica cele opt volume intitulate "În preajma revoluției", roman social, autobiografic, al luptătorului Stere, sincer și desinteresat. Ura lui Stere împotriva asupritorilor noștri de asăzi a fost îndreptățită, dar oamenii zilei nu l-au înțeles, intenționat. Criticul Ibrăileanu este studiat și ca literat, psiholog, romantic, iar C. Hogaz cu cele două volume de călătorii prin munții Neamului este un îndrăgostit de natură pe care o descrie pasionant. Pentru D. D. Pătrășcanu, care aduce un umor sănătos, ar fi trebuit mai multă insistență, spre a-i fixa categoria comicului superior. Simbolismul de seamă sunt Ovid Densușanu, D. Anghel și Șt. Petică, primul ca un mare animator al spiritului neolatina, militând pentru unirea sufletescă a neoromânicilor, al doilea epoteul grăd-nilor" e remarcă pentru forma impecabilă a compozițiilor, iar pe decadentul Petică cu versuri precioase, marmoreene, lipsite de viață (tipic simbolist). Și ceilalți poeți mai puțin însemnați, ca Nemțeanu, Iacobescu, Stoica, Oreste, Alice Calugăru, Elena Farago, sunt analizați cu atenție deosebită de autor. Mihail Dragomirescu, profesor și critic, reprezentant al estetismului literar, redactorul revistelor "Convorbiri critice" și "Falanga", ce n'a reușit într-adevăr să crească școlă, dar care a reușit să imprime generațiilor de tineri profesori suflul pentru admirarea frumuseții în artă, și felul metodologic de a privi o operă în sine. Studiile "Critica științifică și Eminescu", "Teoria poeziei" și "Știința literaturii", sunt opere de frunte pentru patrimoniul românesc. Nu putem vorbi de discipoli, ci de artiști cari au înțeles idealul lui poetic: Ion Trivale, P. Cerna, un mare liric optimist care promitea mult, D. Nanu, un clasic adevărat și emerit traducător, superbul Cincinat Pavelescu, un trubadur întârziat în vremurile noastre, Mihail Săulescu, poet și dramaturg psiholog, cum și George Murnu, poet, traducător de seamă și poet în dialectul macedoromân.

Cu literatura contemporană trebuie să fim onecum circumspecți. Este cuprinsă între 1914-1940. Asupra celor două școli literare (nu curente după cum credem noi), "Șburătorismul" și "Gândirismul", trebuie să scrie pagini întregi, căci sunt cele două mari și serioase grupări, conduse, prima de E. Lovinescu, o mare personalitate a literaturii românești, a doua de Nichifor Crainic, un poet autentic al plămă-tului românesc și care a ridicat tradiționalismul în poezia românească la vârfurile de dogmă. Poetul Ion Minulescu este al insus un simbol al literaturii românești căci a cultivat imaginea și muzica ei ca nimeni altul, Bacovia poetul plumbului și al ofițeriei rămâne neîntrecut prin sugerările lui, misticul Stamatidis influențat de simbolismul francez, Rațcu, Talaz, Emil Isac, etc., sunt valori intrinsece.

În cercul modernistilor care gravitau în jurul lui Eugen Lovinescu enumerăm pe Ion Barbu, a cărui poezie nu-i ușor s'o caracterizezi tocmai din cauza nestatorniciei lui de inspirație. Al. Philipide, mai mult un cerebral decât un emotiv, M. Celarianu, Clădușă Milian, George Dumitrescu, Ion Vlăduț, Emil Bota, Eugen Jebeleanu, Cănil Baltazar, Emil Gulian, Ilarie Voronca, Vintilă Ciocălteu, Ion Vinea, etc.

Tradiționalismul se mândrea cu Ion Pil-lar, Aron Cotruș, Lucian Blago, Vasile Voiculescu, Corneliu Moldovanu, Tudor Arghezi, G. Gregorian, Adrian Maniu, G. Topărescu, D. Boteș, N. Davidescu și alții mai tineri ca Radu Gyr, D. Ciurezu, N. I. Herescu, N. Crevedia, Ștefan Stănescu, Ștefan Baciu, Vintilă Horia, Zaharia Stancu, V. Carianopol, Otilia Cazimir, etc. Pentru prozatorii mari ar fi trebuit capitol special. Noi, cititorii, vrem să cunoaștem bine evoluția literară creatoare a lui Sădoveanu, Ionel Teodorescu, Rebreanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Mircea Eliade, Gala Galaction, Agărbiceanu, etc. Vederea generală a operei, caracterizarea ei, evoluția scriito-

rii, etc., condițiuni necesare spre a ne înșiră cu adevărat opera.

Este interesantă evoluția scriitorilor, mai ales când este cazul ca ei români. Unii au evoluat spre universalism, scriu în limbă străină, sunt obsedați de idei și concepțe generale, alții dau în luptă cu dușmanii, poeți luptători, nu ridică imaginea obișnuită cu care înflorea poezia lor de până mai ieri, la o plastică neîntâlnită în literatura română. Unii poeți s'au transformat în romancieri fără vâlcă, unii filozofi esești sunt preșirși în cercările străne pe unde locuiesc și scriu, unii rănesc spre nemurire înafara literelor române; alții mar neșirși de confrății lor. Se poate numi: un destin românesc.

Teatrul românesc cu Eftimiu, Blago, Minulescu, Rebreanu, Victor Ion Pope, Davila, Sorbul, Mușatescu, Ciprian, etc., nu poate fi lipsit de Ion Sângeorgiu.

Critica este bine privită în condeiul dlui prof. G. Lupi, dar cam redusă. Vrem să știm mai mult despre pleiada de critici crescuți în spiritul lui Dragomirescu și Lovinescu. Cel mai reprezentativ critic al generației noastre rămâne Pompiliu Constantinescu, dotat cu o rară obiectivitate, cu un stil elegant și clasic cu o pătrundere psihologică neobișnuită. Pentru Busuioceanu, Zarifopol, Tudor Vianu (Weinberg), Cioculescu, Perpessiciu, trebuia mai multe explicații.

Din literatura pribeșiei nu trebuiesc scăpați din vedere Novac, Ion Tolescu, Ierunca, și alții. Pentru Nae Ionescu trebuia să fie rezervat loc într-un capitol al filozofilor.

Despre scriitorii din România ocupată, înțeleg pe scriitorii veridici, nu mai trebuia să se pomenească la finele volumului căci ei intră deja în patrimoniul literaturii de până la 23 August 1944. Ceilalți nu pot intra într-o istorie literară, căci nu sunt verificați de public, nici de o critică serioasă, științifică, și chiar prin versiunile sau proza care ar fi ajuns în Occident pe calea propagandei, nu corespond nici măcar necesității de a-i avea. Nu justificăm prezența lor în manual, dacă afirmăm că se înșiră din noua stare socială și politică a României, căci "inspirația", chiar și a poezilor, care altădată ne legăna adolescența, este astăzi înjurătură grosolană.

O scăpare din vedere a dlui prof. G. Lupi, care poate fi rectificată la ediția nouă a operei: Adrian Hurmuz, prozator și P. Locusteanu. La fel negreșit introducerea la locul criticilor istorici, a lui N. Cartoian, Sextil Pușcariu și V. Păvan.

Mă aș îndrăgii să sugerez ideea ca să scrie dl prof. Lupi, pentru ediția nouă a volumului, de la început până la sfârșitul limbă română, dela început până la zilele noastre, un alt capitol cu literatura în dialect, nedreptățită până acum de toți istoricii literari (dialectul macedoromân și graiul bănățean) cum și un capitol cu scriitorii români de limbă străină (cu condiția sau nu de a fi scris și în românește ceva).

Închei această dare de seamă, succintă dealfel și cu lipsuri inerente, cu credința fermă că avem o excelentă lucrare în limba italiană, care poate călăuzi pe un străin în mod perfect. Literatura dela 1800 până la 1940, este tratată cu competență de ilustrul profesor, amic bun al României, gravurile volumului sunt alese cu gust (unele necunoscute) și presărate cu niște frunze de busuioc ale amintirilor noastre. Vederile din țară, impresionante pentru noi cei care le-am strâns în inimă. Cele notate de noi, desigur, nu rămân sub nemulul intangibil al valabilității și sunt oricând discutabile, dar ceiaze rămâne real, este valoarea operei scrise cu onestitate și știință adevărată. Bibliografia, selectată totuși, este un criteriu de muncă trudnică a dlui prof. Gino Lupi. Ne bucurăm de apariția în condițiuni tehnice splendide a acestei capodopere și editura Sansoni din Firenze, merita recunoștința și felicitările noastre sincere pentru asemenea realizare artistică.

PROF. I. G. D.

* Firenze, Sansoni, 1955. Cu 123 ilustrații în text și 32 table XII, 432 pagini. Coperta colorată: Sf. Gheorghe ucigând balaurul.

BULETINUL BIBLIOTECII ROMANE

Buletinul Bibliotecii române, vol. II. Oct. 1954 (272 de pagini mari), se prezintă ca o lucrare serioasă, bine încheată, cu colaborările condeilor celor mai serioase ale exilului nostru. Dl Grigore Nandriș, în articolul "Despre reforma ortografică română", reduce la justețe proporții și semnificație, reforma ortografică a "Academiei R. P. R.-ului".

"So spunem din capul locului, scrie de Nandriș, că între cele două schimbări anunțate, nu este nici una științifică, nici progresivă, cum place reformatorilor să se repete fără osteneală. Ele reprezintă: sau confirmarea uzului din trecut, sau simple măsuri tipografice, sau interpretări fonetice arbitrare.

Normele "îmbunătățite" tipografice sânt (?):

adoptarea unei singure litere pentru sunetul i, înlocuirea apostrofului cu linioura, scrierea cu literă mică a numelor de zile, de luni și de popoare, și reducerea la un singur s a celor doi "de origine burghezo-mozierescă" în cassa, massa. Aceste schimbări nu sânt ortografice, pentru că ele nu au nici o relație cu pronunțarea, ci sânt simplificații tipografice. Ele pot măguli autorul propriu al academicienilor, dar ele nu-i scutesc să pte când unitate fonetică împărțită prin linioură a olinănat un element sau l-a contopit cu cel următor.

Aceste norme grafice nu sânt în sine nici bune, nici rele, nici progresive nici retrograde, ci pur mecanice și convenționale. Scrierea omoni-

Urmează pagina 27.

CONGRESUL UNIUNII LATINE

În cursul anului 1956 se va celebra la Roma cel de al 3-lea Congres al Uniunii Latine creată la 15 Mai 1954 la Madrid.

O nouă ocazie pentru a arăta lumii libere originea latină a Neamului românesc și pentru a încerca solidarizarea țărilor latine surori, cu luptă noastră pentru eliberarea României de jugul sovietic.

Nu trebuie pierdut nici-un prilej înit pe plan internațional și nu trebuie neglijat nici-un mijloc de propagandă pentru a face ca strigățul de dreptate Neamului românesc să se facă auzit.

Ca o sugestie pentru viitorul congres al țărilor latine, credem că este util să reamintim compatrioților propagandă făcută la Madrid la cel de al 2-lea Congres, de către Cercul Român pentru Uniunea Latină, Comunitatea Românilor din Spania, Comitetul de acțiune pentru România liberă și Editura Carpații.

La invitația oficială făcută de către Guvernul Spaniol, reproducă în cliseul Nr. 1 pentru evidențierea gestului de înțelegere latină făcut de nobilul popor spaniol, au fost pregătite și prezen-

DE LA
UNION LATINA

Madrid, 29 Martie de 1954

al

CIRCULO ROMANO PARA LA UNION LATINA
MADRID

acordată par el Gobierno español, en cumplimiento de los acuerdos contraídos en el I Congreso de la Unión Latina celebrado en Río de Janeiro del 14 al 19 de octubre de 1951, cuya acta final se adjunte a la presente invitación, de acuerdo con la propuesta de la Comisión Nacional Española de la Unión Latina y la Comisión Ejecutiva Permanente para la preparación del II Congreso, que me honro en presidir, y de acuerdo con las consultas celebradas con la totalidad de los países firmantes del acta de Río de Janeiro, la celebración en Madrid del II Congreso Internacional de la Unión Latina; y

Considerando que es del máximo interés la representación en dicho Congreso de todas las Organizaciones, gubernamentales o no, que se proponen fines coincidentes con el alto fin de la cooperación internacional que figura en el programa de actividades de la Unión Latina;

Tengo la honra de invitar, en nombre del Gobierno español y de la Comisión Nacional de la Unión Latina, al CIRCULO ROMANO PARA LA UNION LATINA, a hacerse representar por medio de los observadores que tenga a bien acreditar en debida forma en las sesiones de dicho II Congreso Internacional de la Unión Latina, cuyas sesiones tendrán lugar en Madrid y Sevilla en el próximo mes de mayo de 1954, en fecha que deberá ser precisada ulteriormente.

Aprovecho gustoso la ocasión para expresar al CIRCULO ROMANO PARA LA UNION LATINA el testimonio de mi más alta y distinguida consideración.

Fdo: Emilio de Navasqués
Subsecretario de Asuntos Exteriores y
Presidente de la Comisión Ejecutiva
Permanente para la organización del
II Congreso Internacional de la Unión
Latina.

MADRID

10 DE MAYO 1954

SEGUNDO CONGRESO DE LA UNION LATINA

Rumania

neamul latin în țările din Donau, care au dat naștere la mai
bucurându-se cu această ocazie, salută pe toți de sus și din
o la domeniul național românesc conștientizat în Madrid în al 2-lea
Congres al Uniunii Latine și spera un fructuos și eficient
pentru lupta la libertate și alături de toți ca popor liber, în al
conștientizat de la domeniul național românesc.

La Comunidad de los Romanos en España

ROMANIA

presenté par le Cercle Roumain pour l'Union Latine en Espagne
à l'occasion du 2-ème Congrès de l'Union Latine célébré à Madrid
le 10 Mai 1954

**Persecución comunista
de la Religión en Rumania**

RAPSODIA IBERICA

Edición bilingüe.
Versión libre del rumano.

Carpații

ANUL - Nr. 1

Director: Aron Cotruș

REVISTA CULTURALA

Redactorii: Traian Popescu și N. S. Gheorghe

POR LA LIBERTAD DE RUMANIA

De VASILE ALECSANDRI

CANTECUL GINTEI LATINE

De LUCIA MATEO

RUMANIA EN LA UNION LATINA

Latina ginta a regina
Intre-ale toate ginta mari.

Latina ginta are parte
De-ale pamantului comori

No somos los españoles los más gringos

tate lucrările din cliseul Nr. 2: "România", broșură în 1 franceză, ilustrată și cuprinzând un rezumat al istoriei Românilor. Nrul 1 din revista "Carpații", dedicat în întregime acestui congres cuprinzând articole în limbile franceză, spaniolă, italiană și română, "La Persecución de la religión en Rumania", sub ambele aspecte ortodox și greco-catolic, "Rapsodia Iberica" imn de slavă hispanităților și gentului latin al poporului iberic și "Y existimos", breviar al luptelor duse de Neamul nostru contra cuceririlor rusești.

Replacă la minificările Sovietelor, care impun marionetelor dela București personajii straine de genul și cultura românească, personajii reproduce pe timbrele poștale ale Republicii aproape în copii identice cu originea rusești (vezi cliseul Nr. 3) au fost imprimare vignetele "România" evocând personajele a trei momente mărețe ale istoriei noastre

- 1/ nașterea poporului român din lupta titanică a lui Traian cu Decebal.
- 2/ prima grupare politică sub Mihai Viteazul.
- 3/ învingerea, sub marele Rege Ferdinand I.

complectate cu evocarea nostalgică a munților, padurilor și Deltei noastre cu faună și flora tipică lor. Toate pe conturul României Mari, așa cum generația noastră a primit-o dela părinții noștri și cum ea dorește să lupte pentru a o refăce.

Prezentarea acestor vignete a fost însoțită de un apel al Comunității românilor din Spania—cliseul nr. 5, 6, 7, cu următorul text:

"România, țara latină dela gurile Dunării, care suferă astăzi cea mai îngrozitoare opresiune comunistă, salută prin intermediul fiilor ei deșărați, pe celelalte națiuni latine adunate la Madrid în cel de al 2-lea Congres al Uniunii Latine și așteaptă un frățesc sprijin în lupta ei pentru ași recâștiga libertatea și dreptul de a trăi ca Țară liberă în concertul celorlalte națiuni libere ale lumii."

Inușul să adăugăm ceva despre succesul propagandistic al acestor manifestări.

În acest sens am crezut că este bine să reamintim aceste realități, pentru, a fi un imbold pentru compatrioții noștri din Italia, care nădăjduim că nu vor lăsa să treacă momentul internațional creat de cel de al 3-lea Congres al Uniunii Latine, fără să contribuie pe această linie pentru cauza comunității noastre libere.

Eficiența permanentă a luptei a exilaților români este pe deplin confirmată de acțiunea de proporții, declanșată în scopul repatrierii prin "Glasul Patriei" și slugile dela Berlin. Cântecul de sirenă va provoca pierderi numerice în rândurile exilaților români. Acei care le cunoaștem intențiile și procedeele, și nu ne lăsăm amăgiți și desprinzându-ne din ghiarele dezbinării care ne macină forțele, uniți ca pe vremuri în fuja marilor primejdii să continuăm bătălia până la victoria finală—România Mare și liberă.

Sub titlul "L' affaire de Berne" și sub semnătura D-lor Sylvère Galard și Pierre Vidal, o apărut în editura André Martel din Givora (Rhône) sub formă romanțară, povestea compatrioților noștri care în zilele de 14 și 15 Februarie 1955, într-un gest de patetic eroism au reușit să elibereze pentru 48 de ore Legăția României din Berna.

Nu ne vom opri asupra calităților sau defectelor literare ale cărții D-lor Galard și Vidal, cari dacă pentru lumea din afara mediului românesc au reușit un roman gen polișt pario-nant și acaparator, pentru noi Români au reușit ceva înfinit mai mult și pentru care, indiferent de genul literar în care au încadrat gestul eroic al compatrioților noștri, trebuie să le fim recunoscători.

Este pentru prima dată dela catastrofa prăbușirii a neamului românesc sub sclavia moscovită, când măcar sub formă romanțară se exaltă eroismul și abnegația rezistenței românești, recunoscându-se existența ei atât pe teritoriul României cât și în lumea liberă.

Aceasta au făcut-o doi streini în timp ce talentele românești, care nu lipsesc în exilul nostru, au rămas inerte la dramaticele acțiuni ale Românilor cari nu admit capitularea și nici coexistența și a căror prezență este confirmată de parașutările, sabotajele, și zecile de condamnări la moarte de care presa R. P. R-ina este plină.

Înălțându-se poripașile acestora în interiorul României cu îndrăznețele acțiuni ale celor din exil, autorii ne fac să trăim intens neastimporul acestor suferințe de elită care nu vor să accepte robia în care interesele altora au aruncat România.

Gestul eroic dela Berna este strigătul de nedreptăți al acestor patrioți adresați lumii libere.

Huzurind în brațele unei libertăți care poate fi elementă, această lume rămâne indiferentă la drama altor popoare care tot sub cutitul comunism și propagandă incoerentă președ ei prăbușire.

T. P.

* Dl Matei Hojbotă, ne trimite spre publicare:

"Toți Români și străini din Statele Unite ale Americii și Canada, cari au luat parte

la frumoasele manifestări național-culturale, organizate de tineretul din "Uniunea Jună" a "Uniunii și Ligii"—Asociația tuturor societăților românești din Nord America, de sub presidenția dlui avocat Sofron Fekete—în zilele de 22 și 23 Octombrie 1955 în orașul Cleveland-Ohio au trăit momente de înălțare sufletească în duhul tradițiilor și obiceiurilor noastre strămoșești. Cu această ocazie, Părintele Vasile Hăgegan, a dezvoltat o interesantă conferință cu caracter educativ-religios-patriotic.

Două echipe de tineri chipeși, îmbrăcați în frumoase costume naționale, într-o ținută impecabilă și sub pricepută conducere a tânărului I. Moga, președintele "Uniunii Jună", au executat admirabil, mai multe jocuri naționale.

Căpica tineri și copii au recitat cu mult entuziasm, poezii patriotice iar o echipă de băieți și fete, acompaniați de instrumente muzicale, au cântat fermecătoare arii populare. Rularea a două filme documentar-istoric-culturale, făcute în Țară în timpurile bune, prin evocarea pitoreștilor imagini din România Mare, precum și a vieții poporului român, a produs o profundă impresie. Nici un discurs și nici un alt mijloc de propagandă nu ar fi putut aduce mai intens în inimi Țara de departe cum au făcut-o aceste filme. Un fapt demn de semnalat este că tinerii din cele două echipe care au executat jocurile naționale cu atâtă alai și precizie, încă credeau că sunt desprinși din chiar rândurile voinicului grup de flăcăi Bucovineni cari se vedea jucând în filmul proiectat, sunt născuți și crescuți în America.

La "Uniunea Jună", sub deviza "Altarul de jertă al Patriei să fim și sufletul Neamului nostru", a prilejuit una dintre cele mai reușite și plăcute manifestări românești ce poate fi socotită—spre cinstea Românilor Americani—o reală contribuție de pios omagiu, adus culturii naționale și Patriei subjugate."

* Din partea dlui M. Hojbotă, primim spre publicare:

"În orașul Chicago, a avut loc între 2-5 Septembrie, a. c., Congresul Național al Tineretului ortodox Român din America (AROY). Au participat delegați din toate parohiile, cu tineret organizat, prilejuind una dintre cele mai însemnate manifestări de solidaritate națională și acțiune ortodoxă română-americană. Pe lângă delegații oficiali, au luat parte sute de oaspeți, din toate parohiile din apropierea orașului Chicago.

P. S. S. Episcopul Valerian Trifa, a fost tot timpul Congresului prezent, luând parte activă la toate întrunirile și debaterile, felicitând și încurajând pe conducători și organizatori, pentru strălucita contribuție a tinerimii noastre la progresul ortodoxiei și la consolidarea Episcopiei, precum și a culturii noastre naționale.

Cu ocazia Congresului-Duminică 4 Sept. P. S. S. Episcopul Valerian Trifa a pontificat Sf. Liturghie în biserică Sf. Maria din Chicago, asistat fiind de un sobor de preoți, format din Preot Prot. Victor Bărbulescu, Preot Ad. Prot. Ion Popovici, Preot Eugen Lazăr, Preot Vasile Hăgegan și Diaconul Episcopiei, Teodor Sideraș.

Cu ocazia Convenției Tineretului din Chicago, a fost numit în postul de director al Oficiului Tineretului din Episcopie, Sf. Sa Preot Vasile Hăgegan, parohul bisericii Sf. Maria din Cleveland, care în ultimii doi ani a funcționat ca duhovnic al Organizației Tineretului Român din America."

* Tot spre publicare, și tot dela dl M. Hojbotă, primim:

"Subsemnatul, Matei Hojbotă, afirm—public—, că nu am dat nici o contribuție materială", și că nu am nici o legătură cu redactarea și răspunderea fizică "Gara Lumii".

Mulțumindu-mi pentru ospitalitatea președului Dr. ziar "Carpații", primii mulțumiri."

SS MATEI HOJBOTĂ.

* La Salamanca a apărut recent o interesantă Antologie a poeziei populare române, datorită dlui Luis L. Cortes. Asupra acestei valoroase lucrări vom reveni în numărul viitor.

* La Congresul Bizanținiștilor, ținut la Istanbul, între 15 și 21 Sept. 1955, dl Enver Esenkova, un nedesmințit prieten al țării noastre, a prezentat și susținut subiectul "Mots d'origine byzantine dans le roumain".

* Rugăm pe toți Români cari nu voiesc să se aboneze la revista noastră, să restituie numerele primite sau să ne anunțe în scris că nu voiesc s'o mai primească.

EDITURA "CARPATII" ANUNTA

Au apărut:

ISTORIA ROMANILOR DIN DACIA TRAIANA de A. D. XENOPOL, vol. I, epuizat, vol. II. 2 dol. U. S. A.

ISTORIA ROMANILOR DIN DACIA TRAIANA de A. D. XENOPOL, vol. III și IV, fiecare volum 2,50 dol. U. S. A.

ISTORIA LITERATURII ROMANE de D. MURARASU, vol. I, și II fiecare volum 3 dol. U. S. A.

POVESTI de ION CREANGA, luxos editat și bogat ilustrat, 4 dol. U. S. A.

DACIA de VASILE PARVAN, 2 dol. U. S. A.

POEME FARA ȚARA de V. POSTEUCA, N. NOVAC și N. S. GOVORA, 2 dol. U. S. A.

— Creștări tehnice și materiale, precum și abundența de lucru provocată la tipografia de Sărbătorile Crăciunului, au întârziat apariția Revistei. Rugăm abonații și cititorii să ne acorde înțelegerea de totdeauna. Vom face eforturi ca numărul viitor să apară la data fixată.

— Aducem la cunoștința celor interesați că termenul pentru trimiterea manuscriselor la "Concursul de Nuvela" a fost prelungit până la 31 Decembrie 1956.

* Editura "Carpații" este o editură în exil. În Țară, o casă de editură nu avea legături directe cu cititorii. Editura trimitea cărțile la librării și de acolo amatorii și le procurau. În exil, editura face pachetele, le duce la poștă și tot editura ține corespondența cu cititorii împrăștiati pe cele 5 continente.

Când a apărut prima carte (vol. I din Istoria Romanilor), editura și-a procurat o parte din adresele compatrioților exilați, precum și pe acele ale compatrioților plecați mai demult din Țară. Acestor compatrioți li s-au trimis scrisori, explicându-li-se despre ce este vorba, anunțându-i că li se va trimite cartea și rugându-i s'o refuze la soșire, în cazul că nu voiesc s'o primească. Foarte puțini au fost compatrioții cari au refuzat cartea, dar foarte mulți au fost aceia cari au primit-o și după aceea nu au mai dat nici un semn de viață, cu toate că li s'a scris în repetate rânduri, rugându-i să plătească sau să restituie cartea.

Alții au plătit un volum sau două și după aceea au făcut ca și ceilalți: au tăcut.

Editorii și redactorii au rămas încreștăți în exil, cu toate eforturile acerbăd-brante ale confratelui "Patria". La sacrificiile noastre ale tuturor, reaua voință sau indolența unora dintre compatrioții noștri, iau aspectul unei acțiuni de sabotaj, contrarii activității culturale românești pe care o întreprindem. Nu obligăm pe nimeni să ne sprijine, dar nici nu putem tolera ca munca noastră să fie înșușită de oameni cari, contrarii idealismului nostru, caută să profite de rezultatele ei.

Față de aceasta situație, editura a hotărât să publice în numerele viitoare ale revistei "Carpații", numele tuturor acestor compatrioți. Editura ar dori să nu fie pusă în situația de a recurge la asemenea măsuri și deaceia roagă, pentru ultima dată, pe cei vizați, să achite sau să restituie cărțile primite, până la 1 Martie a. c.

BULETINUL BIBLIOTECII ROMANE

melor cu un singur s se introdusese demult în practica grafică românească, și nici scrierea cu un singur i nu este o inovație a reformatoților reperigi. Filologi ca Ovid Densusianu și Al. Philippide scriau numai i din i, de asemenea Biblia, tipărită în 1926, întrebuințau un singur i. "Di Emil Turdeanu ne dă date interesante despre unele cărți românești vechi și anume, "Tetraevanghelul dăruit de Petru Rareș" (1543), "Tetraevanghelul Diaconului Mihail" (1546-1550) și două Tetraevanghelie ale Doamnei Elena Rareș, unul din 1550 și unul din 1551.

Un articol foarte interesant semnează un mare prieten al României, dl profesor Florio Banfi din Roma și anume "I paesi romeni nei monumenti cartografici italiani del rinascimento". Articolul este însoțit de reproducerea în excelență condiții grafice a zece hărți, dintre care cea mai veche este din anul 1443 și cea mai nouă din 1548.

Neobositul cercetător dl profesor Claudiu Iospea publică două interesante articole, unul în limba italiană "Il diplomatico studioso americano E. Schuyler e i Romani" și unul în limba franceză "Le poète américain E. King et ses inspirations roumaines".

Mai semnăază încă un articol dl Grigore Nandriș "Falsificarea istoriei", dl Eugen Lozan "Le partage politique de l'Europe et la scission linguistique. Les tendances actuelles de la langue roumaine". Părintele Frédéric Tailliez scrie despre martirajul Episcopului Vasile Aftenie și, în sfârșit, Dna Lucia A. Popovici un documentar articol despre Franz Liszt și Neamul Românesc. Socotim că Dna Popovici ar trebui să adăncăscă acest subiect și rezultatul cercetărilor să-l publice într-o limbă de circulație universală.

Până aici am trecut în revistă articolele care ne-au făcut plăcere să le găsim publicate în Buletinul bibliotecii române. Acum câteva cuvinte despre un articol care ne-a surprins. Ne-a surprins să-l găsim publicat de dl profesor Virgil Mihăilescu. Este vorba de articolul intitulat "libero cu derivatele sale". Pornind o discuție lungă și trănă cu un gumilastic în toate sensurile, dl Ioan Gușia își strecoară cu dibăcie părerile sale politice asupra unor evenimente care aparțin deja istoriei și asupra cărora este inutil să se piardă timp ca să mai fie aduse în discuție. Dl Gușia găsește că în România a existat o "rezistență" contra Germanilor. Este vorba de "o enunțată formă de rezistență" care a fost "porcivă la malagambism", scrie dl Gușia. Și, și mai grav, dl Gușia găsește că e cazul să fie o asemănare între malagambism și Români din Ardeal care, înainte de primul războiu mondial, ambleu îmbrăcați românești și nu nemțești.

Că există un domn Gușia care să scrie despre "rezistența lui Malagamba și a malagambismului", nu ne surprinde. "Malagambismul" au existat și vor exista totdeauna, ne surprinde însă că dl profesor Mihăilescu a permis ca aceste "idei" să se strecoare într-un buletin de seriozitatei celui editat de dsa. Locul lui era desigur în publicațiile malagambiste ale exilului, gen, "Anotimpuri", "Caste de dor", etc.

Suntem informați că Buletinul Bibliotecii române este foarte apreciat de către Bibliotecile străine și în fața unui material extrem de interesant, nu ne rămâne decât să ne exprimăm regretul că el nu poate apare mai des și, mai ales, că nu poate fi tipărit.

CARPATII

Revista Culturală

Director: ARON COTRUS

Redactor: TRAIAN POPESCU

Redacția și Administrația:

Abonamente:

Annual: 5 dol. U. S. A.

6 luni: 3 dol. U. S. A.

ES MANUSCRITO.—BENZUL MADRID